

Aproximació diagnòstica a la participació social de la dona a Badalona Sud

Facultat de Pedagogia
Universitat de Barcelona

M. Pau Sandín Esteban

Belén Parra Ramajo

Nuria Prat Bau

Berta Andrés Peralta

Andrés Lorenzo Aparicio

Juliol 2009

AGRAÏMENTS

Volem mostrar el nostre agraïment a les entitats que amb la seva col·laboració han fet possible els resultats de la recerca, als tècnics que han format part de les entrevistes i especialment a aquells i aquelles que han dedicat els seu temps e interès en fer-nos el treball de camp més senzill. El nostre agraïment està adreçat igualment a totes les dones que han participat tant generosament en els espais de diàleg i als tècnics que ens han facilitat aquests encontres.

De manera especial volem donar les gràcies a la professora Mercedes Torrado, del Departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació (Facultat de Pedagogia, Universitat de Barcelona), per l'assessorament i col·laboració en l'ús del programa estadístic SPSS; a la Gemma Puig, becària del Grup GREDI, del mateix departament, pel seu suport en elaborar amb el programa ACCES la base de dades de les entitats, i a l'Eveline Chagas, becària del grup de recerca (GRITS), pel suport ofert en les entrevistes de grup.

Í N D E X

Presentació

Primera part: Abordatge metodològic

1. Introducció a l'estudi de la participació	15
2. Pla de treball desenvolupat	18
2.1. Objectius de la recerca.....	18
2.2. Instruments de recollida de dades	18
2.2.1. Qüestionari a les entitats.....	19
2.2.2. Entrevista	20
- Entrevista semi-estructurada a tècnics.....	20
- Espais de diàleg amb grups informals de dones.....	21
2.2.3. Qüestionaris de xarxes.....	22
2.3. Metodologia emprada.....	23
2.4. Disseny de la recerca.....	24
2.5. Desenvolupament de la recerca.....	27
2.5.1. Constitució de l'equip de recerca	27
2.5.2. Identificació i ubicació territorial de les entitats a Badalona Sud	27
2.5.3. Treball de camp	30
- Qüestionari telefònic.....	30
- Qüestionari de xarxes	30
- Entrevistes a tècnics	31
- Grups informals	32

Segona Part: Geografia territorial i humana

3. Badalona Sud i les seves entitats: descripció dels barris, ubicació territorial i tipologies	37
3.1. Contextualització de la ciutat de Badalona.....	37
3.2. Contextualització de Badalona Sud	39
3.3. Caracterització general de les entitats de Badalona Sud: tipologia i distribució territorial.....	40
3.3.1. Una mirada global a Badalona Sud.....	40
3.3.2. Sant Roc	47
- Contextualització	47
- Ubicació territorial de les entitats al barri.....	48
3.3.3. Artigues.....	51
- Contextualització	51
- Ubicació territorial de les entitats al barri.....	51
3.3.4. Congrés.....	53
- Contextualització	53
- Ubicació territorial de les entitats al barri.....	53
3.3.5. El Remei.....	55
- Contextualització	55
- Ubicació territorial de les entitats al barri.....	55
3.3.6. La Mora	57
- Contextualització	57
- Ubicació territorial de les entitats al barri.....	57
4. Anàlisi de les entitats.....	59
4.1. Badalona Sud.....	59
4.1.1. Àmbits d'actuació	59

4.1.2. Tipus d'actuacions	60
4.1.3. Activitats.....	62
- Organitzacions socials	62
- Organitzacions educatives	63
- Entitats ciutadanes	63
4.1.4. Grau d'activitats de les entitats	66
4.1.5. L'arrelament de les entitats als barris i vies prioritàries d'accés per a la dona.....	67
4.2. Sant Roc	69
4.3. Artigues	71
4.4. El Remei	72
4.5. Congrés	74
4.6. Entitats d'altres zones territorials	75

Tercera part: Anàlisi i resultats

5. Finalitats, accions específiques de les entitats i reptes de futur	79
5.1. Finalitats i accions.....	79
5.1.1. Organitzacions socials	80
5.1.2. Entitats ciutadanes	81
5.1.3. Organitzacions educatives	83
5.2. Entitats que no tenen funcions i accions específiques de gènere	84
5.2.1. Organitzacions socials	84
5.2.2. Organitzacions educatives	84
5.2.3. Entitats ciutadanes	85
5.3. Entitats que no tenen funcions i accions específiques de gènere	85
6. Les dones que arriben a les entitats	86
6.1. Presència de dones a les entitats	86
6.1.1. Presència de dones a les organitzacions socials	87
6.1.2. La presència de dones a les organitzacions educatives	87
6.1.3. Presència de dones a les entitats ciutadanes	87
6.2. Presència de dones a les entitats	89
6.3. Barris de pertinença de les dones que participen a les entitats	90
6.4. Heterogeneïtat dels perfils a les entitats	92
6.4.1. La dona segons l'edat	92
6.4.2. Dona autòctona / gitana / nouvinguda.....	94
6.4.3. Dona segons el país d'origen.....	95
6.4.4. Dona mare – àvia.....	95
6.4.5. Altres criteris	96
6.5. Tipus de perfils	96
7. Els grups informals.....	98
7.1. Dinàmica i característiques dels grups.....	98
7.2. Anàlisi de les percepcions i vivències de les dones participants en les entrevistes grupals	100
7.2.1. Pertinença a nuclis relacionals.....	100
7.2.2. Substància relacional i funcions	103
7.2.3. Substància relacional i funcions	106
7.2.4. Coneixement de les entitats socials	107
8. Les xarxes entre entitats	109
8.1. Una aproximació a les xarxes individuals de les entitats de Badalona Sud	109
8.2. La xarxa completa de relacions de les entitats de Badalona Sud	118
8.3. La xarxa completa de relacions de les entitats de Badalona Sud	123
8.4. El grau de vitalitat de les xarxes ciutadanes	124

8.5. Les vinculacions de les organitzacions educatives	125
--	-----

Quarta part: Conclusions

9. Reflexions finals i propostes entorn la participació de la dona	129
9.1. Sobre les entitats a Badalona Sud	129
9.2. El gènere com a intencionalitat d'acció	130
9.3. Els perfils de les dones que participen a les entitats	131
9.3.1. Perfils per edats	131
9.3.2. Altres característiques sociopersonals de les dones.....	133
- El Cicle vital i situacions socials associades a la salut	133
- Les responsabilitats familiars	134
- La recerca activa de feina implica domini de la llengua i accés a les noves tecnologies	138
- Situacions emocionals de crisi i necessitat d'ajuda emocional.....	138
- Interessos per descobrir, experimentar al voltant dels temes artístics.....	138
9.4. Què impulsa a les dones a participar?	136
9.4.1. Les variables que impulsen a les dones a participar?	136
9.4.2. Barreres a la participació.....	139
9.5. Demandes i necessitats de les dones no cobertes per les entitats	142
9.6. Reptes de les entitats.....	141
9.7. Dimensions i elements que hi intervenen en les formes de participació. Aproximació a un model.....	141
Bibliografia.....	148

Annexes

Annex I. Qüestionari
Annex II. Guió d'entrevista semi-estructurada
Annex III. Qüestionari de xarxes
Annex IV. Llistat d'entitats de Badalona Sud
Annex V. Resultats del procés d'identificació d'entitats
Annex VI. Carta de presentació a les entitats
Annex VII. Entitats participants

ÍNDIX DE TAULES

Primera part: Abordatge metodològic

Taula I. Objectius de la recerca.....	18
Taula II. Fitxa de caracterització bàsica de les organitzacions.....	19
Taula III. Dimensions del qüestionari “ Entitats i participació de la dona.....	20
Taula IV. Dimensions de l’entrevista “ Participació social de la dona a les entitats.....	21
Taula V. Eixos de conversa als espais de diàleg “ Participació social de les dones en les xarxes informals”	22
Taula VI. Dimensions del qüestionari de xarxes.....	23
Taula VII. Fitxa base amb les dimensions característiques de les entitats.....	29
Taula VIII. Nombre de qüestionaris telefònics i de xarxes segons tipologies	31
Taula IX. Entrevistes realitzades.....	32
Taula X. Caracterització dels grups informals	34

Segona Part: Geografia territorial i humana

Taula XI. Relació d’entitats per tipologia als barris de Badalona Sud	42
Taula XII. Nombre d’entitats a Sant Roc segons tipologia	50
Taula XIII. Nombre d’entitats a Artigues segons tipologia	52
Taula XIV. Nombre d’entitats a Congrés segons tipologia	54
Taula XV. Nombre d’entitats a El Remei segons tipologia	56
Taula XVI. Distribució territorial dels tipus d’actuacions	62
Taula XVII. Grau d’activitat segons tipologia	66
Taula XVIII. Nivell d’arrelament al barri segons tipologia	67

Tercera part: Anàlisi i resultats

Taula XIX. Finalitats específiques dels serveis vers el gènere.....	79
Taula XX. Presència de dones a les entitats.....	87
Taula XXI. Relació de dones que acudeixen al servei i barris.....	89
Taula XXII. Els perfils de les entitats segons l’edat.....	93

Quarta part: Conclusions

Taula XXIII. Perfils de dones predominants a les entitats	132
Taula XXIV. Variable que impulsa a les dones a participar	136
Taula XXV. Factors personals moduladors de la participació	138
Taula XXVI. Demandes i necessitats de les dones no cobertes per les entitats	139
Taula XXVII. Principals necessitats no cobertes	140

ÍNDIX DE GRÀFICS

Primera part: Abordatge metodològic

Gràfic I. Metodologia de recerca.....	24
Gràfic II. Fases del procés de recerca.....	25
Gràfic III. Treball de camp per arribar als grups informals	33

Segona Part: Geografia territorial i humana

Gràfic IV. Mapa de Badalona i situació de Badalona Sud.....	39
Gràfic V. Tipologia de les entitats	41
Gràfic VI. Localització de les entitats i serveis.....	41
Gràfic VII. Mapa d'entitats a Badalona Sud.....	43
Gràfic VIII. Ubicació territorial de les entitats a Badalona Sud.....	45
Gràfic IX. Ubicació territorial de les entitats a Sant Roc.....	49
Gràfic X. Ubicació territorial de les entitats a Artigues	52
Gràfic XI. Ubicació territorial de les entitats a Congrés.....	54
Gràfic XII. Ubicació territorial de les entitats a El Remei.....	56
Gràfic XIII. Ubicació territorial de les entitats a La Mora	58
Gràfic XIV. Cobertura dels àmbits d'actuació a Badalona Sud.....	60
Gràfic XV. Tipus d'actuacions a Badalona Sud.....	61
Gràfic XVI. Grau d'activitats de les entitats segons tipologia	67
Gràfic XVII. Arrelament de les entitats als barris segons tipologies.....	68
Gràfic XVIII. Via prioritària d'accés per la dona.....	68
Gràfic XIX. Cobertura dels àmbits d'actuació a Sant Roc.....	70
Gràfic XX. Tipus d'actuacions a Sant Roc.....	70
Gràfic XXI. Cobertura dels àmbits d'actuació a Artigues	71
Gràfic XXII. Tipus d'actuacions a Artigues	72
Gràfic XXIII. Cobertura dels àmbits d'actuació a El Remei	73
Gràfic XXIV. Tipus d'actuacions a El Remei.....	73
Gràfic XXV. Cobertura dels àmbits d'actuació a Congrés.....	74
Gràfic XXVI. Tipus d'actuacions a Congrés.....	75
Gràfic XXVII. Cobertura dels àmbits d'actuació per entitats de fora de Badalona Sud.....	76
Gràfic XXVIII. Tipus d'actuacions d'entitats de fora de Badalona Sud	76

Tercera part: Anàlisi i resultats

Gràfic XXIX. Presència de dones a les organitzacions socials.....	87
Gràfic XXX. Presència de dones a les organitzacions educatives.....	88
Gràfic XXXI. Presència de dones a les entitats ciutadanes	88
Gràfic XXXII. Presència de dones a les entitats dels barris de Badalona Sud.....	90

Quarta part: Anàlisi i resultats

Gràfic XXXIII. Xarxa de relacions de les entitats a Badalona Sud.....	119
Gràfic XXXIV. Xarxa de relacions d'entitats de Badalona Sud	122
Gràfic XXXV. Xarxa de relacions entre les organitzacions socials a Badalona Sud	123
Gràfic XXXVI. Xarxa de relacions entre les entitats ciutadanes a Badalona Sud	124
Gràfic XXXVII. Xarxa de relacions entre les organitzacions educatives a Badalona Sud.....	125
Gràfic XXXVIII. Xarxa de relacions entre organitzacions educatives i organitzacions socials a Badalona Sud.....	125
Gràfic XXXIX. Xarxa de relacions entre organitzacions educatives i entitats ciutadanes a Badalona Sud	126
Gràfic XL. Dimensions i elements que intervenen en les formes de participació	143

Presentació

Aquest treball és el resultat de la iniciativa del Consorci Badalona Sud per conèixer les diferents formes de participació ciutadana de les dones que hi viuen en el territori que abasta la seva àrea d'acció, a la fi de planificar accions futures adreçades a la major contribució de la dona en la construcció dels nous models de relació del Consorci amb la comunitat, i l'adequació dels seus programes futurs a les noves realitats socials cada vegada més multiculturals per efecte de les migracions internacionals, tot partint d'una especial consideració de la dona com agent actiu de la transformació social.¹

El Consorci Badalona Sud treballa des de l'any 2006 en un projecte global amb l'Ajuntament de Badalona i la Generalitat de Catalunya per i amb els ciutadans dels Districte VI, format pels barris de Sant Roc, Artigues, Congrés, El Remei i La Mora. La suma dels esforços s'adreça a la millora de la qualitat de vida dels ciutadans i ciutadanes d'aquests barris a través del desenvolupament d'un Pla de transformació que emmarca els àmbits social, cultural, educatiu, sanitari, d'ocupació i seguretat, incidint també en millores mediambientals, espais públics, habitatge i equipaments.²

A través d'aquest estudi es pretén obtenir una descripció de la panoràmica global de l'estat de les formes i característiques de la participació social de les dones de Badalona Sud, així com els projectes i les relacions de les entitats del territori amb les dones. En elaborar el disseny de la recerca vam revisar diversos estudis amb objectius similars,³ realitzats en diferents comunitats autonòmiques, i vam constatar que en la majoria l'atenció es centra en la descripció de la participació de la dona en les associacions específiques, trobant a faltar estudis que centressin la finalitat en el coneixement sobre les característiques de les agrupacions informals, les vivències i representacions de les dones que no formen part de cap agrupació social formalment constituïda, essent també residual l'ús dels serveis. Es per això que en aquesta recerca ens hem proposat posar un major èmfasi en la comprensió de la realitat de les dones que no parti-

---

¹ Aquest estudi ha estat possible gràcies a un conveni entre la Fundació Bosch i Gimpera (Centre de Transferència de Coneixement, Tecnologia i Innovació de la Universitat de Barcelona) i el Consorci de Badalona Sud, signat al desembre de 2008. L'equip de recerca està conformat per tres professores de la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona i dos persones col·laboradores amb titulació de Treballadors Socials. M. Pau Sandín Esteban és doctora en Pedagogia i professora del Departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació, i és membre del Grup GREDI (Grup de Recerca en Educació Intercultural). Belén Parra Ramajo és professora del Departament de Treball Social i Serveis Socials i membre del Grup GRITS (Grup de Recerca i Innovació en Treball Social). Núria Prat Bau és professora del Departament de Treball Social i Serveis Socials.

² *Què és el Consorci?* (maig 2007), editat per Consorci Badalona Sud.

³ *Asociacionismo en acción social dentro de la Comunidad de Castilla y León* (1994); *El Asociacionismo de las Mujeres en la Región de Murcia* (2005). *Informe de Investigación de las Asociaciones de Mujeres en la Comunidad Autónoma de la Región de Murcia*; *Les associacions de Dones a la ciutat de L'Hospitalet. Un estudi de la participació, característiques i motivacions de les associades.*

cipen de manera formal en les entitats que tenen a l'abast a la seva localitat, per començar a identificar les seves trajectòries vitals i recollir les seves propostes e inquietuds, els seus interessos amb objectius de facilitar elements per l'apropament a les seves necessitats.

L'objecte de la recerca posa l'accent en la funció transformadora dels territoris mitjançant la participació social i, en concret, en el paper actiu que les dones realitzen per promoure canvis i en la detecció dels mecanismes que faciliten els processos de participació actius. A la recerca es proposa la categorització de les entitats presents en el territori estudiat, identificant les funcions específiques vers la dona, igualment aportar una informació el més completa possible sobre el perfil i la qualitat de la participació de les dones en les entitats. De forma complementària a la caracterització de les entitats, i al coneixement de les vivències de les dones, s'aborda al final de la recerca una anàlisi sobre les xarxes de connexió existents entre les entitats, tot estudiant les seves connexions amb diverses tipologies d'organitzacions i associacions ciutadanes, tant de Badalona Sud, com de fora del territori.

PRIMERA PART

Abordatge metodològic

Aproximació diagnòstica
a la participació social de la dona
a Badalona Sud

PRIMERA PART

Abordatge metodològic

1. Introducció a l'estudi de la participació

El debat actual enfront el concepte participació es mostra ric, i en ocasions, contradictori, degut als diferents sentits que evoca un terme tant polisèmic i profusament utilitzat en diferents àmbits socials i acadèmics. Davant aquesta complexitat sorgeixen una sèrie d'interrogants, les respostes als quals ofereixen un punt de partida per l'intent de desgranar alguns aspectes de la seva composició: les persones participen poc o molt? Quin és el nivell de participació considerat com a ric i protector dels ciutadans? Què mou a les persones a participar en els esdeveniments de la seva comunitat local? Quins són els mecanismes que fan possible el sosteniment continuat de la cooperació en les accions col·lectives que es porten a terme en una localitat? Considerant la necessitat d'exercir una ciutadania plena, des dels drets que comporta el poder decidir, s'entén per participació social l'exercici i la voluntat de fer-ho o no, els moments, els mitjans i els nivells que hom vol. En la mateixa línia, E. Wenger proposa que els membres d'una comunitat no tan sols construeixen les seves identitats a través de la seva participació, sinó que també la constitució de la nostra identitat ve donada per la *no participació*, per allò que som, però d'igual manera per el seu revés, el que no som.⁴

La participació de les persones està profundament unida a la construcció de la seva identitat personal i de les diferents identitats col·lectives que es generen en el *continuum* de les interaccions de les persones, en diferents contextos i sota una dimensió temporal i històrica. La naturalesa col·lectiva del ésser humà es la que possibilita la seva construcció com a persona diferenciada i única, les persones consisteixen en la seva dimensió social en un entramat de vincles de diversos tipus amb diferents instàncies. Seguint aquesta lògica, es pot afirmar que les persones poden ser definides per les seves relacions, filiacions, pertinences i les seves participacions diferents. Aquesta essència de la construcció social dels éssers humans i de l'estreta vinculació entre el jo individual i la identitat col·lectiva es dona perquè *<<L'ésser humà és no-més capaç de dir "jo" perquè i si és al mateix temps capaç de dir nosaltres. La idea "jo sóc", quant més la idea "jo penso", pressuposen l'existència d'altres persones i la convivència amb altres persones; en suma pressuposen un grup d'una societat>>*.⁵

En la planificació de serveis i/o programes d'una localitat o territori s'ha de partir d'una concepció de la ciutadania com subjecte actiu pel funcionament de les ciutats, enteses aquestes com espais no només geogràficament delimitats sinó com a espais on les persones desenvolupem les seves vides i creen les seves xarxes de relacions. La multiplicitat i versatilitat de l'entramat

⁴ WENGER, E. (2001). *Comunidades de práctica. Aprendizaje, significado e identidad*. Barcelona: Paidós.

⁵ ELIAS, N. (1990). *La sociedad de los individuos*. Barcelona: Península.

de participacions dels ciutadans en els espais del seu territori, la capacitat d'aquest per prendre decisions sobre els canvis, és una de les garanties de creació i manteniment de cohesió social.

Les dones són una part important de la configuració dels espais socials, però les dones encara continuen ocupant llocs de desigualtat, situant-se en relacions de poder asimètriques construïdes en espais i serveis cimentats sense una perspectiva crítica de gènere. Algunes de les recerques recents posen de relleu el paper fonamental de les dones en la creació, manteniment i transformació de la vida social, així com que el factor més important per la riquesa de les comunitats és l'existència d'un teixit associatiu fort i dens, a més de la presència dels ciutadans en les organitzacions i serveis que ofereixen les agendes polítiques de cadascuna de les localitats. Per tant, la presència activa de les dones en els espais públics d'una comunitat és fonamental per la consideració de la seva riquesa social; estariem parlant d'una dimensió de gènere del capital social. Són múltiples els autors des de diferents disciplines que s'han ocupat de l'enriquiment d'aquesta categoria teòrica que permet altres formes d'apropar-se a les vinculacions socials. En aquest estudi postulem per la dimensió comunitària del capital social, que estaria constituïda pels recursos que neixen de les relacions socials, dels vincles que emergeixen i a la vegada sustenten les xarxes de cooperació i de participació dels membres d'una comunitat. El capital social es configura llavors per la confiança i la cooperació de les relacions socials, donant lloc a beneficis tan reals com simbòlics (ajut recíproc, contactes, pertinences múltiples, etc.) que conformen un sistema guardador davant les situacions vitals de risc social.

Pel que respecta al component de transformació social que ha de portar aparellat qualsevol procés de participació, destaquem igualment la importància de produir veritables processos d'apoderament de les dones. Els autors més rellevants en aquests camps posen de relleu que, la capacitat fruit d'aquests processos només pot realitzar-se quan les persones poden fer-se amb el control de les seves vides en contextos de participació amb altres; per tenir un veritable significat, l'empoderament de les persones, en aquest cas de les dones, ha d'implicar el augment de la seva influència en la realitat de la que estan envoltades.

Les entitats presents en una comunitat són els espais idonis per exercir el dret a la participació de les persones. En l'estudi que tenen a les seves mans hem fet una categorització analítica que ens ha permès establir una tipologia de les entitats. Realitzem una diferenciació entre tres conceptualitzacions que sovint es troben unides en una sola. Aquesta diferenciació parteix del pressupòsit d'identificar similituds i/o diferències marcades entre elles. La categorització comença amb la definició d'organització, a partir de la seva concepció com una estructura amb característiques dinàmiques, per tant, amb possibilitat de canvi i transformació. Les organitzacions en aquest context són enteses com aquelles estructures creades pel compliment d'uns fins determinats bàsics per la vida social. És a partir d'aquí on marquem la diferència entre les organitzacions amb objectius de satisfacció de necessitats com ara de salut, habitatge, laboral, cultural, etc., que hem anomenat organitzacions socials i que es troben dins d'una estructura

d'administració i gestió pública, i les organitzacions educatives amb les mateixes característiques però amb finalitats de socialització i transmissió de coneixements. Per últim establim la tipologia d'entitat ciutadana, on englobem totes aquelles organitzacions formades per agrupacions provinents de la societat civil i que poden tenir diferents configuracions formals (fundacions, associacions, etc). Som conscients que aquesta proposta pot ser discutida, però pensem que és útil en la mesura que ajuda a l'anàlisi operatiu.

És necessari distingir el caràcter formal d'aquest tres tipologies davant de les configuracions grupals conceptualitzades com a grups informals. Considerem aquests com les agrupacions de formació espontània, fora d'una estructura organitzativa, on les finalitats no estan explícitament formulades, sent les seves funcions principals la satisfacció de necessitats psicològiques: de reconeixement, d'amistat, etc.

2. Pla de treball desenvolupat

En aquest capítol abordem una descripció del procés de recerca desenvolupat. Iniciem recordant els objectius de la recerca presentats al projecte. Dedicuem un apartat específic a presentar i descriure els diversos instruments de recollida de dades utilitzats en la recerca, i que han estat elaborats específicament per a aquest estudi: exposarem les seves finalitats i les dimensions analítiques que els componen. Més endavant, descrivim la metodologia i el disseny de recerca, centrant-nos en una descripció de les tasques desenvolupades a les diverses fases del treball de camp i la mostra amb què s'ha treballat en cada una d'elles.

2.1. Objectius de la recerca

En el quadre següent es recullen els objectius de la recerca als quals respon el present estudi.

OBJECTIUS DE LA RECERCA	
1.	Identificar les organitzacions socials, educatives i entitats ciutadanes presents a Badalona Sud.
2.	Conèixer les entitats que tenen o poden tenir funcions específiques per a la dona.
3.	Descriure la participació de la dona en aquestes entitats.
4.	Conèixer les necessitats de les dones des del punt de vista dels professionals / representants a les organitzacions socials.
5.	Aproximar-se a altres grups informals on les dones participen i identificar-ne les seves necessitats de participació.
6.	Conèixer el grau de relació entre les entitats amb dones i entre aquestes, i les diverses entitats de Badalona Sud.

Taula I. Objectius de la recerca.

2.2. Instruments de recollida de dades

En aquest punt es descriuen els diferents instruments que s'han emprat al llarg de la recerca per a obtenir les dades necessàries pel nostre anàlisi. Aquests són el qüestionari, l'entrevista i, finalment, el qüestionari de xarxes.

2.2.1. Qüestionari a les entitats

S'ha elaborat un qüestionari per a la identificació de les entitats⁶ i la valoració de la participació social de les dones en aquestes.⁷ De fet, aquest instrument s'ha utilitzat amb una **doblet finalitat**:

- a) D'una banda, **validar les dades** obtingudes de l'anàlisi documental i la informació obtinguda sobre les entitats a través de cerques electròniques, per aconseguir una caracterització general segons els elements que es mostren a continuació:

Tipologia	Àmbit d'actuació	Tipus d'actuacions	Barri
☐ Organització social ☐ Organització educativa ☐ Entitats ciutadanes	☐ Dones ☐ Infància i famílies ☐ Risc d'exclusió social ☐ Discapacitat ☐ Malaltia mental ☐ Drogodependència ☐ Immigració ☐ Vellesa ☐ General	☐ Esportives i d'oci ☐ Artístic - culturals ☐ Religios / benèfiques ☐ Salut ☐ Formació ☐ Reivindicativa ☐ Informació - assessorament ☐ Participació política <hr/> ☐ Polivalent (marcar si 3 o més dels anteriors)	☐ Sant Roc ☐ Artigues ☐ La Mora ☐ El Remei ☐ Congrés

Taula II. Fitxa de caracterització bàsica de les organitzacions.

- b) I en segon lloc, **abordar qüestions específiques sobre l'organització i el gènere**, com ara l'atenció específica a la dona, els perfils de les dones que atenen i les seves necessitats.

El qüestionari consta de quatre dimensions generals. Es combinen les preguntes amb resposta tancada (algunes mesurades amb escala), i preguntes amb resposta oberta. Els temes abordats i la formulació de les preguntes s'ha realitzat pensant en la diversitat d'entitats presents a Badalona Sud i, per tant, cercant àrees d'interès i variables transversals a tots ells en relació a

⁶ Entitats, en la seva concepció del terme, inclou totes les tipologies estudiades, d'acord amb el Directori Municipal de l'Ajuntament de Badalona.

⁷ Vg. Annex I.

la dona i la seva participació social. La implementació directe del qüestionari, bé personalment, bé telefònicament ha facilitat la seva adaptació en funció de la persona entrevistada.⁸

QÜESTIONARI "ENTITATS I PARTICIPACIÓ DE LA DONA"	
1.	Caracterització general del servei/validació fitxa.
2.	Atenció específica a la dona
3.	Participació de la dona al servei (perfil)
4.	Necessitats de les dones
5.	Caracterització general del servei/validació fitxa
6.	Atenció específica a la dona

Taula III. Dimensions del qüestionari "Entitats i participació de la dona".

2.2.2. Entrevista

- Entrevista semi-estructurada a tècnics

S'ha elaborat un guió d'entrevista semi-estructurat sobre la "Participació de les dones a les organitzacions socials"⁹ per copsar la presència articulada de les dones, el seu grau de participació i necessitats, i la pràctica del treball en xarxa entre entitats per a les qüestions de gènere.

L'entrevista ha estat dirigida a tècnics, coordinadors, directors i responsables d'aquestes entitats. Les vuit dimensions del guió il·lustren amb més detall el contingut específic abordat.

⁸ La previsió d'implementar el qüestionari exclusivament per via telefònica es va haver de reformular donada la gran dificultat que va suposar aquesta via de contacte. Donat que moltes entitats no responien es va optar per visitar-les directament i pactar un dia i horari per a fer el qüestionari.

⁹ Vg. Annex II.

ENTREVISTA “PARTICIPACIÓ SOCIAL DE LA DONA A LES ORGANITZACIONS”	
1. Tipus de vinculacions i funcions	
	Dona nouvinguda
3. Elements personals facilitadors/barreres per a la participació	
	Elements de l'organització facilitadors/barreres per a la participació
5. Funcions de les xarxes informals	
	Necessitats/motivacions de les dones cobertes per les organitzacions
7. Treball en xarxa pel que fa al gènere	
	Reptes de futur

Taula IV. Dimensions de l'entrevista “Participació social de la dona a les entitats”.

Algunes de les dimensions inclouen preguntes similars a les que conté el qüestionari. Això permet triangular la informació i, en el context de l'entrevista personal, indagar de forma més profunda i contextual els elements més rellevants. D'altra banda, s'han contemplat de forma específica dimensions com ara la dona nouvinguda o la visió dels tècnics sobre les xarxes informals, que permeten ampliar i enriquir la informació obtinguda en el treball de camp amb el qüestionari.

- Espais de diàleg amb grups informals de dones

Un dels reptes del projecte de recerca era aconseguir arribar a la dona que no participa a les entitats, la dona no visible, a les dones que pertanyen al que hem anomenat els grups informals. En l'apartat 4.5.3 – *Treball de camp* descrivim el procediment seguit per contactar amb elles. Per les seves característiques vàrem optar per establir espais de trobada informals en els que a través de la conversa, en un ambient quotidià, poguéssim acostar-nos a les seves experiències i vivències. Concretament, en aquestes trobades preteníem:

- a) Descriure l'associativitat de les dones a alguns dels seus nuclis relacionals i les funcions que aquests exerceixen.
- b) Identificar les barreres i els elements facilitadors sobre els motius que les porten a no participar articuladament a entitats.

- c) Elaborar algunes hipòtesis sobre possibles estratègies connectores entre les xarxes informals i les entitats.

Tot i la naturalitat i espontaneïtat amb que van transcórrer els diàlegs, aquesta entrevista informal, estava basada també en un guió que ajudava a mantenir el fil conductor del contingut que es tractava al grup. Les dimensions que van orientar el desenvolupament de les trobades són els següents¹⁰:

ESP AIS DE DIÀLEG “PARTICIPACIÓ SOCIAL DE LES DONES EN LES XARXES INFORMALS”	
1.	Pertinença a nuclis relacionals
2.	Substància relacional i funcions
3.	Barreres i elements facilitadors
4.	Coneixement de les organitzacions socials
5.	Connexions xarxes informals i organitzacions socials

Taula V. Eixos de conversa als espais de diàleg “Participació social de les dones en les xarxes informals”.

2.2.4. Qüestionaris de xarxes

En el projecte de recerca presentat es va determinar l'objectiu de conèixer el **grau de relació entre els serveis** que tenen dones i entre aquests i les diverses entitats de Badalona Sud. Per a valorar aquesta qüestió s'ha elaborat un *qüestionari de xarxes*¹¹ que finalment s'ha aplicat a diverses entitats independentment del grau de presència de dones en ells.

L'opció de desenvolupar un estudi sociocèntric de xarxa (l'listat tancat de totes les entitats de Badalona Sud i anàlisi de totes les connexions) desbordava totalment les nostres pretensions, i es va realitzar un estudi egocèntric (valoració de la xarxa personal de cada organització a partir dels vincles emesos per cada una de elles).

¹⁰ La dimensió 5 va ser realment difícil de tractar en els diàlegs de les dones, justament per la seva caracterització de grup informal, de dones que no participen a les entitats. Es van prioritzar la resta de dimensions.

¹¹ Vg. Annex III.

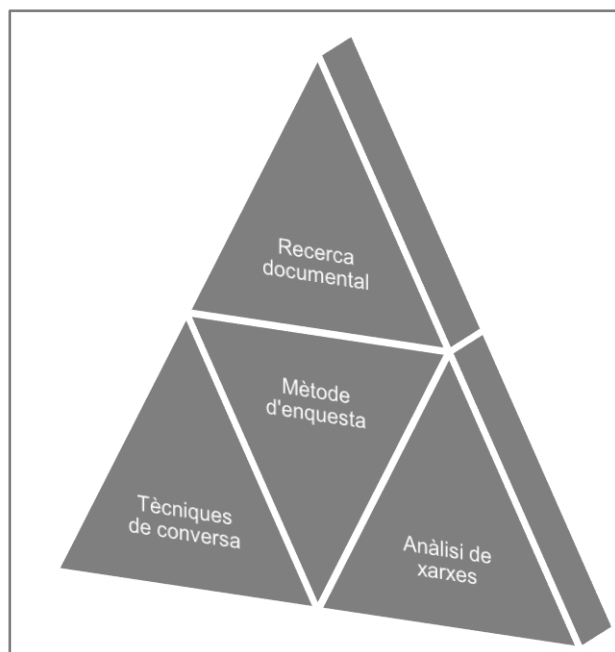
QÜESTIONARI DE XARXES	
1.	Grau de relació
	Tipus de relació
3.	Producte visible de la col·laboració
	Medi de comunicació
5.	Treball sobre gènere

Taula VI. Dimensions del qüestionari de xarxes.

2.3. Metodologia emprada

Per tal d'obtenir una panoràmica àmplia sobre la participació social de la dona que abrasi els cinc barris que conformen Badalona Sud, s'ha optat per un estudi descriptiu extens amb un disseny multi mètode basat en la utilització de tècniques quantitatives i estratègies qualitatives de recollida d'informació, i en l'anàlisi documental.

A través de la **recerca documental** s'han analitzat diversos documents, entre els que destaca la *Guia d'Entitats de Badalona*, confeccionada per l'Ajuntament de Badalona, juntament amb **cerques a bases de dades electròniques**, on s'han identificat i classificat un bon nombre d'organitzacions socials, organitzacions educatives i entitats ciutadanes de Badalona Sud. El **mètode per enquesta** ha permès un estudi extens d'aquestes entitats, la seva caracterització i situació quant la participació de les dones, des de la visió dels tècnics i professionals que hi treballen, o dels ciutadans que les impulsen. D'altra banda, l'adopció d'un **enfocament qualitatiu** ha possibilitat un apropament a la comprensió de les dinàmiques de participació de les dones, de les dones no visibles o grups informals, i les seves necessitats a través de **tècniques de conversa**. Per últim, s'han incorporat els principis del mètode **d'anàlisi de xarxes** per a una exploració del treball en xarxa entre les entitats.

Gràfic I. Metodologia de recerca.

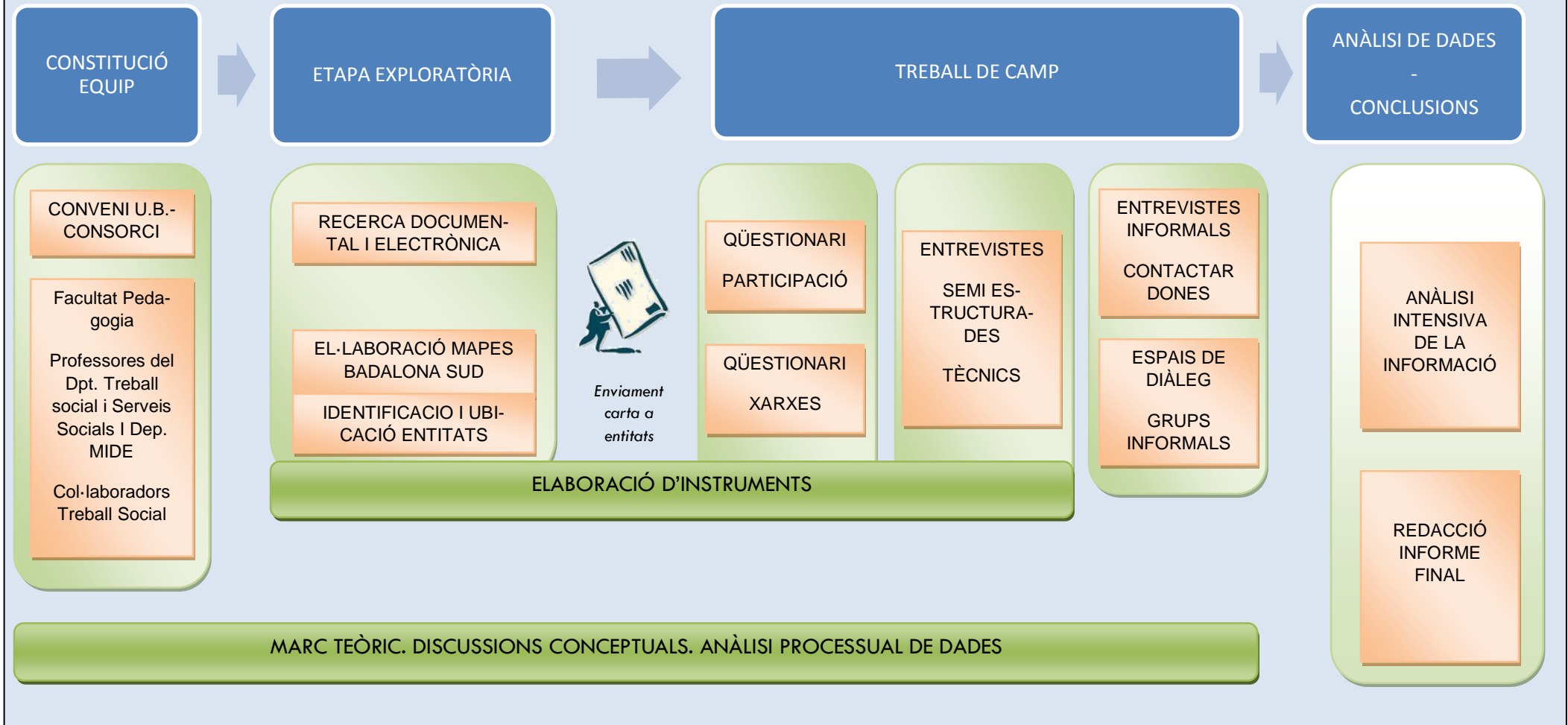
2.4. Disseny de la recerca

El desenvolupament de la recerca ha seguit un procés basat en la planificació prèvia presentada en el projecte, al temps que ha hagut d'adaptar-se a la realitat del que suposa un treball de camp força complex que ha considerat nombroses entitats, el contacte amb el territori, i la relació directa amb molts participants, no sempre fàcilment accessibles. La voluntat de disposar no només de dades numèriques sinó també d'accedir a les vivències i testimonis de persones i grups, ha enriquit enormement la qualitat de les dades obtingudes, però ha generat una immensa i densa informació que d'alguna manera ha desbordat les previsions temporals previstes per a la seva anàlisi, obligant a un gran esforç de sistematització i de selecció de les qüestions claus que recollirà el present informe.

A la següent figura es mostra gràficament el disseny de la recerca en el qual es poden identificar diverses fases que han constituït les tasques nuclears del procés. Cal remarcar que tot i que algunes apareixen de forma consecutiva, alguns procediments s'han desenvolupat de forma simultània. Això ha estat possible gràcies al treball en equip, tot i que el treball de camp en moltes ocasions hagués requerit un major nombre de persones.

FASES DEL PROCÉS DE RECERCA

2.5. Desenvolupament de la recerca

El estudi ha passat per un seguit de fases progressives des de la constitució de l'equip de recerca, fins el treball de camp i l'anàlisi posterior. En aquest apartat es descriuen cadascun dels moments de forma detallada.

2.5.1. Constitució de l'equip de recerca

La recerca ha estat possible gràcies a un conveni entre la Fundació Bosch i Gimpera (Centre de Transferència de Coneixement, Tecnologia i Innovació de la Universitat de Barcelona) i el Consorci de Badalona Sud signat al desembre de 2008. L'estudi es va iniciar el 17 de febrer de 2009. Es va endarrerir fins a gairebé dos mesos després de la signatura del conveni per qüestions administratives que van dificultar la contractació dels col·laboradors. L'equip està conformat per tres professores de la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona (Departament de Treball Social i Serveis socials i Departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic en Educació) i dos persones col·laboradores amb titulació de Treballadors Socials i dedicació de mitja jornada. A finals del mes de febrer de 2009, l'equip estava definitivament establert i havia iniciat el procés de recerca.

2.5.2. Identificació i ubicació territorial de les entitats a Badalona Sud

La identificació i ubicació territorial de les diverses entitats dels cinc barris ha estat una tasca laboriosa que es va concentrar de forma intensiva durant el primer mes de la recerca però que ha continuat oberta durant tot el procés. Partíem d'uns mapes, a diferents escales, facilitats pel Consorci que van servir per la delimitació espacial dels barris, però sense cap referència a les entitats presents. Per arribar a la seva localització s'han consultat diverses fonts:

- Guia d'Entitats de Badalona – Ajuntament de Badalona.¹²
- Llistat d'Entitats i Serveis de Badalona Sud – Consorci de Badalona Sud.¹³
- Guia d'Entitats – Departament de Justícia – Generalitat de Catalunya.¹⁴
- Guia d'Entitats – Institut Català de les Dones.¹⁵

Més enllà dels documents publicats s'ha fet un gran esforç de cerca electrònica a diverses webs, obtenint la majoria de documents de fonts digitals, i consultant diverses webs com la de

¹² Obtingut el 19/Feb/09. URL: <http://www.badalona.cat/aj-badalona/ca/ciutat/viure-badalona/entitats>

¹³ Document intern facilitat pel Consorci de Badalona Sud amb 58 entitats identificades

¹⁴ Obtingut el 25/Feb/09. URL: http://www.gencat.cat/justicia/guia_entitats

¹⁵ Obtingut el 24/Feb/09. URL: <http://www.gencat.cat/icdona/guia.htm>

l'Associació de Veïns d'Artigues.¹⁶ El treball de camp realitzat posteriorment ha permès ampliar el primer llistat confeccionat a partir de la informació que disposen els propis tècnics o ciutadans. A mida que passava el temps i el nombre d'entitats creixia preniem consciència de que l'existència d'entitats superava en escreix el llistat primer del que partíem; expressió de vitalitat social, que ens animava a descobrir la seva possible articulació interna, la presència de dones i el seu nivell de participació.

El nombre final d'entitats detectades ha estat de 101. Tal i com es veurà més endavant, han estat ubicades físicament en els mapes que hem construït *ad-hoc* per la recerca, distingint la seva tipologia (organització social, organització educativa, entitat ciutadana). Això ha suposat confirmar la pertinença de moltes d'elles al barri corresponent, doncs es trobaven entre el llinard de dos barris i no sempre era fàcil. Per aquesta tasca s'han emprat eines com el Nomenclàtor Municipal de Badalona¹⁷ i recursos geomàtics com *Google Maps* i *Google Earth*.

El producte final d'aquest treball, que ha incorporat la validació de la informació sobre les entitats a partir de la implementació del qüestionari telefònic en la fase següent, ha estat l'elaboració d'un llistat d'entitats de Badalona Sud¹⁸ caracteritzades per: tipologia, àmbit d'actuació específic, funcions, barri on està ubicada i les dades de contacte.

---

¹⁶ Associació de Veïns d'Artigues. Obtingut el 25/Feb/09. URL: <http://avvartigas.wordpress.com/>

¹⁷ Nomenclàtor Municipal de Badalona (2006). Àmbit de Serveis del Territori – Departament del Plànol de la Ciutat.

¹⁸ *Vg.* Annex IV.

Nº D'ENTITAT	NOM DE L'ENTITAT
Barri	<i>Barri en el que es troba ubicada físicament la entitat. En el cas de trobar-se fora de Badalona Sud, s'indica la zona d'actuació en aquest territori.</i>
Adreça	<i>Adreça, codi postal i població</i>
Telèfon	<i>Número de telèfon</i>
Tipologia	<i>Organització social Organització educativa Entitat ciutadana</i>
Àmbit d'actuació	<i>Dones Infància i famílies Risc d'exclusió social Discapacitat Malaltia mental Drogodependència Immigració Vellesa General (sense especificitat)</i>
Funcions	<i>Esportives i/o d'oci Artístic-culturals Religiós / benèfiques Salut Formació Reivindicativa Informació / assessorament Participació política</i>
Web Correu electrònic	<i>Web de l'entitat i correu electrònic</i>

Taula VII. Fitxa base amb les dimensions característiques de les entitats.

2.5.3. Treball de camp

- Qüestionari telefònic

El qüestionari *Organitzacions i participació de la dona* és el primer instrument elaborat pel grup de recerca i el que endega el treball de camp. Estava previst realitzar-lo exclusivament per via telefònica.

Prèviament a la realització del qüestionari telefònic es va elaborar una carta de presentació¹⁹, per a donar a conèixer la recerca a totes aquelles entitats amb les que es pretenia contactar, demanant la seva col·laboració durant la trucada telefònica que rebrien. Aquest enviament es va realitzar entre els dies 11 i 13 de març, després d'una primera comprovació de les direccions postals, actualitzant de nou la base de dades a partir de les vuit cartes retornades pel servei de correu postal.

La realització del qüestionari via telefònica s'inicia el 24 de març, sense obtenir resposta en la gran majoria de trucades realitzades. Entre el 24 de març, dia en que es començaren a realitzar els qüestionaris, i el 7 d'abril, tan sols s'aconseguí completar vint qüestionaris, a una mitjana de dos qüestionaris per dia de treball.

Davant d'aquesta dificultat es va decidir canviar l'estratègia i passar de fer els qüestionaris per telèfon a fer-los presencialment, després de passar uns quants dies sense establir gairebé cap contacte telefònic amb cap entitat, tot i fent variacions en l'hora de trucada, tant pel matí com per la tarda. Això va suposar un esforç afegit de treball, donat que els col·laboradors es van haver de desplaçar pels diferents barris de Badalona Sud durant diversos dies. D'aquesta manera es van sumar disset qüestionaris realitzats més, fent un total de trenta-set.

Paral·lelament a la realització dels qüestionaris es van incloure petites modificacions del instrument de recollida de dades, especialment d'aquells punts que requerien d'un esforç per part de les persones entrevistades. La principal dificultat es trobava en haver de pensar en qüestions relacionades amb el gènere, quan mai abans havien reflexionat sobre aquest tema.

- Qüestionari de xarxes

Mentre es realitzaven els qüestionaris telefònics es confeccionava un nou instrument de recollida de dades, en aquest cas centrat en conèixer les xarxes de treball establertes entre les diferents entitats, així com de la seva qualitat. El primer qüestionari de xarxes es completà el dia 1 d'abril, combinant el contacte telefònic i el presencial, i realitzant l'últim el 3 de juny, no dilatant més en el temps la recollida de dades per les limitacions que el calendari imposava. En total

---

¹⁹ Vg. Annex V.

s'obtenen vint-i-set qüestionaris de xarxes, complementant les dades que les diferents entitats ens informaren a l'anterior qüestionari.

A la taula següent es resumeixen de forma numèrica el nombre i tipus de qüestionaris passats a les entitats en funció de la seva tipologia. També s'ha elaborat un llistat amb els noms de totes les entitats de les quals disposem del qüestionari telefònic i/o de xarxes.²⁰

Tipologia	Qüestionaris	Qüestionaris de Xarxes
Organització Social	10	9
Organització Educativa	3	2
Entitat Ciutadana	24	16
TOTAL	37	27

Taula VIII. Nombre de qüestionaris telefònics i de xarxes segons tipologies.

- Entrevistes a tècnics

Una segona eina de recollida de dades ha estat l'entrevista realitzada a tècnics, amb la intenció de comptar amb informació en profunditat sobre la participació de la dona a les entitats. Es realitzen així tretze entrevistes, des del 5 de maig fins al 3 de juny, detallades a continuació. Totes les entrevistes han estat gravades amb el consentiment dels interlocutors.

---

²⁰ Vg. Annex VI.

ENTITAT	DATA
Serveis Personals – Zona 4	28 d'Abril
UNESCOCAT	29 d'Abril
Fundació Privada Ateneu Sant Roc	5 de Maig
Servei de Dinamització d'Associacions de Mares i Pares d'Alumnes	6 de Maig
Centre de Formació d'Adults	6 de Maig
Fundació Secretariado Gitano	6 de Maig
CiberCaixa	19 de Maig
Fundació Pere Closa	21 de Maig
Grups de Dones Congrés	27 de Maig
Punt d'Informació i Assessorament per a Persones Nouvingudes	2 de Juny
Club de la Dona Activa	3 de Juny
Àrea Bàsica de Salut	3 de Juny
Fundació FIAS - Aprendre a Aprendre	5 de Juny

Taula IX. Entrevistes realitzades.

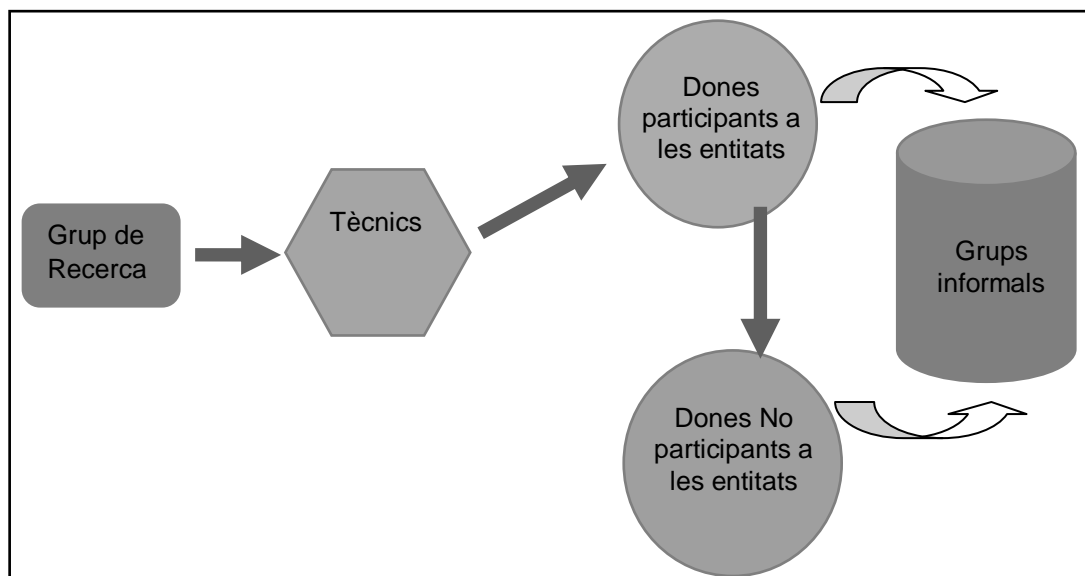
- **Grups informals**

L'entrevista grupal a *grups informals* (grups de dones que no participen o mantenen un vincle molt dèbil amb les organitzacions) ha estat una estratègia de recollida de dades essencial en el projecte de recerca per assolir els objectius centrats en comprendre les experiències d'associativitat d'aquestes dones, les seves fortaleeses i debilitats, i les seves necessitats. El primer repte que se'ns va presentar va ser justament com arribar a contactar amb aquesta dona *no visible*.

Va ser necessari establir contacte amb persones que ens poguessin facilitar l'accés a dones que no participessin en cap entitat. Per això, es va haver de demanar la col·laboració de les xarxes de contacte que s'havien creat al llarg del treball de camp amb diferents tècnics. Cal remarcar de nou, el gran esforç pel grup de recerca que aquestes estratègies relacionals suposen. El primer contacte va tenir lloc a la *Fira d'Entitats de Badalona* on vam poder mantenir contacte amb entitats que encara no ens havíem relacionat o no havíem detectat, com va ser el cas de Camí per la Pau; presentant-nos i explicant el projecte que estàvem realitzant, tothom va mostrar la seva predisposició per ajudar-nos en la nostra cerca. El segon contacte va tenir lloc a la Fundació Privada Ateneu Sant Roc el dia de l'exposició i presentació de les *Dones Arpilleres*, on vam tenir l'oportunitat de presentar-nos i fer contacte amb tècnics de diferents entitats als que vam demanar la seva col·laboració. Després de la seva resposta afirmativa, va haver relació amb tots ells a través de diferents vies (correu electrònic, telèfon, presencial) fins a poder aconseguir concretar els diferents grups informals.

En vint-i-un dies es va aconseguir establir contacte amb cinc grups. Va ser molt complicat aconseguir que unes dones que no participen en cap entitat del barri, accedissin a col·laborar en la nostra proposta de grup de discussió. Per aquest motiu, es va haver de combinar la participació de dones que es trobaven en alguna entitat amb dones que no participen en cap d'elles. Aquestes últimes van assistir al grup, gràcies a la motivació exercida per les primeres. Cal mencionar una excepció, el cas del grup de *Dones, primeres ciutadanes de Sant Roc B* en les que cap d'elles era participant de cap d'entitat.

Gràfic III. Treball de camp per arribar als grups informals.

Per a recollir amb millor precisió la informació relatada pels grups, es va fer un registre instantani dels diàlegs, amb un resum posterior, i en dos casos es va fer ús de la gravació de la entrevista amb el consentiment de les persones assistents. A la següent taula es detallen les característiques dels grups informals.²¹

GRUP INFORMAL	DATA	DURACIÓ	LLOC	Nº PARTICIPANTS	INTÈRVAL D'EDATS
Dones, primeres ciutadanes de Sant Roc (A)	20 de Maig	1h 20 min aprox.	Centre de Formació d'Adults (CFA)	11	60 a 82 anys
Dones, primeres ciutadanes de Sant Roc (B)	10 de Juny	25 min	Banc del carrer Joan Evangelista	6	50 a 70 anys
Dones Marroquines i Paquistaneses	26 de Maig	1h 10min aprox.	Centre Cívic	4	18 a 60 anys
Dones Musulmanes	27 de Maig	1h aprox.	Ateneu Sant Roc	6	20 a 40 anys
Dones Gitanes	10 de Juny	1h 4 min	Ateneu Sant Roc	5	13 a 37 anys

Taula X. Caracterització dels grups informals.

²¹ En el número de participants només es tenen en compte les dones participants, s'exclouen a les persones que dirigien o prenen notes durant la realització del grup informal.

SEGONA PART

Geografia territorial i humana

Aproximació diagnòstica
a la participació social de la dona
a Badalona Sud

SEGONA PART

Geografia territorial i humana

3. Badalona Sud i les seves entitats: descripció dels barris, ubicació territorial i tipologies

En aquest apartat es presenta una contextualització del territori de Badalona i més concretament del territori objecte del nostre estudi, Badalona Sud. Posteriorment, hi ha una identificació de les entitats a Badalona Sud, segons la seva tipologia i la localització d'aquestes. Per finalitzar l'apartat, es realitzarà una visió més acurada de cadascun dels barris estudiats, on es contemplarà una contextualització i la ubicació de les entitats, segons la seva tipologia, dins del territori.

3.1. Contextualització de la ciutat de Badalona

Badalona és una població que es troba a la província de Barcelona, situada a la costa del Mar Mediterrani, que ocupa parcialment el delta del Besòs i els contraforts de la Serra de la Marina, rodejada per els municipis de Sant Adrià del Besòs, el riu Besòs, Santa Coloma de Gramenet, Tiana i Montgat i Moncada i Reixach. Actualment té una població de 215.329²² habitants, sent així la tercera ciutat més poblada de Catalunya després de Barcelona i de l'Hospitalet de Llobregat.

Badalona és una ciutat influenciada des dels seus orígens per un fort desenvolupament de la industrialització i, com a conseqüència, per una gran quantitat d'immigració que s'hi dirigia a aquest territori per a treballar. El creixement demogràfic més important de la ciutat va tenir lloc entre els anys 1920 i 1930 en plena dictadura de Primo de Rivera, on es va passar de 29.361 a 44.291 habitants. Durant aquesta època la immigració provenia fundamentalment de Murcia i Almeria, i aquest creixement que fins llavors s'havia desenvolupat paral·lel al mar va passar a ocupar les faldilles de les muntanyes que rodejaven la ciutat.

D'aquesta manera s'inicien els suburbis que es basaven en el barraquisme i el creixement de determinats barris com eren El Centre, Progrés, El Raval i Casagemes. Moltes de les terres que fins aleshores s'havien destinat a conreu es parcel·len i es venen per a la construcció de vivendes, creant així petits nuclis d'habitatges dispersos, amb manca de comunicació i sense serveis. En aquest context neixen barris com Artigues, El Remei, Morera i Sant Antoni, entre d'altres.

---

²² Les dades demogràfiques de Badalona i els seus barris han estat extretes de l'INE (Institut Nacional d'Estadística) i del Padró Municipal d'Habitants de Badalona.

L'any 1936, va haver l'aprovació a tota Badalona del Pla Fradera, amb l'objectiu d'intentar posar ordre a aquest creixement desordenat, però aquest pla mai va arribar a executar-se. Posteriorment, la crisi econòmica mundial i la Guerra Civil espanyola van marcar un període de refredament en les corrents migratòries i el creixement demogràfic. Però als anys 50 com a conseqüència d'una gran demanda de mà d'obra per la indústria local, Badalona va viure un ressorgiment econòmic i demogràfic extraordinari, passant de 48.284 habitants a 120.000 als anys 70. Com ja havia succeït anteriorment, aquest creixement té lloc de forma descontrolada provocant així problemes urbanístics i d'infraestructures, a més de grans dificultats per la integració dels nousvinguts.

Entre 1960 y 1970 a Espanya té lloc el Pla d'Estabilització, que permetia sortir al país del període autàrquic iniciat després de la Guerra Civil, el que va comportar la sortida massiva d'espanyols cap a l'estranger. Però aquest fet no va frenar el creixement de població de Badalona, arribant a la xifra de 163.374 persones, majoritàriament joves en edat fèrtil i amb pautes de natalitat elevades, que com a conseqüència van fer que Badalona fos una de les ciutats amb la població més jove d'aquella època.

Aquesta immigració, durant els anys 60 i 70, va comportar la creació de barris perifèrics degut a una pertinent febre constructora. Una part important d'aquestes noves vivendes van ser d'iniciativa pública, per intentar eliminar zones de barraques com van ser els casos de Sant Roc i Pomar. A part, també es volia acollir als damnificats per les riades de l'any 1962 i compensar per les expropiacions que va obligar fer la construcció de l'autopista. Però no només va existir la iniciativa pública, sinó que constructores privades van aprofitar la situació per a crear noves construccions de vivendes, sense l'existència d'equipaments i serveis mínims. La reivindicació d'aquests elements va comportar el naixement d'associacions i reivindicacions veïnals.

L'any 1976, amb l'arribada de la democràcia als ajuntaments i l'entrada en vigor de plans metropolitans, s'inicià el intent de posar ordre al caos urbanístic que fins llavors havia existit a Badalona. Es delimiten els espais urbans, es posa fre a l'especulació, s'escolten les demandes que sol·liciten els habitants organitzats en associacions de veïns, es multipliquen les obres d'infraestructures bàsiques i es realitzen canvis urbanístics mitjançant els Plans de Reforma Interior. A més, el tancament d'algunes indústries com a conseqüència de la crisi econòmica, allibera molts espais i facilita el canvi d'ús de moltes zones. Sense oblidar-se de la millora de comunicació entre barris i l'ampliació del servei d'autobusos.

L'any 1981 la població total de Badalona era de 229.680 habitants, on el 43,55% eren nascuts a la pròpia ciutat, 12,34% procedien d'altres comarques de Catalunya, el 42,76% d'altres regions d'Espanya i el 1,35% havien nascut a l'estranger. En aquesta dècada, el fet de que moltes parelles joves en edat fèrtil decidissin buscar vivendes en altres municipis on el preu de la vi-

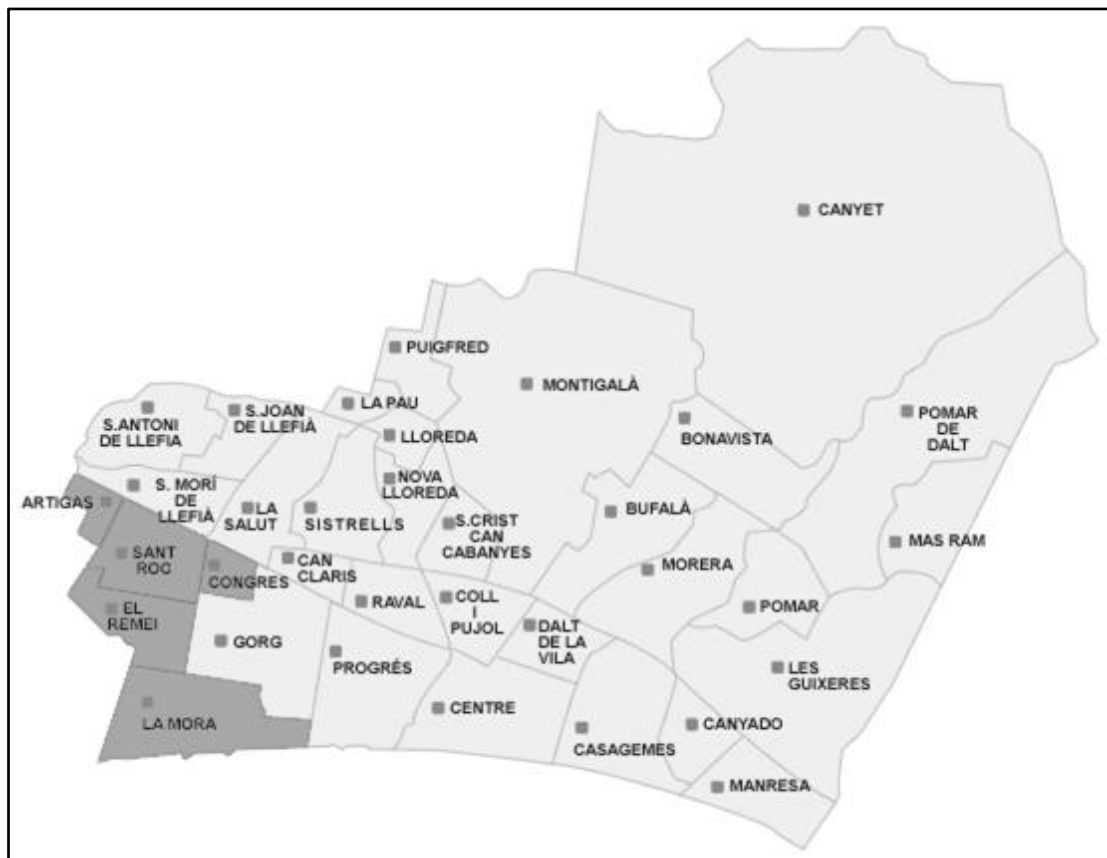
venda fos més assequible, i d'altres s'ubiquessin en segones residències, va fer que la mitja de la població s'envellís considerablement, a més de disminuir la població.

A partir de 1996 s'inicià en els barris de Badalona un nou fenomen; el de la immigració procedent d'altres països. Aquest fet, any rere any, va adquirint més importància tal com mostra el fet de que l'any 1996 el total d'estrangers era de 3.645, representant el 1,74% sobre el total de la població, i l'any 2007 significa el 13,5% sobre el total.

Així doncs, podem parlar de Badalona com d'una població caracteritzada i influenciada tant pel seu desenvolupament industrial com pels moviments migratoris.

3.2. Contextualització de Badalona Sud

La zona estudiada en aquest projecte engloba tota Badalona Sud, formada per una divisió administrativa de cinc barris: Sant Roc, Artigues, Congrés, El Remei i La Mora. Cadascun d'aquests barris presenta característiques diferents que cal conèixer per a comprendre la seva personalitat. A continuació es presenta un mapa de la situació de Badalona Sud dins del total del municipi.

Gràfic IV. Mapa de Badalona i situació de Badalona Sud.

3.3. Caracterització general de les entitats de Badalona Sud: tipologia i distribució territorial

S'aporta en aquest apartat informació relativa a les entitats que es troben a Badalona Sud, segons la seva tipologia i ubicació territorial, acompanyant aquesta informació d'un mapa detallat sobre la localització de les entitats, així com un mapa resum que mostra el conjunt d'entitats segons tipologia.

3.3.1. Una mirada global a Badalona Sud

El procés d'identificació de les organitzacions i serveis a Badalona Sud s'estén des del 24 de febrer fins al 20 de març. El fet de que tingui una durada aproximada de tot un mes és degut principalment a la necessària actualització de les dades obtingudes a partir de fonts oficials. Així doncs s'ha procedit a descartar entitats inicialment llistades, alhora que s'inclouïen d'altres que han estat descobertes a partir del treball realitzat de forma presencial al territori.

Aquestes fonts oficials a les que es fan referència són la *Guia d'Entitats de Badalona*, confeccionada per l'Ajuntament de Badalona, la qual contempla 51 entitats de Badalona Sud, i el llistat d'*Entitats i Serveis de Badalona Sud* facilitat pel Consorci, amb un total de 58 entitats.

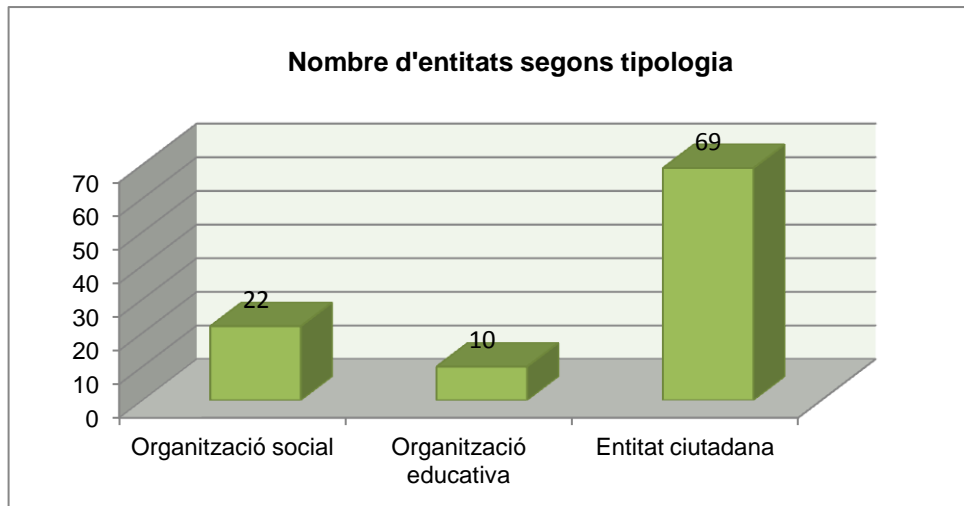
L'actualització d'aquestes fonts ha estat realitzada amb diferents mètodes. Per una part, s'ha obtingut informació a partir de l'esforç d'intentar establir contacte, ja fos per via postal, telefònica o de manera presencial, amb totes les entitats. D'aquesta manera s'aconsegueix contactar amb un total de 73 entitats.

En aquest estudi, s'ha treballat amb el concepte d'entitat per englobar les diferents tipologies creades al voltant de les organitzacions existents. S'ha fet una divisió de les organitzacions, creant així una diferenciació entre organitzacions socials, organitzacions educatives i entitats ciutadanes.

Entenem com a organització social aquelles estructures amb característiques dinàmiques, creades pel compliment d'uns fins determinats bàsics per la vida social, amb objectius de satisfacció de necessitats com ara de salut, habitatge, laboral, cultural, etc., i que es troben dins d'una estructura d'administració i gestió pública. Com a organitzacions educatives es contemplen les entitats amb les mateixes característiques però amb finalitats de socialització i transmissió de coneixements. Per últim establim la tipologia d'entitat ciutadana per englobar totes aquelles organitzacions formades per agrupacions provinents de la societat civil i que poden tenir diferents configuracions formals (fundacions, associacions, etc).

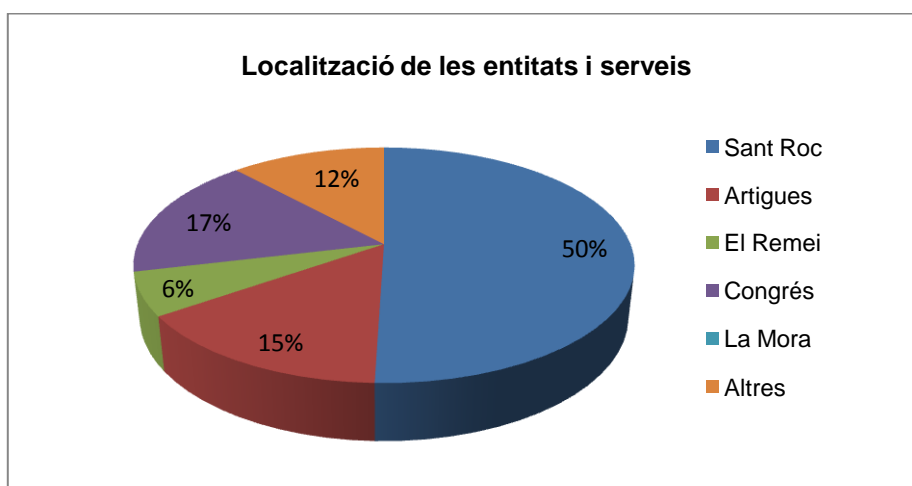

A partir de les primeres entitats contactades, es donen evidències de l'existència d'altres amb les que encara no s'havia aconseguit contactar. S'arriba d'aquesta manera a un total de 101 entitats detectades: 69 entitats ciutadanes, 22 organitzacions socials i 10 organitzacions educatives. En la comptabilització d'aquests últims s'exclouen aquells que són de caràcter privat. Entre totes aquestes, centrant-nos en l'àmbit de la dona, es troben 10 entitats ciutadanes que són grups de dones, i 1 organització social que es dedica de forma prioritària a qüestions referents a la dona.

Gràfic V. Tipologia de les entitats

Pel que fa a la localització de les entitats detectades, existeix una forta descompensació, doncs el número d'entitats que es troben al barri de Sant Roc, són la meitat del número total que es troben a tot el territori de Badalona Sud.

Gràfic VI. Localització de les entitats i serveis.

La resta de barris, es reparteixen les entitats restants. Congrés, compta amb el 17% de les entitats, seguit d'Artigues amb el 15% i la categoria Altres²³ amb un 12%. Aquesta última categoria cal dir que fa referència a aquelles entitats que fan servei al barri però no tenen seu física a Badalona Sud. Finalment els barris del Remei i La Mora, són els que tenen una major presència d'entitats. El Remei compta amb un 6% mentre que la Mora, no té presència de cap entitat, per motius que posteriorment explicarem.

	Sant Roc	Artigues	El Remei	Congrés	La Mora	Altres	TOTAL
Organització social	17 (16,8%)	0 (0%)	1 (1%)	2 (1,9%)	0 (0%)	2 (2%)	22 (21,8%)
Organització educativa	5 (5%)	0 (0%)	1 (1%)	2 (1,9%)	0 (0%)	2 (2%)	10 (9,9%)
Entitat ciutadana	29 (28,7%)	15 (14,9%)	4 (3,9%)	13 (13%)	0 (0%)	8 (7,9%)	69 (68,3%)
TOTAL	51 (50,5%)	15 (14,9%)	6 (5,9%)	17 (16,8%)	0 (0%)	12 (11,9%)	101 (100%)

Taula XI. Relació d'entitats per tipologia als barris de Badalona Sud.

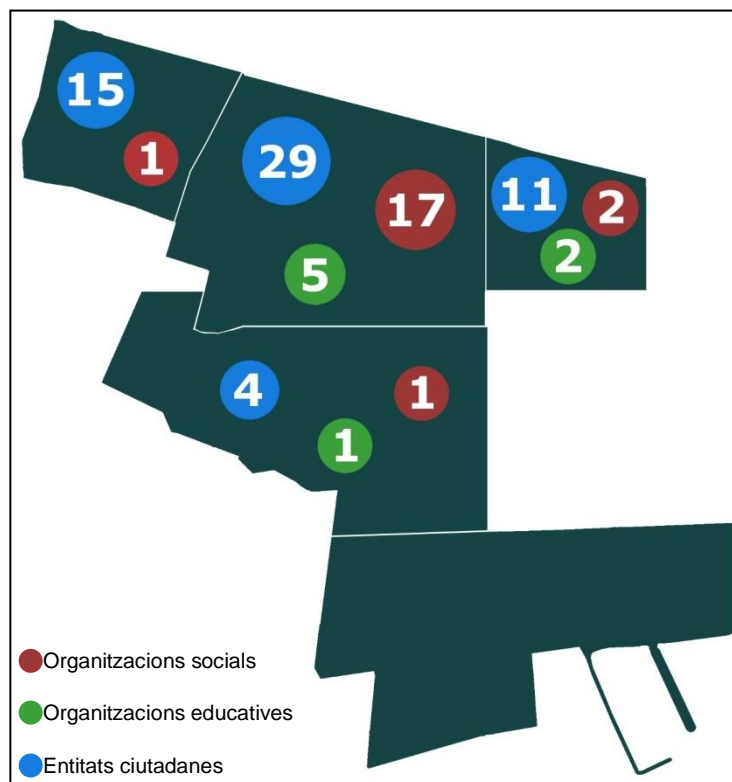
En el total de 101 entitats i serveis detectats, trobem una distribució força desigual tant pel que fa a la tipologia de l'entitat com a la seva ubicació territorial. Sant Roc, és el barri que té una major presència d'entitats de totes les tipologies, tant socials (16,8%), educatives (5%) com entitats ciutadanes (28,7%). En relació amb les entitats ciutadanes, Artigues és el segon barri amb major nombre d'organitzacions (14,9%), seguida de Congrés (13%). En relació la categoria Altres, les entitats ciutadanes tenen una presència de 7,9% mentre que les organitzacions socials i educatives tenen la presència d'un 2% cadascuna d'elles.

Per altre part, es troben 10 entitats ciutadanes que són grups de dones, 4 de les quals situades a Sant Roc, 3 al barri de Congrés i altres 3 a Artigues. Entre aquestes s'inclouen les Vocalies de la Dona, que si bé hi són dins de les associacions de veïns i no són autònomes des d'un punt de vista organitzatiu, s'ha considerat oportú diferenciar-les per a conèixer de la participació de la dona. La mateixa consideració s'ha tingut en el cas del grup Dones i Barri en Xarxa, grup d'acció social format per dones, amb una participació estable, un nucli actiu amb vinculació forta d'acord a les finalitats educatives i reivindicatives per a la millora de la convivència i l'espai públic. Tot i tenir aquestes característiques, no tenen voluntat de constituir-se formalment com a grup, encara que participen en les comissions de convivència de l'Ajuntament de Badalona i el Consell d'Entitats del Districte VI.

²³ Entenem altres com la categoria donada a entitats que tenen serveis a Badalona Sud, però no comptem amb seu física en el territori.

En canvi, amb grups com el Grup de Dones de l'Ateneu Sant Roc, que tampoc s'ha constituït formalment com a tal, no s'ha aplicat aquesta diferenciació. Tot i ser un dels més antics de Badalona i comptar amb certa dinàmica i autonomia pròpia, es troba dins la Fundació Privada Ateneu Sant Roc, que funciona com a entitat paraigua. Així doncs, els grups de dones contemplats representen un 10% del total d'entitats i organitzacions presents a Badalona Sud.

En resum, el conjunt dels cinc barris que formen Badalona Sud, tenen una major presència d'entitats ciutadanes, representant aquestes 69 del total, seguides en menor nombre per les organitzacions socials, que en aquest cas són 22 entitats, i les organitzacions educatives, representant 10 entitats del total. Aquestes entitats es troben repartides al llarg del territori de diferent manera en els cinc barris de Badalona Sud, tal com podrem observar a continuació.

Gràfic VII. Mapa d'entitats a Badalona Sud.

En el gràfic identifiquem la situació geogràfica de les entitats que formen part del territori de Badalona Sud. Aquestes entitats han estat classificades segons la seva tipologia. De forma visual, podem comprovar com Sant Roc, és el barri que està constituït per més organitzacions, compta amb 29 entitats ciutadanes, 17 socials i 5 educatives, seguit per el barri del Congrés, format per 11 entitats ciutadanes, 2 organitzacions socials i 2 organitzacions educatives. El barri del Reimei té 4 entitats ciutadanes, 1 social i 1 educativa. El barri d'Artigues no té presència d'organitzacions educatives, i per tant el seu territori esta dibuixat per 15 entitats ciutadanes, i 1

organització social. Per finalitzar la radiografia del territori de Badalona Sud, cal parlar del barri de La Mora, que a diferència de la resta de barris, no compta amb cap presència d'organitzacions com a conseqüència de la seva naturalesa industrial i l'emergència d'un nou barri residencial.

Finalitzem aquest apartat en el que s'ha fet una aproximació descriptiva general sobre les entitats presents al territori, les seves tipologies i la presència als diversos barris amb l'aportació d'un mapa general de tota Badalona Sud que recull aquestes entitats i la seva ubicació territorial, distingint si són una organització social, educativa o entitat ciutadana.

UBICACIÓ TERRITORIAL DE LES ENTITATS A BADALONA SUD

ARTIGUES

- **ORGANITZACIONS SOCIALS**
  - 1 - CLUB ALEZEYAS
- **ENTITATS CIUTADANES**
  - 1 - AV ARTIGAS
  - 2 - CLUB D'ESCACS ARTIGUES
  - 3 - ASSOC. DE JUBILATS D'ARTIGUES
  - 4 - ACA CASA DE CORDOBA
  - 5 - AMPA SANTISIMA TRINITAT
  - 6 - CLUB DE LA DONA ACTIVA
  - 7 - UNIFICACIÓ ESPORTIVA DE BADALONA
  - 8 - CENTRO ANDALUZ TERTULIA FLAMENCA
  - 9 - ASSOC. NADA I PAKISTAN
  - 10 - ESGLESIA EVANGELICA FILADELFIA
  - 11 - GRUP DE DONES ARTIGAS
  - 12 - TESTIMONIS DE JEHOVA

SANT ROC

- **ORGANITZACIONS SOCIALS**
  - 1 - CENTRE DE DESENVOLUPAMENT INFANTIL
  - 2 - OFICINA DELEGADA DE REMODELACIÓ
  - 3 - PUNT D'INFO NOUvingudes
  - 4 - BIBLIOTECA
  - 5 - ÀREA BÀSICA DE SALUT
  - 6 - CASAL CÍVIC
  - 7 - ESPLAI BORINOT
  - 8 - OFICINA MUNICIPAL
  - 9 - OFICINA DE BENESTAR
  - 10 - CENTRE DE SALUT MENTAL II
  - 11 - CENTRE DE SALUT SANT ROC
  - 12 - CIBERCAIXA
  - 13 - RESIDÈNCIA D'AVIS SANT ROC
  - 14 - SFAEO - SERVEI FISIOTERAPÈUTIC

- **ORGANITZACIONS EDUCATIVES**
  - 1 - CENTRE DE FORMACIÓ D'ADULTS
  - 2 - PUNT OMNIA
  - 3 - ESCOLA OFICIAL D'IDIOMES
  - 4 - IES EUGENI D'ORS
  - 5 - LESTONNAC

- **ENTITATS CIUTADANES**
  - 1 - AV BARRI MARESME
  - 2 - AV SANT ROC
  - 3 - AMPA CP BALDOMER SOLA
  - 4 - AMPA DEL IES EUGENI D'ORS
  - 5 - ASSOC. GITANA DE BADALONA
  - 6 - CC RINCON EXTREMEÑO
  - 7 - CENTRO CULTURAL CALÓ
  - 8 - CENTRO CULTURAL CLUB FUTBOL SANT ROC
  - 9 - CLUB PETANCA SANT ROC
  - 10 - CLUB PETANCA SPORT SANT ROC
  - 11 - DONES DEL MIL LENI
  - 12 - FUNDACIÓ FIAS
  - 13 - FUNDACIÓ PRIVADA ATENEU SANT ROC
  - 14 - GRUP DE DONES MARESME
  - 15 - GRUP DE DONES MEDEA
  - 16 - GRUPO DE AMIGOS DEL MINUSVALIDO
  - 17 - ASSOC. DE L'ESCOLA D'ADULTS
  - 18 - ASOCIACION GENT DE SANT ROC
  - 19 - ASSOCIACIÓ AJUNAR
  - 20 - MARENOSTRUM
  - 21 - ASSOC LLIURE D'ALUMNES EUGENI D'ORS
  - 22 - AMPA LESTONNAC
  - 23 - ASSOC. GENT GRAN SANT ROC
  - 24 - ASSOC. ESPORTIVA UNIFICACIÓ BDN SUD
  - 25 - DONES I BARRI EN XARXA
  - 26 - PARROQUIA SANT ROC
  - 27 - ASSOC. VENEDORS MERCAT SANT ROC

CONGRÉS

- **ORGANITZACIONS SOCIALS**
  - 1 - RESIDÈNCIA DE DISCAPACITATS FÍSICS
  - 2 - SERVEIS PERSONALS

- **ORGANITZACIONS EDUCATIVES**
  - 1 - CEIP BALDOMER SOLÀ
  - 2 - LLAR D'INFANTS PÚBLICA RALET RALET

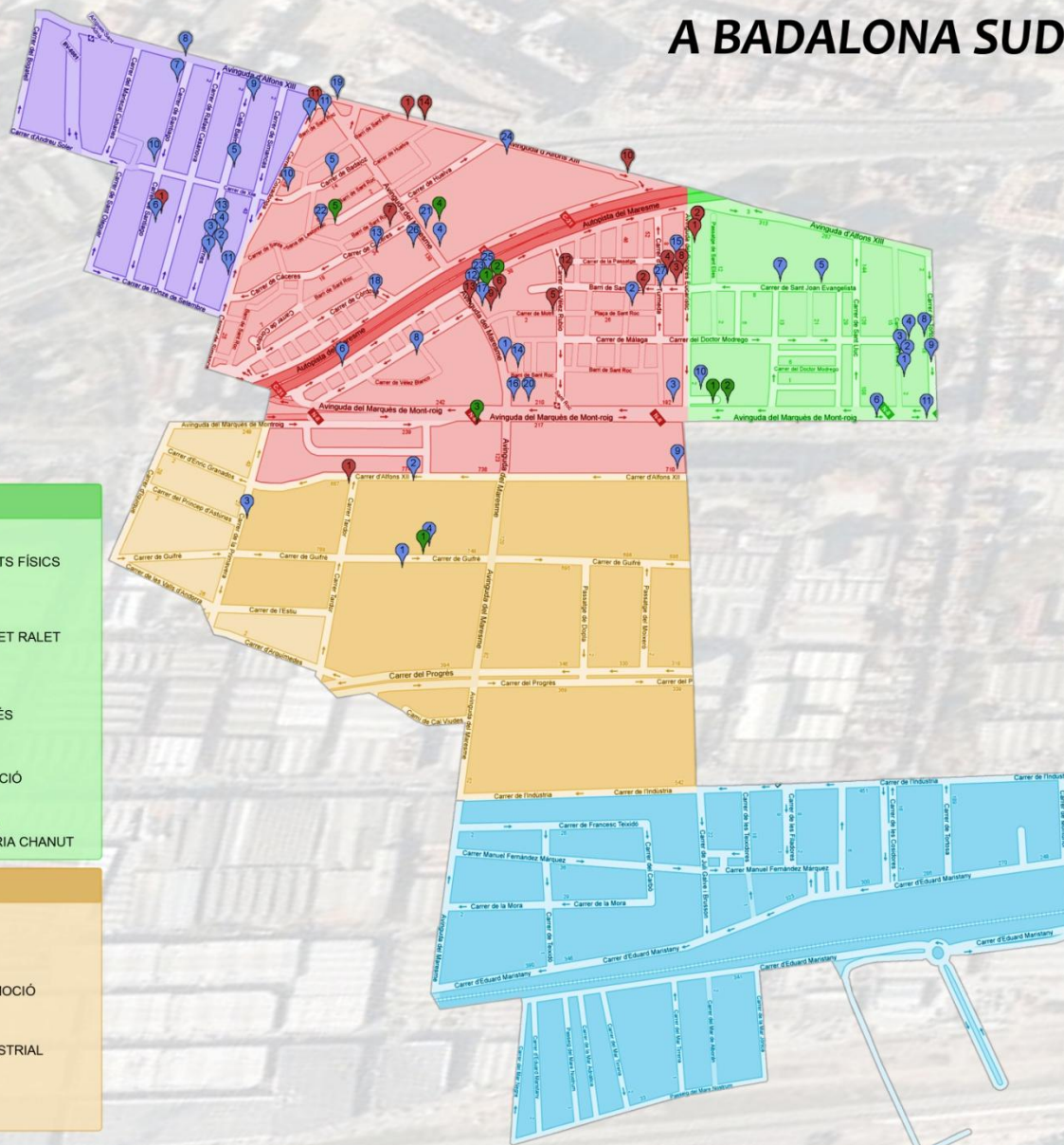
- **ENTITATS CIUTADANES**
  - 1 - AV CONGRÉS
  - 2 - CASAL GENT GRAN
  - 3 - GRUP DE DONES DEL CONGRÉS
  - 4 - ASSOC. EL FORAT INFANTIL
  - 5 - GRUP DE DONES VENUS
  - 6 - AMPA CEIP JOSEP BOADA
  - 7 - AMPA NTRA SEÑORA ASSUMPCIÓ
  - 8 - FUNDACIÓ CARLES BLANCH
  - 9 - LA FORMIGA
  - 10 - AMPA CEIP BALDOMER SOLÀ
  - 11 - CENTRE D'ESPLAI LLUÍS MARIA CHANUT

EL REMEI

- **ORGANITZACIONS SOCIALS**
  - 1 - IES BADALONA IX

- **ORGANITZACIONS EDUCATIVES**
  - 1 - INSTITUT MUNICIPAL DE PROMOCIÓ DE L'OcupACIÓ

- **ENTITATS CIUTADANES**
  - 1 - COINRE - COOPERATIVA INDUSTRIAL DE RECUPERACIÓ
  - 2 - ASSOC. GITANA ROM I ROMI
  - 3 - AV REMEI
  - 4 - AMPA IES BADALONA IX

Gràfic VIII. Ubicació territorial de les entitats a Badalona Sud

3.3.2. Sant Roc

- Contextualització

Sant Roc és un barri de Badalona Sud, que va començar a ser construït al desembre de 1962, i ocupat per persones en risc d'exclusió social vingudes d'altres zones (immigració espanyola, població de les barraques de Montjuïc i de Somorrostro). Anteriorment a la seva construcció la zona que es troba Sant Roc, de la mateixa manera que el Congrés, era coneguda com "*la zona de Regadío*".

El barri es caracteritza per tenir una gran població d'ètnia gitana, la qual l'any 1987 va aprovar els estatuts de la seva pròpia associació, formant part d'una de les tres entitats més importants del barri, juntament amb l'Associació de Veïns i l'Ateneu Popular.

Un dels gran problemes actuals del barri, i que data dels seus orígens, és la mala qualitat en la construcció dels edificis per part de la promotora *Obra sindical del Hogar y Arquitectura*. Avui dia, aquests edificis es troben afectats per aluminosi i ha estat necessària l'aprovació d'un projecte de rehabilitació del barri que durarà al voltant de 9 anys, per a pal·liar els desperfectes. Aquesta situació ja es començava a fer visible a mitjans a la dècada dels 50 quan un estudi sanitari de Sant Roc realitzat per Càritas Diocesana²⁴ mostrava que [...] *les dades més interessants pel que fa a la deficiència observades a les vivendes son les següents:*

- *En un 52% de les vivendes penetra l'aigua de pluja de l'exterior.*
- *En un 81% s'hi observen humitats a l'interior.*
- *En un 59% tenen imperfectes de diversos tipus al quarto de bany.*
- *Un 59% té o ha tingut (molts d'ells s'ho han arreglat) el terra aixecat.*
- *Un 59% té desperfectes a les finestres.*

La població del barri de Sant Roc consta de 13.211 persones, que es troben majoritàriament compreses en les edats de 25 a 44 anys, representant així el 37,20% de la població total. Les persones autòctones són el 69,6% de la població enfront de les persones novvingudes que representen el 30,4%, amb una major representació de les persones pakistaneses (15,20%) i marroquines (2,9%).

---

²⁴ Tudela, Joan (1995). *Sant Roc – Badalona*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social.

- Ubicació territorial de les entitats al barri

Sant Roc es troba clarament dividit per diferents barreres físiques, la primera i més important és l'Autopista del Maresme, que parteix horitzontalment el barri. Es pot caminar per sota d'aquesta per creuar d'una banda a l'altre, però realment la funció que està tenint és la de pàrquing. A la part superior de l'autopista encara queden edificis antics del barri i a la part inferior tot i haver algun edifici antic també es troba la zona remodelada.

Una segona barrera, és l'Avinguda Maresme, transitada per vehicles que es dirigeixen a la zona industrial de La Mora. A la part dreta trobem la zona remodelada, junt al Consorci, el Mercat, el Centre Cívic "La Rampa" i l'Àrea Bàsica de Salut. Aquest és el punt més estratègic per la confluència d'entitats que s'hi troben, mentre que a la part esquerra, on es troba la Fundació Privada Ateneu Sant Roc, el nombre d'organitzacions és més limitat.

La barrera física que es troba al nord del barri és l'Avinguda Alfons XIII, que també connecta amb el barri d'Artigues i el Congrés, on la presència de comerç és més evident a les zones d'aquests últims barris que no pas a la de Sant Roc.

Un cop agafada la sortida de l'autopista, es desemboca a l'Avinguda Marqués de Mont- Roig, una avinguda molt àmplia on es troben els carrils del tramvia i la parada de metro "Sant Roc" de la línia 2 (Transports Metropolitans de Barcelona). Aquesta avinguda també connecta amb el barri de Congrés.

Gràfic IX. Ubicació territorial de les entitats a Sant Roc.

 Organitzacions socials

1. Centre de Desenvolupament Infantil i Atenció Precoç.
2. REURSA - INCASOL. Oficina delegada de remodelació.
3. Punt d'Informació i Assessorament per a Persones Nouvingudes.
4. Biblioteca.
5. Àrea Bàsica de Salut
6. Casal Cívic
7. Esplai Borinot
8. Oficina municipal
9. Oficina de Benestar
10. Centre de Salut Mental II
11. Centre de Salut Sant Roc
12. CiberCaixa
13. Residència d'Avis Sant Roc
14. SFAEO – Servei Fisioterapèutic

 Organitzacions educatives

1. Centre de Formació d'Adults
2. Punt Òmnia
3. Escola Oficial d'Idiomes
4. IES Eugeni d'Ors
5. Lestonnac

 Entitats ciutadanes

1. AV Barri Maresme
2. AV Sant Roc
3. AMPA CP Baldomer Solà
4. AMPA del Institut de Batxillerat Eugeni d'Ors
5. Associació Gitana de Badalona
6. CC Rincón Extremeño
7. Centro Cultural Caló
8. Centro Cultural Club Fútbol Sant Roc
9. Club Petanca Sant Roc
10. Club Petanca Sport Sant Roc
11. Dones del Mil·leni
12. Fundació FIAS
13. Fundació Privada Ateneu Sant Roc
14. Grup de Dones Maresme
15. Grup de Dones Medea
16. Grupo de Amigos del Minusválido
17. Associació de l'Escola d'Adults Sant Roc – Congrés
18. Associació Gent de Sant Roc
19. Associació AUNAR
20. Marenostrum
21. Associació Lliure d'Alumnes de l'IES Eugeni d'Ors
22. AMPA Lestonnac
23. Associació Gent Gran de Sant Roc
24. Associació esportiva Unificació Badalona Sud
25. Dones i Barri en Xarxa
26. Parròquia de Sant Roc
27. Associació de Venedors i Autònoms del Mercat de Sant Roc

Com presenta el gràfic 9, a Sant Roc és on hi ha major presència d'entitats, trobant-se dispersades per tot el seu espai físic, destacant alguns punts per la seva major concentració. Un d'aquests punts és la part inferior de l'Autopista del Maresme, entre l'Avinguda Maresme i l'Avinguda Marquès de Mont-Roig. En aquesta franja trobem dos punts estratègics, el primer és el Casal Cívic, que dóna espai físic a un gran nombre d'entitats i es troba a l'Avinguda Maresme, fent cantonada amb l'Autopista. El segon lloc amb major concentració d'entitats és l'espai proper al barri del Congrés; una illa en la que un sol edifici alberga diferents entitats. En aquest espai trobem el mercat de Sant Roc, la Biblioteca i el Consorci, juntament amb els serveis que aquest contempla dins el seu espai físic.

	Organitzacions socials	Organitzacions educatives	Entitats ciutadanes	TOTAL
Sant Roc	17 (16,8%)	5 (5%)	29 (28,7%)	51 (50,5%)
Badalona Sud	22 (21,8%)	10 (9,9%)	69 (68,3%)	101 (100%)

Taula XII. Nombre d'entitats a Sant Roc segons tipologia.

En relació a la tipologia, la presència d'organitzacions socials és un 16,8% del total, respecte el total d'organitzacions socials que es troben a Badalona Sud (21,8%). Això vol dir que una tercera part de les organitzacions socials que es troben en tot el territori de Badalona Sud, estan concentrades a Sant Roc. En relació a les organitzacions educatives, justament és la meitat de totes les organitzacions d'aquest caire que es troben al territori. Al barri, les entitats ciutadanes arriben a quasi la meitat de les existents del conjunt del territori estudiat

3.3.3. Artigues

- Contextualització

Artigues és un barri que va sorgir a principis del segle XX, com a conseqüència de la urbanització d'uns terrenys que es trobaven a la zona de Llefia, on el promotor Francesc Artigas i Solà va realitzar la seva construcció.

El nom oficial del barri d'Artigues va sorgir l'any 1958, quan l'Ajuntament de Badalona va decidir canviar el nom popular de la *Colònia d'Artigues* per el d'*Artigues*, aquesta era la manera de reconèixer l'entitat pròpia del barri.

Avui dia, parlem d'un barri que s'ha d'adaptar a les noves necessitats que presenten la societat, per intentar cobrir les seves mancances. Al llarg de la història, i sembla ser que encara és relativament vigent, es parla del doble sentiment de la població d'Artigues, com a ciutadans de Badalona, però també com a ciutadans d'Artigues.

Actualment podem parlar d'Artigues com un barri més de la zona de Badalona Sud que pot presumir de bones comunicacions amb la zona de Barcelona. El barri consta de 4.703 persones on el 68,6% de la població és autòctona i el 31,4% nous, amb predomini dels procedents d'Àsia i d'Amèrica del Sud. Les dues procedències més nombroses són del Marroc, en un 5,9%, i de Pakistan en un 5,5%.

El gran volum de població es troba compresa entre els 25 i 44 anys, ja que representen el 38,4% de la població del barri d'Artigues, que majoritàriament són homes, arribant a un 51,20%, enfront del 48,40% de dones.

- Ubicació territorial de les entitats al barri

Físicament Artigues limita al nord amb l'Avinguda d'Alfons XIII. Aquest límit marca diferències molt clares entre els barris de Sant Roc i Artigues amb el barri de Llefia, on aquest últim té una major presència d'edificis més voluminosos. A prop d'Artigues es troba Sant Adrià, on hi ha el mercat municipal, que és un nucli important de relacions per el barri.

En relació a les comunicacions, Badalona Sud gaudeix de dues parades de metro a la línia 2 (Transports Metropolitans de Barcelona) una d'elles es troba a Artigues, anomenada "Artigues - Sant Adrià". Per l'Avinguda d'Alfons XIII, també es pot cercar la línia d'autobusos TUBSAL que connecta Barcelona amb Badalona.

El total d'entitats detectades al barri d'Artigues són 16 entitats ciutadanes, i una organització social. Representant aquest volum un 15,8% del total d'entitats que es troben al territori de Badalona Sud. Artigues junt al barri del Congrés, són els dos barris que després de Sant Roc compten amb un major número de organitzacions al seu territori.

3.3.4. Congrés

- Contextualització

El Congrés és un dels barris més antics de Badalona. Té una extensió de 0,95 quilòmetres quadrats, que el fa un dels barris més petits de la ciutat. Des de fa anys es troba completament urbanitzat, el que ha comportat que la població no augmenti gaire. El barri del Congrés de Badalona Sud, com la resta dels barris del voltant, es va crear a la dècada dels 60 per acollir a les persones procedents de diverses regions espanyoles.

Els seus blocs són característics per tenir habitatges petits i sostres baixos, i formar conjunts d'illes que permeten ubicar un parc infantil amb bancs i petites terrassetes de bars. Físicament es troba delimitat per l'Avinguda d'Alfons XIII i l'Avinguda de Marquès de Mont-Roig, i l'Avinguda de Congrés Eucarístic, que separa els barris de Sant Roc i Congrés.

La població en aquest barri és de 3739 persones. En comparació amb la resta de Badalona Sud és una mica més envellida. Tot i tenir el seu gran gruix de població compresa entre 25 i 44 anys, els quals representen un 31,3%, la població major de 65 anys també té una representació rellevant en comparació amb la resta de barris, representant el 28%. En qüestió de sexe les dones ocupen un major espai, el 51,5% enfront del 48,5% dels homes. I en relació amb el país d'origen, les persones amb nacionalitat espanyola comprenen el 88% de la població del barri, en comparació amb el 12% de la gent immigrant on les persones d'origen pakistanès, el 3,3%, tenen una major representació.

- Ubicació territorial de les entitats al barri

El barri del Congrés disposa d'una gran xarxa d'infraestructures de la mateixa manera que d'unes bones comunicacions. La seva població gaudeix de més zones verdes en comparació amb els barris del voltant, tot i que la població que porta tota la vida al barri està envellint. Cal dir, que aquest barri és conegut per les festes populars que realitzen, especialment el concurs de paelles.

Gràfic XI. Ubicació territorial de les entitats a Congrés.

Organitzacions socials

1. Residència de Discapacitats Físics
2. Serveis Personals – Zona 4 – Ajuntament de Badalona

Organitzacions educatives

1. Centre d'Educació Infantil i Primària Baldomer Solà
2. Llar d'infants pública Ralet Ralet

Entitats ciutadanes

1. AV Congrés
2. Casal de Gent Gran del Congrés
3. Grup de Dones del Congrés
4. Associació El Forat Infantil i Juvenil
5. Grup de Dones Venus
6. AMPA Centre d'Educació Infantil i Primària Josep Boada
7. AMPA del Centre Educatiu Nostra Senyora de l'Assumpció
8. Fundació Carles Blanch
9. Associació Casal Infantil La Formiga
10. AMPA del Centre d'Educació Infantil i Primària Baldomer Solà
11. Centre d'Esplai Lluís Maria Chanut

El barri de Congrés es troba limitat per l'Avinguda d'Alfons XII, l'Avinguda de Congrés Eucarístic, el carrer Tortosa i l'Avinguda del Marquès de Mont-Roig. Aquest barri té una major presència d'entitats ciutadanes, tot i que també hi trobem organitzacions educatives i socials. La majoria d'entitats, especialment les ciutadanes, es troben als espais comuns que es troben entre els edificis. La majoria d'entitats ciutadanes es troben entre el carrer Tortosa i el carrer Sant Marc.

	Organitzacions socials	Organitzacions educatives	Entitats ciutadanes	TOTAL
Congrés	2 (1,9%)	2 (1,9%)	13 (12,9%)	17 (16,7%)
Badalona Sud	22 (21,8%)	10 (9,9%)	69 (68,3%)	101 (100%)

Taula XIV. Nombre d'entitats a Congrés segons tipologia.

El barri del Congrés té un nombre de 17 organitzacions, dividides en 2 organitzacions socials, 2 organitzacions educatives i 13 entitats ciutadanes. Aquest és el tercer barri amb una major presència d'organitzacions, prenent major rellevància la presència d'entitats ciutadanes, representant aquestes un 12,9% en relació amb el total d'entitats ciutadanes present a Badalona Sud.

3.3.5. El Remei

- Contextualització

El Remei, és un dels barris que va sorgir després de la urbanització de terrenys de cultiu, un cop s'havien parcel·lat i venut.

El Remei i la Mora tot i ser dos barris ben diferenciats, són considerats pel Departament Municipal d'Estadística com un mateix barri, on el Remei és la zona poblada i la Mora la zona més industrial. Els veïns del Remei es queixen per ser un dels barris més oblidats per part de les autoritats. Consideren que quan una zona on viu població no té unes pistes esportives, algun element recreatiu per esbargir a la gent, pot fer que aquesta caigui més fàcilment en la drogadocció o delinqüència.²⁵

Avui dia, el barri del Remei té una població de 995 persones de les quals existeix una representació autòctona del 78,6% sobre la totalitat de la població, mentre que els nousvinguts són el 21,4%, on majoritàriament trobem persones procedents de la Xina (4,8%) i del Marroc (4,2%). Existeix una petita variació quan parlem de sexe, doncs els homes són el 52,4% enfront de les dones que formen el 47,6%. Respecte les edats, com en tots els barris, el grup més ampli de població són les persones compreses entre els 25 i 44 anys (36,1%), seguides dels majors de 45 i menors de 64 anys (24,7%).

- Ubicació territorial de les entitats al barri

El Remei és un dels barris, juntament amb la Mora, limítrof amb Sant Adrià del Besòs, de la mateixa manera que aquest són els dos barris menys poblats de tota Badalona. Al nord del barri trobem la Avinguda Marqués de Mont-Roig que es la desembocadura de la sortida de l'autopista, on es troba el tramvia i la parada de metro "Sant Roc" (Transports Metropolitans de Barcelona). Per sota d'aquesta avinguda els serveis desapareixen.

---

²⁵ Tudela, Joan (1995). *Sant Roc – Badalona*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social.

Gràfic XII. Ubicació territorial de les entitats a El Remei.

Organitzacions socials

1. Institut Municipal de Promoció de l'Ocupació

Entitats ciutadanes

1. Cooperativa Industrial de Recuperación (COINRE)
2. Associació Gitana Rom i Romi
3. AV Remei
4. AMPA IES Badalona IX

Organitzacions educatives

1. IES Badalona IX

El barri del Remei, tot i tenir una extensió territorial més gran a la d'altres barris, presenta un número d'entitats molt reduït. Aquestes es situen a la part nord del barri, propera al barri de Sant Roc, que es on es concentren la majoria d'entitats de Badalona Sud. El barri del Remei es una zona poc poblada, i amb un ús del sòl principalment industrial.

	Organitzacions socials	Organitzacions educatives	Entitats ciutadanes	TOTAL
El Remei	1 (1%)	1 (1%)	4 (3,9%)	6 (5,9%)
Badalona Sud	22 (21,8%)	10 (9,9%)	69 (68,3%)	101 (100%)

Taula XV. Nombre d'entitats a El Remei segons tipologia.

Aquest barri compta amb un petit nombre d'organitzacions, exactament són 6 les presents, les quals representen un 5,9% del conjunt de Badalona Sud. La divisió d'aquestes entitats es troba formada per 1 organització social, 1 organització educativa i 4 entitats ciutadanes. De la mateixa manera que a la resta del barris observats, són les entitats ciutadanes les que tenen major presència.

3.3.6. La Mora

- Contextualització

La Mora és el barri més nou de la zona de Badalona Sud, trobant-se avui dia certes zones encara en construcció. Antigament el barri havia allotjat un polígon industrial, on les fàbriques havien arribat a un cert deteriorament. Degut però a les seves característiques geogràfiques i històriques no hi viu gaire bé ningú.

Actualment La Mora es troba en remodelació, sent en un futur un barri residencial amb vistes al mar tot i que, per ara, no es troba dotat de gaires equipaments i serveis que possiblement s'introdueixin en un futur. La majoria de l'activitat es dona quan les fàbriques estan en funcionament. L'empresa que més rellevància va tenir en aquest territori va ser Cros, una fàbrica que es dedicava a la fabricació de productes químics, i els terrenys ocupats per aquesta, són els que actualment es troben destinats a la nova urbanització.

Les dades sobre la població ens ajuden a entendre el tipus d'activitat que es desenvolupa a La Mora. Hi viuen 308 persones i la població majoritària es troba compresa entre els 25 i 44 anys, representant així un 59,4% distribuïts en un 56,20% d'homes i el 43,8% de dones. La població és principalment autòctona, el 82,5%, i el 17,5% nous, majoritàriament de Xina (4,2%), França (2,6%) i Alemanya (2,3%). A diferència de la resta de barris, en aquest cas, trobem població significativa de països europeus.

- Ubicació territorial de les entitats al barri

La Mora es un barri que quasi no es diferencia quan es passa pel nord cap el Remei, i pel sud es troba limitat per les vies del tren de rodalies. Aquestes vies no permeten accedir a la platja directament.

Gràfic XIII. Ubicació territorial de les entitats a La Mora.

El barri de La Mora és l'únic barri de tota Badalona Sud que gaudeix de vistes al mar, i es troba en contacte amb el port de Badalona. Aquest barri es caracteritza per una extensió de territori gran, amb carrers poc transitats, un gran polígon industrial i poques vivendes existents, i les que hi ha són majoritàriament de nova construcció. Degut al seu caire de barri emergent i de característiques industrials, avui dia no compta amb cap entitat al seu territori. Sembla ser, que en un futur aquests elements puguin variar segons la seva evolució, com a conseqüència de la implementació d'un nou projecte urbanístic.

4. Anàlisi de les entitats

Tal com s'ha mostrat al qüestionari utilitzat, s'han obtingut dades sobre els àmbits d'actuació de les entitats, els tipus d'actuacions que porten a terme i les activitats concretes que realitzen.

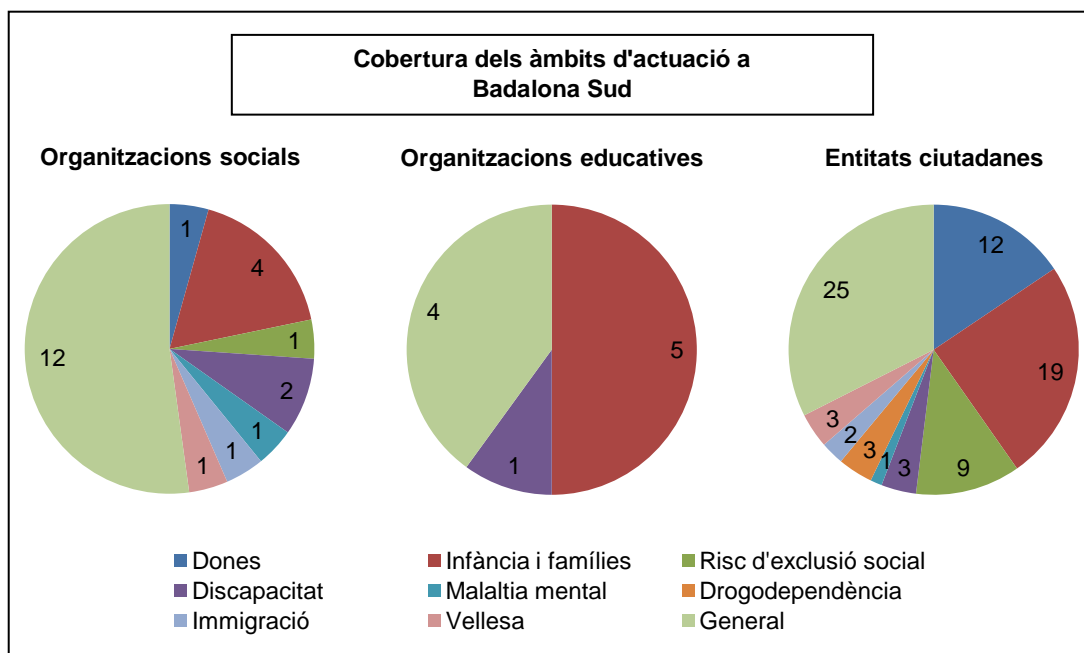
Aquest punt de la recerca, s'inicia amb una visió global de Badalona Sud, per a després presentar una aproximació detallada dels àmbits d'actuació i funcions que tenen lloc a cada barri, fent una diferenciació segons tipologies. En aquesta descripció no s'inclou el barri de La Mora, degut a que les característiques soci-demogràfiques d'aquest barri ja exposades fan que no contempli cap entitat al seu territori.

4.1. Badalona Sud

Badalona Sud, té un conjunt d'entitats que enriqueixen el territori. Cadascuna d'elles té diferents característiques en relació les activitats que desenvolupen i a la població que s'adrecen. El temps d'arrelament al barri varia segon l'entitat analitzada, de la mateixa manera que l'accés a aquestes. Cadascun d'aquests temes són analitzats en aquest punt des de una visió territorial del Districte VI.

4.1.1. Àmbits d'actuació

Per a conèixer les entitats i serveis amb presència a Badalona Sud s'ha establert una diferenciació segons els seus àmbits d'actuació, sent possible la adscripció d'una mateixa entitat a dos més àmbits, excepte per aquelles entitats en que es considera que l'àmbit d'actuació és a nivell general. Aquest últim és el cas de 41 entitats, el que suposa quasi el 41% del total, i que atenen a tot tipus de persones. En aquest cas trobem entitats com les associacions de veïns o el Institut Municipal de Promoció de l'Ocupació.

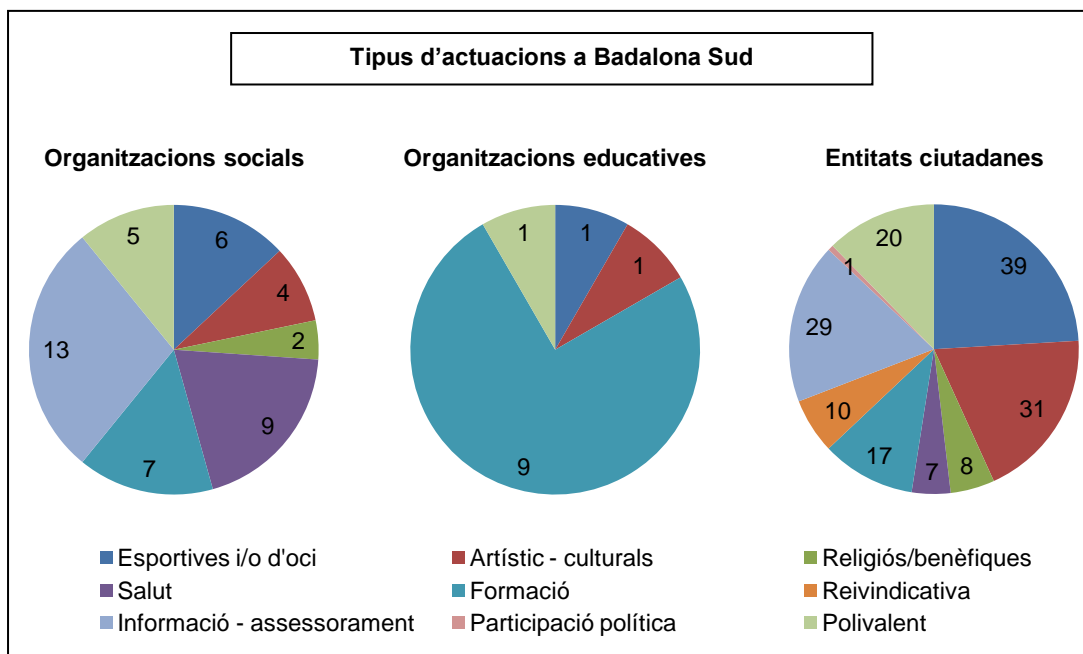

Gràfic XIV. Cobertura dels àmbits d'actuació a Badalona Sud.

Infància i famílies és l'àmbit en el que es dona major confluència d'entitats; 28 del total de 101 detectades. És en aquest àmbit on es troben les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes de les escoles i instituts, existint un fort predomini de les entitats ciutadanes sobre les organitzacions socials i educatives. Dones, com a àmbit d'actuació, apareix en un total de 13 entitats, sent la gran majoria grups de dones i vocalies de la dona d'associacions de veïns. Aquest fet mostra que són les pròpies dones les que s'organitzen per a donar resposta a les seves necessitats de gènere, front la gairebé inexistència d'organitzacions socials que contemplen aquest àmbit d'actuació. L'àmbit de persones en risc d'exclusió social es present a un total de 10 entitats, entre les que trobem algunes enfocades al col·lectiu gitano, com és la Fundació Secretariado Gitano, i també Càritas. Més minoritària, i gairebé anecdòtica, es la presència d'altres àmbits d'actuació com són la vellesa, la immigració, en la que destaca el paper de la Fundació Privada Ateneu Sant Roc i del Punt d'Informació i Assessorament per Persones Nouvingudes, la drogodependència i la malaltia mental.

4.1.2. Tipus d'actuacions

El tipus d'actuació més present que les entitats realitzen a Badalona Sud és de caire esportiu i/o d'oci, juntament amb aquelles actuacions que tenen com a finalitat donar informació i/o assessorar, amb 46 i 42 casos respectivament. Tot i trobar-se en una mateixa categoria, es detecta molta superioritat numèrica d'entitats que tenen l'oci com a tipus d'actuació que no pas l'esport, que es limita al futbol, a la petanca i al voleibol. Novament destaca el barri de Sant Roc com a zona on més actuacions d'aquest tipus es realitzen.

Gràfic XV. Tipus d'actuacions a Badalona Sud.

Les funcions artístic-culturals i formatives es veuen també força representades, doncs s'han recollit 36 vegades, incloent entitats com Centro Cultural Rincón Extremeño, Centro Andaluz Tertulia Flamenca de Badalona, juntament amb grups de dones com el de Dones del Mil·leni, el Club de la Dona Activa o Dones del Congrés, sent majoritàriament entitats ciutadanes les que les porten a terme.

En canvi, les actuacions respectives a la salut són minoritàries, donant-se en 16 ocasions, i tenint l'Àrea Bàsica de Salut i el Centre de Salut Mental com a principals referents. També són minoritàries les entitats amb funcions reivindicatives, amb un total de 10, sent principalment associacions de veïns i l'entitat Grupo de Amigos del Minusválido. A més, la participació política només es recull en una ocasió, sent aquesta pròpia de la Federació d'Associacions de Veïns de Badalona (FAVB), i l'entitat no pertany a Badalona Sud, tot i que aquest sigui un territori on es fa present.

Els grups de dones presenten, en gairebé la seva totalitat, actuacions d'oci, i també de forma majoritària de tipus artístic-culturals. Altres activitats més diferenciades del grups de dones poden ser les de formació, com es el cas del grup de Dones Congrés, o les activitats de caire reivindicatiu del grup Dones i Barri en Xarxa.

Una primera aproximació a la distribució territorial d'aquests tipus d'actuacions (Taula XVI) mostra fortes diferències entre l'activitat a cadascun dels barris de Badalona Sud, destacant Sant Roc com a barri amb major activitat.

FUNCIONS	Sant Roc	Artigues	El Remei	Congrés	La Mora	Altres	TOTAL
Esportives i/o d'oci	21	9	1	11	0	4	46
Artístic – culturals	17	9	2	7	0	1	36
Religiós / benèfiques	2	4	0	2	0	2	10
Salut	9	1	0	2	0	4	16
Formació	13	6	2	8	0	4	33
Reivindicativa	5	0	1	3	0	1	10
Informació – assessorament	22	5	2	6	0	7	42
Participació política	0	0	0	0	0	1	1
Polivalent	7	6	1	8	0	4	26

Taula XVI. Distribució territorial dels tipus d'actuacions.

4.1.3. Activitats

De les 37 entitats enquestades, s'han recollit les activitats concretes que cadascuna porta a terme, no limitant-nos a conèixer només del tipus d'actuacions, podent aprofundir en els projectes que porten a terme.

- Organitzacions socials

Les 10 organitzacions socials de les que coneixem les activitats que porten a terme ens donen a conèixer el predomini d'activitats enfocades cap a la **promoció laboral i social**. Aquest és un dels objectius principals de la Regidoria de la Dona, oferint a més programes com Banc de temps per a facilitar la conciliació de la vida laboral i familiar, i el de Dones Acolloïdores, que pretén implicar a dones autòctones i dones immigrades en la millora de la convivència. Per la seva part, el Punt d'Informació i Assessorament per a Persones Nouvingudes ofereix informació tant pel que fa a la cerca de feina com per a la formació. La cerca de feina també es promou amb el programa Ciberpíndoles de CiberCaixa, juntament amb la alfabetització i introducció a les noves tecnologies.

Altres tipus d'activitats són les **tertúlies** que realitzen entitats com la Biblioteca de Sant Roc o la Regidoria de la Dona, convocant aquesta última fóruns i també debats, ajudant-se de suport audiovisual relacionat amb temàtica de gènere. Aquestes dues entitats són les que, per altre

banda, ofereixen un servei com a centre de documentació, realitzant la Regidoria de la Dona productes documentals i publicacions. Per altre part, UNESCOCAT també contempla un grup de diàleg interreligiós, que tracta de forma directa temes de vessant social i cultural.

Activitats de caire **assistencial** es porten a terme des de la Regidoria de la Dona i el Centre de Salut Sant Roc, que contempla actuacions mèdiques des de la prevenció fins la cura. En quant a **atenció psicològica**, trobem activitat només al Centre de Salut Mental II, oferint atenció psicossocial i psiquiàtrica, grups psicoterapèutics i una atenció individualitzada.

Activitats d'**assessorament** es porten a terme a la Regidoria de la Dona i al Punt d'Informació i Assessorament per a Persones Nouvingudes, donant-se per part d'aquest últim acompanyaments per a la realització de tràmits administratius.

Les activitats d'**oci i lleure** es realitzen amb sortides, des de la Regidoria de la Dona i les Associacions de Mares i Pares d'Alumnes, amb tallers i exposicions. Els tallers es concentren a la Regidoria de la Dona, tenint com a exemple els de risoteràpia, musicoteràpia o intel·ligència emocional, fent a la Biblioteca Sant Roc activitats com explicar contes a nens i adults, cursos de màgia i exposicions per Sant Jordi.

- **Organitzacions educatives**

Les tres organitzacions educatives als que s'ha tingut accés coincideixen en la **formació** lingüística. Així, l'Escola Oficial d'Idiomes imparteix classes d'anglès, francès i alemany, oferint a més un servei de biblioteca i realitzant activitats culturals relacionades amb cadascun d'aquest idiomes. Per Sant Jordi i per Nadal fan celebracions, sent la primera d'aquesta consistent en participar conjuntament amb la resta del barri de Sant Roc.

El Centre de Formació d'Adults Sant Roc ofereix formació en català, castellà, anglès i informàtica, a més d'activitats de lleure i xerrades. Per la seva part, el Centre de Normalització Lingüística es centre especialment en cursos de català.

- **Entitats ciutadanes**

Del total de 37 qüestionaris realitzats en els que s'han recollit les actuacions que les diferents entitats i organitzacions porten a terme, 24 d'aquestes són entitats ciutadanes.

En aquest tipus d'entitats destaca la realització d'activitats relacionades amb l'**oci**, materialitzades en moltes ocasions en forma de tallers, i que es donen sobretot en grups de dones, associacions de veïns i al Casal de Gent Gran Congrés. En aquest sentit, trobem per una part la creació d'espais de relació, com són les teràpies de grup de la Associació Dones del Mil·leni, el

bar per a sòcies i socis de la Associació de Veïns Barri Maresme, les reunions i xerrades del Centro Andaluz Tertulia Flamenca i del Casal de Gent Gran del Congrés, així com espais de relació per a dones a la Fundació Privada Ateneu Sant Roc. A més, els grups de dones Venus, Congrés i Club de la Dona Activa celebren sopars o dinars amb les seves sòcies i socis.

Altres de les activitats que es donen en moltes de les entitats ciutadanes de Badalona Sud són tallers de risoteràpia, al Casal de Gent Gran Congrés i als grups de dones Venus i Congrés. Aquest últim grup de dones, la associació dones del Mil·leni i la associació de Veïns Barri Maresme realitzen activitats de pintura i d'altres relacionades amb la confecció tèxtil. La resta d'activitats d'oci són força variades, com tallers d'autoestima i de sexualitat al Grup de Dones Congrés, country al Grup de Dones Venus, teatre per a nens a les associacions de veïns Congrés i Artigues, i activitats relacionades amb el flamenc a la associació Centro Andaluz Tertulia Flamenca.

Una mirada centrada en els **grups de dones** ens mostra que les activitats que més ofereixen són tallers, manualitats, dibuix i pintura, punt, risoteràpia, sexualitat i ioga, entre d'altres. Aquestes les trobem al Grup de Dones Venus, al Club de la Dona Activa, al Grup de Dones Congrés i a Dones del Mil·leni. A més, també es comú trobar-ne formació en idiomes, com poden ser el català, castellà, que s'ofereix al Grup de Dones Congrés i al Club de la Dona Activa. Aquest últim es diferencia al oferir classes de francès.

Per la seva part, el Grup de Dones Congrés ofereix un servei de mediació social, realitza desfilada de models amb vestimenta de confecció pròpia, i celebra actes socials com una paella popular. En aquest sentit, el Grup de Dones Venus celebra sopars també multitudinaris. També cal esmentar que les vocalies de la dona gairebé no presenten una activitat diferenciadora respecta a les associacions de veïns de les que formen part.

En les activitats de caire **esportiu** es troba el taichi present a 4 entitats: Casal de Gent Gran Congrés, Associació de Veïns Artigues, Grup de Dones Congrés i Associació de Veïns Congrés. Aquest últims també porten realitzen taekwondo. També es juga a petanca a l'Associació de Veïns Barri Maresme i al Club Petanca Sport Sant Roc, a futbol a l'Associació de Veïns Congrés i a l'Associació de Mares i Pares d'Alumnes del Centre Educatiu Baldomer Solà i, en aquest últim també a bàsquet. D'altres esports que es realitzen són voleibol a l'Associació Nada i Pakistan, i ioga al Grup de Dones Venus.

Pel que fa a activitats dirigides a **infància i joventut** es donen activitats extraescolars a l'Associació Casal Infantil La Formiga, així com acollida matinal de dilluns a divendres a nens i nenes, i casal d'estiu. A les entitats Fundació Carles Blanch i Fundació Privada Ateneu Sant Roc compten a més amb un servei de centre obert i, aquests últims amb esplai. Per altre part,

tant la fundació Pere Closa com la Fundació Carles Blanch porten a terme actuacions per evitar l'absentisme escolar. La Fundació Carles Blanch també ofereix un servei de reforç escolar.

Des de la Associació Casal Infantil La Formiga també realitzen l'activitat Connecta Jove, consistent en que joves que cursen l'últim curs de la educació secundària obligatòria donen classes d'informàtica a persones del Casal d'Avis Congrés. Altre activitat relacionada amb la joventut és la informació a joves en medi obert que realitzen des de la *Asociación de Apoyo a Personas con Problemas de Drogas (ASAUPAM)*.

Altres activitats portades a terme des de les entitats ciutadanes es troben relacionades amb l'àmbit **laboral i formatiu**. Destaca entre aquestes les activitats de la Fundació FIAS amb el programa formatiu Aprendre a Aprendre, el programa d'orientació laboral IPI, i el de cerca de treball Passarel·la de l'Ocupació. Per altra part, la Associació Nada i Pakistán dóna suport en la cerca de feina. També es porten a terme activitats formatives a la Fundació Privada Ateneu Sant Roc, i per al cos de policia des de ASAUPAM.

Altres de les respostes que s'ofereix des de les entitats ciutadanes les necessitats de la població són els **cursos de llengua**. Així trobem que a la Fundació Privada Ateneu Sant Roc s'ofereix activitats per aprendre tant català com castellà, mentre que la Associació Nada i Pakistan i el Grup de Dones Congrés ofereixen la possibilitat d'aprendre castellà, i català el Club de la Dona Activa i la Associació de Veïns Artigues.

Referent a la **sensibilització i integració social**, des de l'Associació *Grupo de Amigos del Minusválido* es realitzen activitats d'integració d'aquest col·lectiu a l'esport, el col·legi i el treball, comptant amb una comissió de sensibilització. També a la Fundació Pere Closa es porta a terme un programa de sensibilització en allò referent al col·lectiu de persones gitanes i la difusió de la cultura gitana. A l'Associació de Veïns d'Artigues, tot i que realitzen activitats variades, com són les d'oci, totes tenen com a objectiu la cohesió del barri i la integració social, celebrant a més festes interculturals. En aquest sentit, l'Associació Nada i Pakistan hi participa amb la solució de problemes socials, culturals i/o religiosos.

D'altra banda, també es realitzen tasques d'**assessorament** en aquesta fundació, i a l'Associació Nada i Pakistan especialment en temes jurídics i/o penals.

També hi ha entitats ciutadanes amb activitats que busquen la **millora del barri i de la convivència**, com la Associació de Veïns Sant Roc que s'ocupa de comprovar que es realitzen correctament reparacions a escales de veïns, així com a d'altres possibles defectes de les noves vivendes que estan construït a Sant Roc segons el pla de remodelació urbanístic. Aquesta associació també té cura de possibles desperfectes en arbres i d'altre mobiliari urbà. Una tasca similar realitzen des de la Associació de Venedors i Autònoms del Mercat de Sant Roc, gestionant, fent manteniment i renovant l'edifici del mercat. També fa tasques de cura del comerç la

Associació Nada i Pakistan. Altres aportacions les realitzen el Grup de Dones Congrés, fent de mediadores socials, i l'associació Centro Andaluz Tertulia Flamenca col·laborant amb els fons de flamenc de la Biblioteca.

Altre tipus d'activitats **més específiques** són la del Programa d'intercanvi de xeringues de l'associació ASAUPAM, que és subvencionat pel Departament de Sanitat de la Generalitat de Catalunya, i la dinamització sociocultural que realitzen des de la Fundació Privada Ateneu Sant Roc.

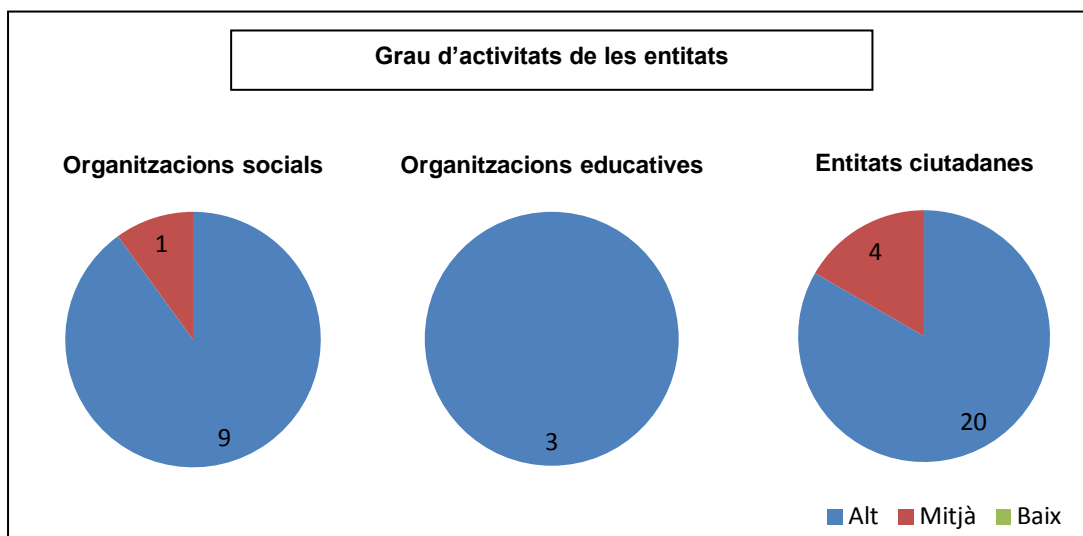
4.1.4. Grau d'activitats de les entitats

La majoria d'entitats detectades declaren mantenir un alt grau d'activitat, un 86,5%, el que suposa una activitat contínua. Entre d'altres factors a tenir en compte, sembla evident que les entitats amb major grau d'activitat són alhora aquelles amb les que més fàcil resulta establir contacte, doncs es fan més visibles. Per contra, aquelles entitats que realitzen activitats molt de tant en tant acostumen a ser menys visibles i, per extensió, menys accessibles. Així doncs, aquesta podria ser una explicació pel fet de no haver comptabilitzat cap entitat amb un nivell baix d'activitats.

TIPOLOGIA	Alt	Mitjà	Baix	TOTAL
Organització social	9 (24,3%)	1 (2,7%)	0 (0%)	10 (27%)
Organització educativa	3 (8,1%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (8,1%)
Entitat ciutadana	20 (54,1%)	4 (10,8%)	0 (0%)	24 (64,9%)
TOTAL	32 (86,5%)	5 (18,5%)	0 (0%)	37 (100%)

Taula XVII. Grau d'activitat segons tipologia.

A més, detectades amb un nivell mitjà, entès aquest com la realització d'activitats de forma irregular o intermitent al llarg de l'any, tan sols hi ha un total de 5 entitats, tenint per una part el Servei de Dinamització d'Associacions de Mares i Pares d'Alumnes, com a organització social, i per l'altre 4 entitats ciutadanes, que són l'Associació de venedors i autònoms del Mercat de Sant Roc, la Fundació Secretariado Gitano, l'Associació de Veïns d'Artigues i el Club Petanca Sport Sant Roc.

Gràfic XVI. Grau d'activitats de les entitats segons tipologia.

Amb un nivell alt d'activitats i, per tant, prestades de forma contínua, es detecten 20 entitats ciutadanes, 3 organitzacions educatives i 9 organitzacions socials. Entre aquestes, destaquen organitzacions socials com el Centre de Formació d'Adults Sant Roc, el Punt d'Informació i Assessorament per a Persones Nouvingudes i el CiberCaixa, juntament amb l'entitat ciutadana Fundació Privada Ateneu Sant Roc.

Pel que fa a les organitzacions i entitats que tenen a la dona com a àmbit d'actuació específic, es dona en tots els casos un alt grau d'activitats, tant en les 4 entitats ciutadanes recollides com en la Regidoria de la Dona.

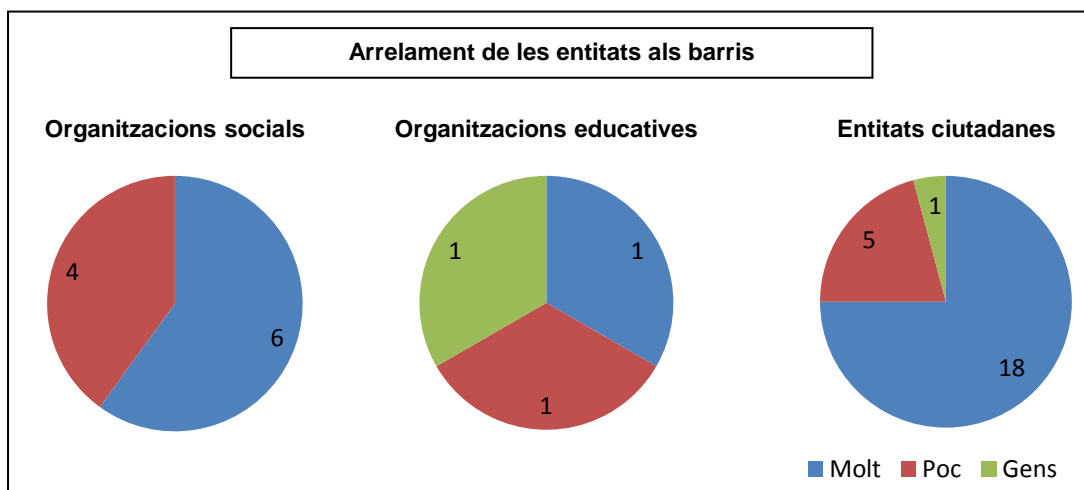
4.1.5. L'arrelament de les entitats als barris i vies prioritàries d'accés per a la dona

Al preguntar sobre el nivell d'arrelament de cada entitat al barri en el que es troba, es donen diferències significatives segons la tipologia de la entitat. En el cas de les organitzacions socials, 6 consideren que són molt conegudes per la població, com són Serveis Personals – Ajuntament de Badalona, la Biblioteca Sant Roc o el Centre de Salut Mental II. Les organitzacions socials que creuen que són poc conegudes són la Regidoria de la Dona, el CiberCaixa, UNES-COCAT i el Servei de Dinamització d'Associacions de Mares i Pares d'Alumnes.

TIPOLOGIA	Molt	Poc	Gens	TOTAL
Organització social	6 (16,2%)	4 (10,8%)	0 (0%)	10 (27%)
Organització educativa	1 (2,7%)	1 (2,7%)	1 (2,7%)	3 (8,1%)
Entitat ciutadana	18 (48,6%)	5 (13,5%)	1 (2,7%)	24 (64,9%)
TOTAL	25 (67,5%)	10 (27%)	2 (5,4%)	37 (100%)

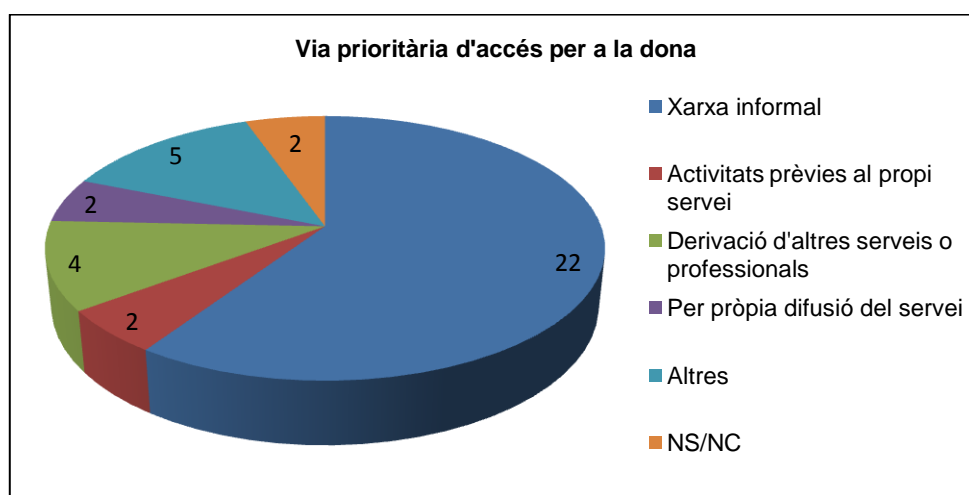
Taula XVIII. Nivell d'arrelament al barri segons tipologia.

En les organitzacions educatives es dona un cas per a cada un dels nivells, considerant-se com a gens arrelat el Centre de Normalització Lingüística. En canvi, el 75% de les entitats ciutadanes expressen ser molt conegudes, mentre que un 21% es consideren poc conegudes i només en 1 cas gens, tractant-se de la entitat Dones del Mil·leni. Els altres grups de dones consideren en 1 cas que són poc conegudes, com és el Club de la Dona Activa, i molt conegudes el Grup de Dones Venus i el Grup de Dones Congrés.

Gràfic XVII. Arrelament de les entitats als barris segons tipologies.

Aquestes dades, en que les entitats ciutadanes són les que consideren tenir major arrelament al barri, es troben en consonància amb la via prioritària d'accés per a la dona a les entitats. En el cas de les entitats ciutadanes, 11 de les 24 contemplades informen que la xarxa informal, és a dir, el boca a orella, és la principal via d'accés per a la dona. Pel que fa a les organitzacions socials, també així ho consideren 8 del total de 10 contemplades, juntament amb la totalitat de les organitzacions educatives, que són la Escola Oficial d'Idiomes, el Centre de Normalització Lingüística i el Centre de Formació d'Adults Sant Roc. Entre totes les possibles vies d'accés per a la dona a les entitats, la xarxa informal representa un 59%.

Gràfic XVIII. Via prioritària d'accés per a la dona.

Activitats prèvies al propi servei, com a via prioritària d'accés, tan sols es dona en les associacions de veïns Barri Maresme i Congrés, i per pròpia difusió del servei en la Biblioteca Sant Roc i Càritas.

En 4 casos la via prioritària d'accés de la dona és a partir de la derivació d'altres serveis o professionals, sent aquests el Centre de Salut Mental II, la Fundació Carles Blanch, la Fundació Pere Closa, i la Associació Pro-Persones amb Retard Mental Marenostrum.

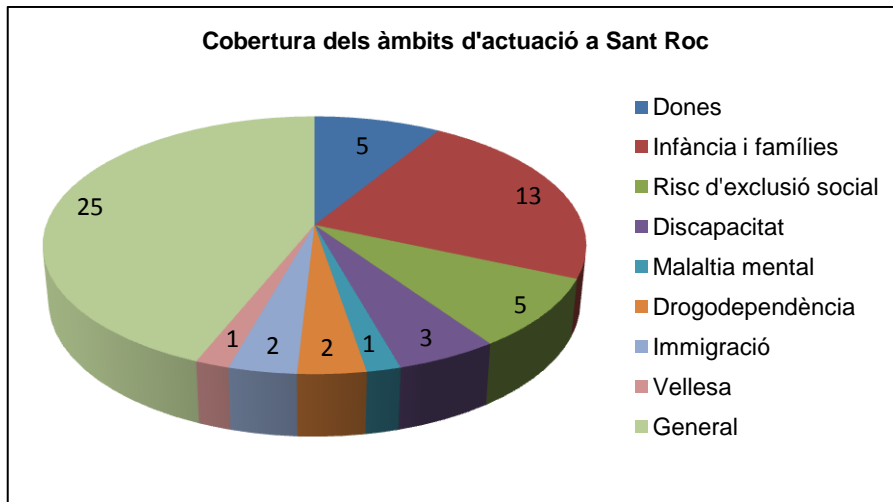
El temps d'existència de les entitats és un element que pot influir en l'arrelament que té al barri. Tot i no tractar-se d'una dada que s'ha pretès recollir, 24 de les entitats amb les que s'ha completat el qüestionari ens ho han informat. Destaca com les associacions de veïns, que conformen bona part del gruix d'entitats ciutadanes, són les que porten més temps d'existència. Tenim com a exemple les associacions de veïns de Sant Roc i de Congrés, cadascuna amb 40 anys aproximadament, i les Associacions de Veïns Artigues, amb 25, i Maresme, amb 30 anys. Els grups de dones també són de les entitats amb més antiguitat, tenint com a mostra Dones del Congrés amb 30 anys d'existència, i el Club de la Dona Activa, amb 25 anys. Una altre de les entitats ciutadanes que destaca per la seva llarga presència al territori es la Fundació Privada Ateneu Sant Roc, que si bé ha sofert canvis pel que fa a la seva titularitat, la seva existència és gairebé de 40 anys.

També existeixen, però, entitats ciutadanes més recents, com són Nada i Pakistan i el Casal Infantil La Formiga, amb 5 anys cadascú, o la Fundació Secretariado Gitano que, si bé té més temps d'existència, actua a Badalona Sud des de fa 3 anys.

Les organitzacions socials contemplades, en canvi, porten menys temps d'existència al territori, sent les que més el Centre de Salut Sant Roc, amb 24 anys, la Biblioteca Sant Roc, amb 15 anys i la Oficina de Remodelació de Barris (REURSA – INCASOL) amb 9 anys. Compten amb menys temps organitzacions socials com el Punt d'Informació per a Persones Nouvingudes, amb 1 any i mig, UNESCOCAT, que porta 3 anys actuant a Badalona Sud, i CiberCaixa, amb menys d'un any de presència al territori.

4.2. Sant Roc

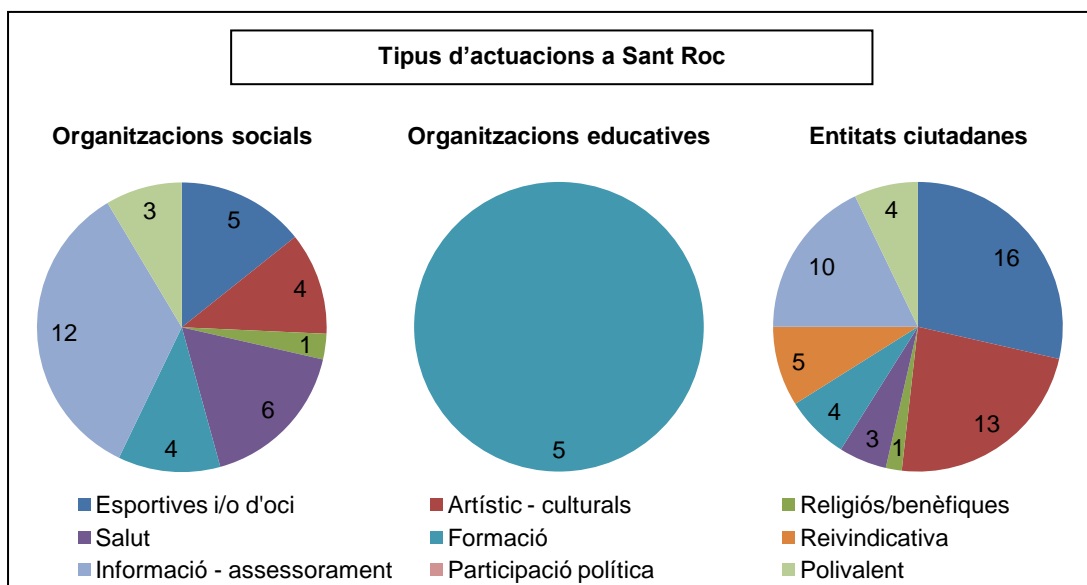
Al barri de Sant Roc es concentren la meitat de les entitats i serveis de tota Badalona Sud. Allà es troben 17 organitzacions socials, 5 organitzacions educatives i 29 entitats ciutadanes. Entre les entitats que declaren tenir un o diversos àmbits d'actuació específics es dona una major confluència, especialment d'entitats ciutadanes, a l'àmbit d'infància i famílies. Trobem en aquest àmbit 7 entitats ciutadanes, 4 organitzacions socials i 2 organitzacions educatives, entre elles el Servei de Dinamització d'Associacions de Mares i Pares d'Alumnes, la Fundació Pere Closa i la Fundació Privada Ateneu Sant Roc.

Gràfic XIX. Cobertura dels àmbits d'actuació a Sant Roc.

Seguidament d'aquest, es troba l'àmbit referent a dones, que si bé concentra un total de 5 entitats ciutadanes, no té representació de la resta de tipologies. Aquest tipus de contrast també es dona en l'àmbit de risc d'exclusió social, doncs per 4 entitats ciutadanes al barri de Sant Roc, només es troba 1 organització social, sent aquesta l'Oficina de Remodelació de Barris (REUR-SA – INCASOL). La resta d'àmbits només són contemplats de forma específica per un nombre minoritari d'entitats, màxim 3 en l'àmbit de persones amb discapacitat, mentre que fins a 25 entitats i organitzacions tenen un àmbit d'actuació de caràcter general.

Deixant de banda els àmbits d'actuació, i tenint en compte les funcions i finalitats, es produeix una sobre-representació per part de les entitats ciutadanes de les funcions artístic-culturals, amb un total de 13 front a 4 organitzacions socials, i d'esportives i/o d'oci, sumant 16 entitats en contrast amb 5 organitzacions socials.

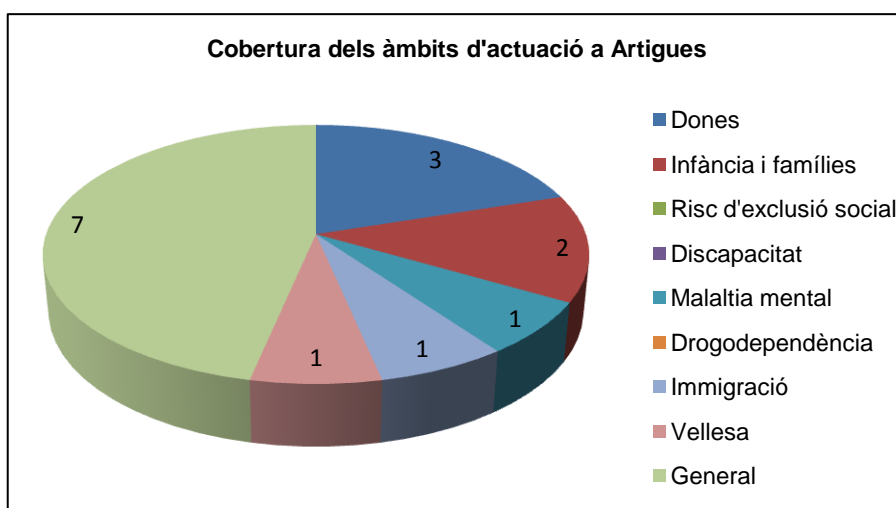

Gràfic XX. Tipus d'actuacions a Sant Roc.

La finalitat més contemplada per part de les organitzacions socials es la de informació i/o assessorament, amb un total de 12, destacant el Punt d'Informació i Assessorament per a Persones Nouvingudes. Tot i així, també es veu força coberta aquesta finalitat amb 10 entitats ciutadanes que també la contemplen, incloent la Fundació Privada Ateneu Sant Roc i la Fundació Innovació per l'Acció Social (FIAS). Les funcions relatives a la salut són les que es veuen més cobertes per les organitzacions socials respecte a les entitats ciutadanes, havent 6 de les primeres i tres d'aquestes últimes, dedicant-se aquestes últimes especialment a atendre a persones drogodependents. Les organitzacions educatives, per la seva part, només contemplen funcions formatives, quedant altre tipus de finalitats que es realitzen en aquestes organitzacions per associacions de mares i pares que formen part del gruix d'entitats ciutadanes.

4.3. Artigues

El total d'entitats detectades al barri d'Artigues són 15 entitats ciutadanes i 1 organització social, que és el Club Alezeyas, tractant-se d'una entitat de l'església. D'aquestes entitats només unes poques tenen un àmbit d'actuació específic i 7 són d'àmbit d'actuació general. L'àmbit d'actuació específic amb major número d'entitats, tan sols 3, es dones, destacant el Club de la Dona Activa, seguit de 2 entitats que s'ocupen de forma específica de l'àmbit d'infància i famílies, i que són l'Associació de Mares i Pares del Col·legi Santíssima Trinitat i l'Esplai Cristià – Club Alezeyas.

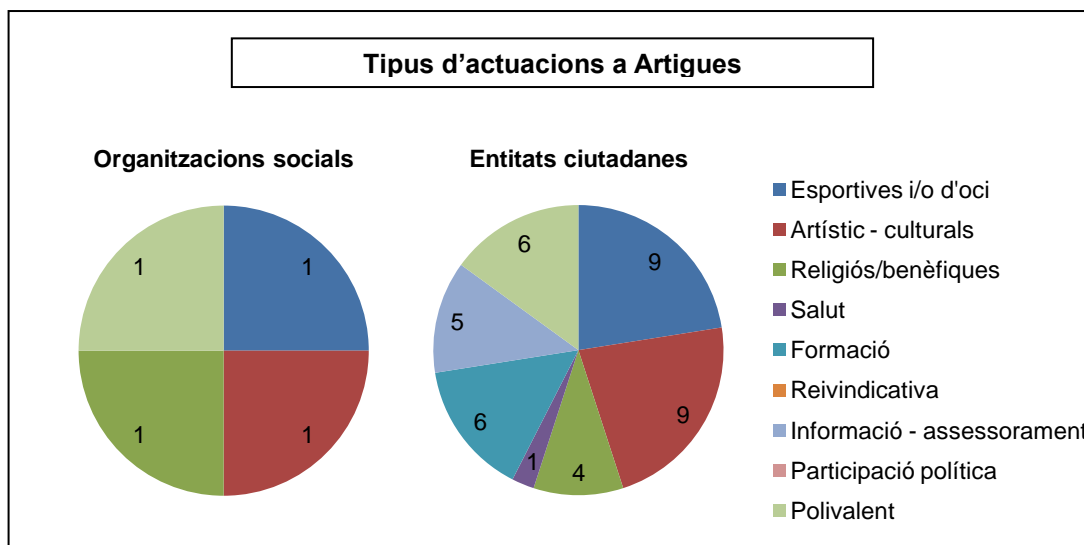

Gràfic XXI. Cobertura dels àmbits d'actuació a Artigues.

Els àmbits relatius a les persones amb malaltia mental, immigració i vellesa només són coberts de forma específica per 1 entitat cada un d'ells, sent aquestes el Club Social El Badiu – AFAMMEBAN (Associació de Familiars de Malalts Mentals del Barcelonès Nord), l'Associació Nada i Pakistan i l'Associació de Jubilats d'Artigues, respectivament.

Els tipus d'actuacions que més es donen en aquestes entitats són, especialment, les de tipus artístic-cultural i les d'esport i/o oci, comptabilitzant 10 entitats cadascuna, entre les que es

troben el Club de la Dona Activa i l'Associació de Veïns d'Artigues. Aquesta última també es troba inclosa entre les que contemplen funcions de caire formatiu, sent un total de 6 entitats, mentre que 5 són de caire religiós i/o benèfic, 5 d'informació i/o assessorament, i 1 entitat té finalitats relacionades amb la salut.

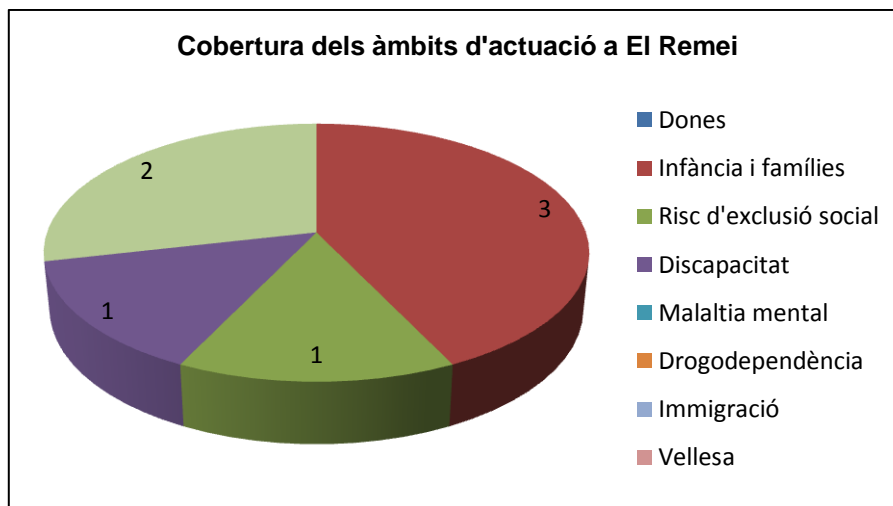
Gràfic XXII. Tipus d'actuacions a Artigues.

De totes aquestes entitats 7 són considerades com polivalents, doncs cobreixen 3 o més de les possibles funcions establertes, destacant especialment l'Associació de Veïns d'Artigues.

4.4. El Remei

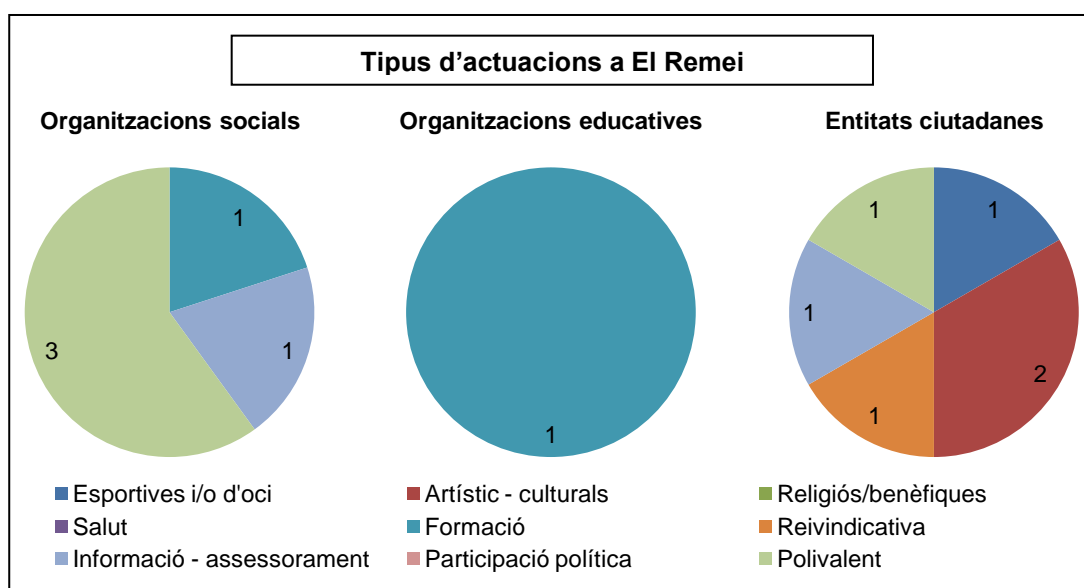
Del total de 6 entitats i organitzacions que hi ha al barri de Remei, 3 d'aquestes tenen com a àmbit d'actuació específic Infància i famílies, sent una el IES Badalona IX, i les altres dues les entitats ciutadanes AMPA del IES Badalona IX i Cooperativa Industrial de Recuperació (COIN-RE). Aquesta última també contempla l'àmbit de Persones amb discapacitat. Com a entitat que contempla Persones amb risc d'exclusió social com a àmbit específic hi ha la Associació Gitana Rom i Romi de Badalona. A més, dues altres entitats, la Associació de Veïns Remei i el Institut Municipal de Promoció de l'Ocupació, no contemplen cap àmbit de manera específica.

Gràfic XXIII. Cobertura dels àmbits d'actuació a El Remei.

Els tipus d'actuacions que aquestes entitats contempen són de tipus artístic-cultural en 2 entitats ciutadanes, que són la Associació de Veïns Remei i la Associació Gitana Rom i Romi. Les actuacions de caire formatiu es donen al Institut Municipal de Promoció de l'Ocupació i al IES Badalona IX. Aquelles finalitats de tipus esportiu i/o d'oci només es troben a l'Associació de Veïns, juntament amb actuacions reivindicatives. Aquest entitat, al contemplar tres tipus de funcions diferents, és considerada com a Polivalent. Pel que fa a entitats amb objectius d'Informació i/o assessorament es troben el Institut Municipal de Promoció de l'Ocupació i l'Associació de Mares i Pares de l'IES Badalona IX.

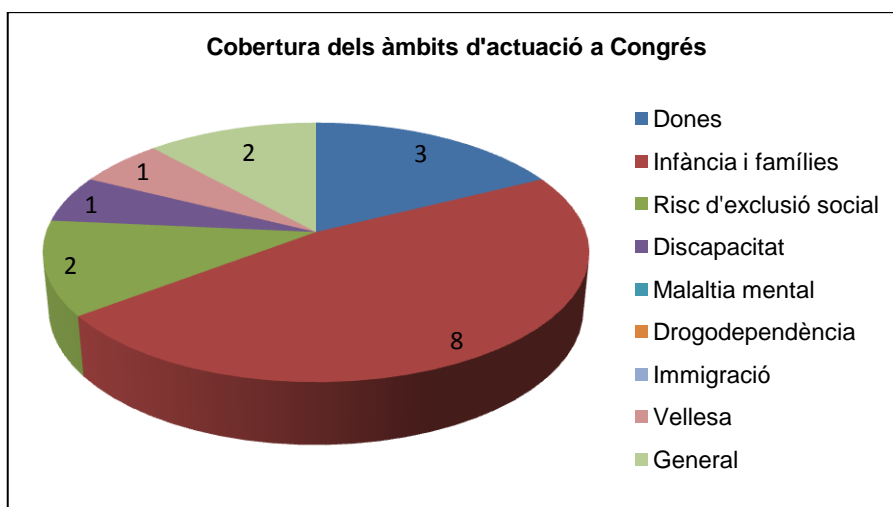

Gràfic XXIV. Tipus d'actuacions a El Remei.

4.5. Congrés

Al barri de Congrés en l'àmbit on es dona més confluència d'entitats és el d'Infància i famílies, amb un total de 8, entre els que es troben entitats com la Fundació Carles Blanch i la Associació Casal Infantil La Formiga. Per altra banda, destaca la presència de 3 entitats ciutadanes que contempen Dones com a àmbit específic, com es el cas del Grup de Dones Congrés. Per a l'atenció a persones en risc d'exclusió social es compta al barri amb 2 entitats ciutadanes, que són Càritas i la Fundació Carles Blanch. Només 1 entitat ciutadana dona resposta al àmbit de Vellesa, sent el Casal de Gent Gran Congrés, i el mateix número a les persones amb discapacitat, en aquest cas la Residència de Discapacitats Físics.

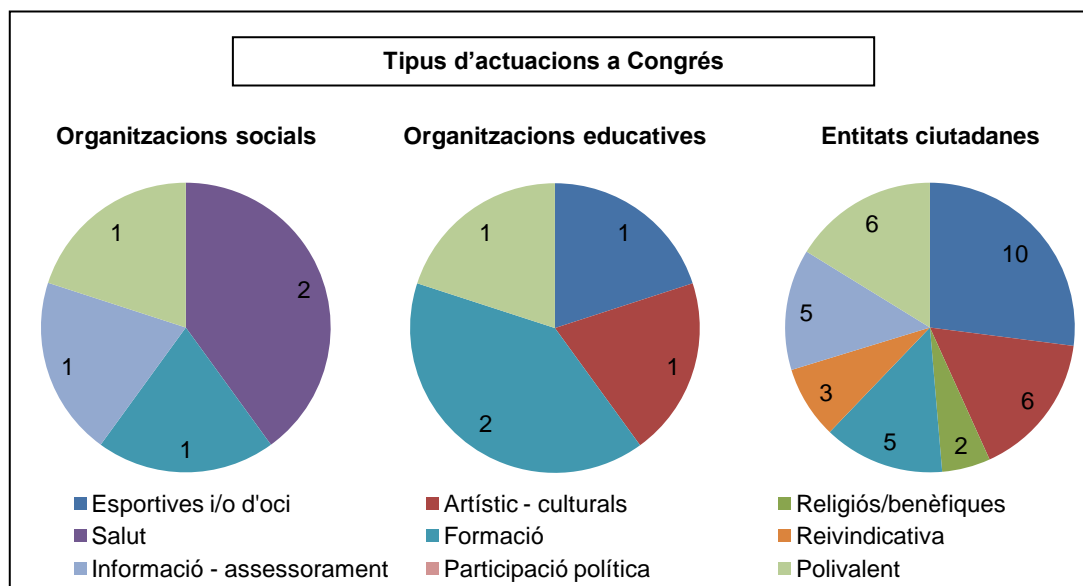
Es considera, per altre part, que 2 entitats ciutadanes i 1 organització social són d'àmbit general, destacant els Serveis Personals de l'Ajuntament de Badalona – Zona 4 i la Associació de Veïns Congrés.

Gràfic XXV. Cobertura dels àmbits d'actuació a Congrés.

Respecte a les funcions i actuacions que aquestes entitats porten a terme, l'oferta es concentra en aquelles relatives a l'esport i/o l'oci, doncs sumen fins a 11 entitats, gairebé totes entitats ciutadanes, i moltes d'aquestes adreçades a la infància, com són les Associacions de Mares i Pares dels Centres Educatius Nostra Senyora de l'Assumpció i Josep Boada. Destaca, a més, com la finalitat formativa no es només assumida per les dues organitzacions educatives del barri, sinó que hi ha una forta presència d'entitats ciutadanes que també ho assumeixen, com són la Fundació Carles Blanch o el Grup de Dones Congrés. Amb funcions artístic-culturals es troben 7 entitats, amb un fort predomini de les entitats ciutadanes, de la mateixa manera que també són aquestes les que assumeixen gairebé el total de la funció d'informació i assessorament, amb 5 entitats ciutadanes front a 1 organització social, que es tracta de Serveis Personals de l'Ajuntament de Badalona - Zona 4. Aquesta última entitat, juntament amb la Residèn-

cia de Discapacitats Físics, són les dues organitzacions socials amb funcions relatives a la salut que existeixen al barri.

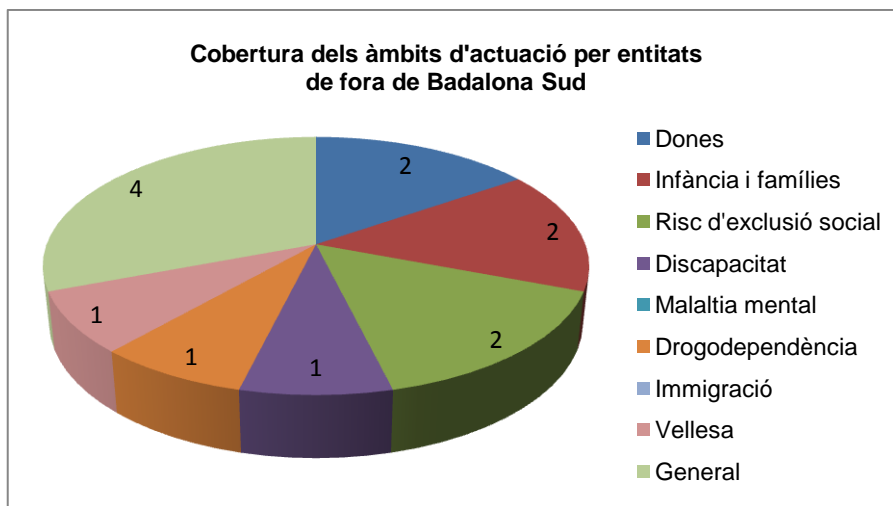
Gràfic XXVI. Tipus d'actuacions a Congrés.

La presència de funcions de tipus religiós i/o benèfiques la trobem en dues entitats. Aquestes són Càritas, amb una vessant fortament benèfica, i el Centre d'Esplai Lluís Maria Chanut de caràcter més religiós.

Finalment, es troben fins a tres entitats ciutadanes amb funcions de tipus reivindicatiu, destacant la Associació de Veïns Congrés i el Casal de Gent Gran Congrés.

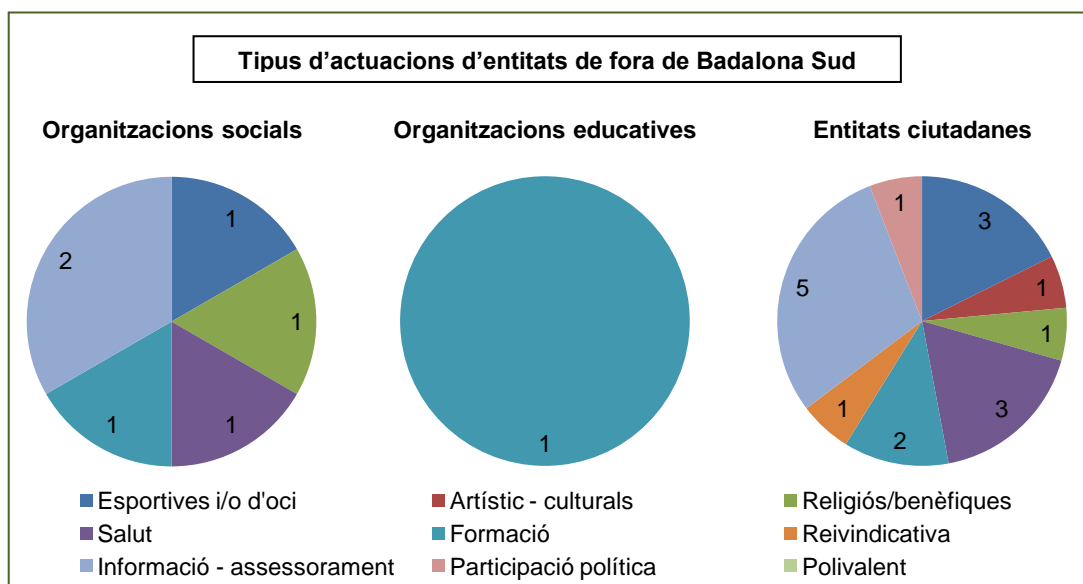
4.6. Entitats d'altres zones territorials

Les entitats que actuen a Badalona Sud però que no tenen seu a aquest territori són un total de 12. Quatre d'aquestes no tenen un àmbit d'actuació específic, com es el cas de la Federació d'Associacions de Veïns de Badalona (FAVB). Infància i famílies és un àmbit cobert per 2 d'aquestes entitats, que són el Casal Carme Claramunt, que no disposa de lloc físic ni a Badalona Sud ni a d'altres llocs, i la Federació d'Associacions de Mares i Pares d'Alumnes de Centres Públics de Badalona (FAMPAs – Badalona). Pel que a dones, és un àmbit d'actuació específic per a 2 entitats, que són la Regidoria de la Dona de Badalona i l'Associació Cultural Cristiana de Catalunya AGAPE. L'àmbit de persones en risc d'exclusió social també es cobert per 2 entitats, destacant la Fundació Secretariado Gitano. Altres àmbits coberts, amb 1 entitat per cadascun d'ells, són els de Discapacitat, Drogodependència i Velleja.

Gràfic XXVII. Cobertura dels àmbits d'actuació per entitats de fora de Badalona Sud.

El tipus d'activitats que aquestes entitats porten a terme es força variat, tot i que destaca el total de 7 entitats que realitzen activitats d'informació i/o assessorament, de les quals 5 són entitats ciutadanes i 2 organitzacions socials. També es troben 3 entitats ciutadanes amb activitats relacionades amb l'àmbit de la salut, a més d'1 organització social. Les funcions esportives i d'oci guarden la mateixa correlació entre aquestes dues tipologies d'entitats. Les organitzacions educatives, per la seva part, es limiten a activitats formatives.

Gràfic XXVIII. Tipus d'actuacions d'entitats de fora de Badalona Sud.

TERCERA PART

Anàlisi i resultats

Aproximació diagnòstica
a la participació social de la dona
a Badalona Sud

TERCERA PART

Anàlisi i resultats

5. Finalitats, accions específiques de les entitats i reptes de futur

Aquest apartat planteja descriure els propòsits que les entitats es formulen de manera específica en el treball amb dones: en primer lloc, quines són les decisions sobre l'àmbit, després, quines són les activitats que es porten a terme i per últim, quins són els reptes que es projecten en relació al gènere.

5.1. Finalitats i accions

Les finalitats específiques que les organitzacions i entitats ciutadanes es marquen en l'àmbit del treball de gènere s'han recollit a partir de:

- Opinions que les pròpies entitats expressen quan responen al qüestionari sobre **funcions específiques per a la dona i quines són** aquestes i les **accions** que es porten a terme per assolir les finalitats establertes.
- Respostes recollides en les entrevistes, en la dimensió **necessitats / motivacions de les dones cobertes per les organitzacions**, en resposta a la pregunta **quins aspectes creieu que la vostra organització aporta a les dones d'acord amb les seves necessitats?**

A partir d'aquestes dades podem analitzar els propòsits que tenen les entitats i com aquestes es materialitzen en activitats programàtiques concretes. A la següent taula recollim un resum de les dades obtingudes als qüestionaris:

TIPOLOGIA	FINALITATS I ACCIONS ESPECÍFIQUES PER A LA DONA		
	No contempla	Sí contempla	TOTAL
Organització social	7 (18,9%)	3 (8,1%)	10 (27%)
Organització educativa	3 (8,1%)	0 (0%)	3 (8,1%)
Entitat ciutadana	16 (43,3%)	8 (21,6%)	24 (64,9%)
TOTAL	26 (70,3%)	11 (29,7%)	37 (100%)

Taula XIX. Finalitats específiques dels serveis vers el gènere.

De 37 entitats, 11 tenen funcions i desenvolupen accions específiques de gènere.

De les 10 *organitzacions socials*, 3 tenen finalitats específiques per a la dona: **Regidoria de la Dona, el Centre de Salut Sant Roc i el Servei de Dinamització d' AMPAs**. De les 3 organitzacions educatives cap senyala finalitats concretes en l'àmbit de les dones. Pel que respecte a les entitats ciutadanes, de les 24, 8 preveuen en les seves planificacions accions basades en finalitats específiques envers les dones: **Associació de veïns i veïnes Barri Maresme, Associació de veïns i veïnes Congrés, Club de la Dona Activa, Dones del Mil·lenni, Càritas, Grup de Dones Congrés, Associació Nada Pakistan, Fundació privada Ateneu Sant Roc**. Passem a fer una anàlisi descriptiva sobre la naturalesa de les finalitats i les característiques de les activitats que impulsen les entitats de Badalona Sud d'acord amb la seva tipologia.

5.1.1. Organitzacions socials

Les finalitats i accions específiques de les organitzacions socials vers el gènere són:

- **Regidoria de la dona:** assenyala la *finalitat de generació de recursos per portar a terme les polítiques d'igualtat*. Les activitats que concreten s'organitzen a partir de les tres unitats de la regidoria. Ofereix un programa de dones acollidores.
- **Centre de salut:** les seves finalitats específiques es centren en l'àrea de la prevenció de la salut i es concreten en l'atenció a la planificació familiar.
- **Servei de dinamització d'AMPAs:** recull la qüestió de la major participació de les mares en les AMPAs. Programa i porta a terme un grup d'aprenentatge del català per a dones pakistaneses.
- **Centre d'atenció primària (CAP):** l'element prioritari que es senyala en l'atenció específica a la dona és en relació a l'atenció a la dona gran "curadora", un perfil de dones amb necessitats de recolzament degut al cansament emocional que han suposat els processos de malaltia dels seus familiars, que sovint s'expressa amb manifestacions somàtiques:

<<es més que tot dones, gent gran, que normalment el perfil és de dones que han cuidat al seu marit, que han tingut una infermetat més o menys llarga, que ha suposat un desgast molt gran després del marit mort per la malaltia o pel que sigui, elles es queden amb un buit molt gran i molt desgastades...>> (Entrevista a tècnic/a)

- **CiberCaixa:** Aquesta entitat destaca la dimensió relacional que fa possible la creació de vincles, que aporten els espais col·lectius d'aprenentatge d'informàtica que els ofereixen:

<< [...] su objetivo principal es aprender informática. Informática a nivel usuario (...) nosotros planteamos nuestro trabajo de esa manera, no sólo informática pura y dura, sino crear vínculos entre ellas, fomentar las redes sociales... Sobre todo sí que hay mujeres que la CiberCaixa es el único contacto que tiene así... que vienen ahí, se lo pasan bien, tienen buenos vínculos con nosotros...>> (Entrevista a tècnic/a)

- **Punt d'informació per a Persones Nouvingudes:** s'especifica la singularitat de ser un servei on acudeixen en situació de desorientació les persones immigrants.

5.1.2. Entitats ciutadanes

Les entitats ciutadanes contactes especifiquen les següents finalitats i accions vers el gènere:

- **Associacions de veïns i veïnes, Maresme i Congrés:** es marquen finalitats específiques de característiques lúdiques, culturals, de participació en actes comunitaris i d'aprenentatge de tècniques artístiques i artesanals. Les accions específiques van des de diferents cursos (costura, punt de creu, pintura, teatre) a la posada en marxa de xerrades informatives sobre temes d'interès i actualitat.
- **Grups de dones Venus, Club de la Dona Activa, Dones del Mil·lenni, Dones del Congrés:** senyalen com a principal finalitat d'afermar les relacions i els vincles que possibiliten l'augment de l'autoestima, la solidaritat i l'ajuda mútua, a través de la planificació d'activitats d'aprenentatge d'idiomes (català, francès) de tècniques manuals i de creació (dibuix, pintura, patchwork), destacant les dones del Mil·lenni trobades grupals que anomenen *teràpies de grup*, el grup de dones del Congrés despleguen les activitats per les seves membres oferint classes de risoteràpia, ball, tai-chi i sexualitat, entre altres.
- **Club de la Dona Activa i Dones del Congrés:** recullen en les seves observacions les finalitats últimes de necessitat d'afiliació i pertinença que aporta l'adscripció de les persones a grups proporcionant la consistència vincular necessària per participar i viure en relació amb altres:

<< [...] La persona que ve aquí el seu perfil és, suposo... és molt raonable, busquen el seu espai. Suposo que ajudaran a la veïna, ajudaran a qui sigui, però aquí venen a buscar el seu espai i trobar-se bé elles.>>

<< [...] O sigui, hi ha senyores que venen només per estar acompanyades. I ho diuen: "no, jo no tinc ganes de fer res, però vinc">>. (Entrevista a Club de la Dona Activa)

<< [...] Vienen a cubrir las carencias que tienen, pero todos eh. Muchas lo dicen que si claro, si no hubiera sido por esto no hubieran salido adelante. Las que tienen alguna cosa, no sé, la muerte o un problema, pues enseguida... si salen de su casa...>> (Entrevista Dones del Congrés)

Es pot percebre una relació directe entre les necessitats de recolzament que ofereix l'experiència de grup i els moments vitals de canvi:

<< [...] Pero hay muchas mujeres que no salen de sus cuatro paredes. Sobre todo cuando se quedan viudas, separadas o enfermas. [...] Pero si te lo está diciendo alguien en confianza, y dices "mira es que es mi amiga, es mi hermana, es mi prima... me está diciendo que allí si voy a encontrar un lugar de apoyo, una actividad buena para mí..." Quien te lo transmite es una persona de confianza. Pero me refiero a alguien que necesite algo, no sepa bien lo que necesite, con una depresión, una persona que está pasando un duelo, está pasando una enfermedad, busca algo pero no sabe bien lo que busca.>> (Entrevista Dones del Congrés)

- **Càritas:** aquesta entitat adreça les finalitats específiques a les dones que són mares, amb objectius de cobrir les seves necessitats ajudant-les en el dia a dia per millorar la seva qualitat de vida, per això compte amb un programa de casa d'acollida, un programa de suport materno- infantil, cursos de llengua per a dones i cursos d'ajudant de la llar per facilitar la integració laboral de les dones.
- **Fundació privada Ateneu Sant Roc:** l'especificitat de les seves finalitats es sustenta en la importància donada als espais de trobada i de formació per les dones, materialitzant-se en accions d'alfabetització i aprenentatge de la llengua per a dones. Destaquen la significació dels projectes d'aprenentatge de la llengua, el projecte compartit amb Càritas de suport i acompanyament a mares i petita infància, així com la necessitat de mantenir-los. L'especial consideració amb les dones amb més necessitats fa que l'entitat adapti els seus projectes, ressalten l'adaptació de l'Esplai que en la actualitat acull mares i fills de 14 nacionalitats diferents i el treball d'acompanyament i motivació de la dona gitana que acull d'entrada per mesures de garantia de renda mínima d'inserció, efectuant-se un canvi d'interessos mitjançant la vinculació amb l'entitat. En relació a aquestes circumstàncies un punt important de les seves finalitats vers les accions de gènere és la dedicació a aquest col·lectiu:

<< [...] també tenim un col·lectiu de dones amb les que treballem més de costat que són les mares de nanos que venen al centre obert, que també es fa un treball amb elles d'apropament i tot això, que son dones amb càrregues familiars molt fortes, amb dificul-

tats socioeconòmiques, que també venen aquí molt en plan abocar tot el que... com estan>> (Entrevista a tècnic/a)

<<[...] després tot el col·lectiu de dones nouvingudes, que si be en un principi moltes no existien, no estaven aquí, que van venir després dels marits, però les que hi havien estaven molt tancades a casa. I penso que un cop surten tenen moltes ganes d'aprendre>> (Entrevista a tècnic/a)

- **Fundació FIAS:** a l'entrevista ressalta aspectes diferencials entre les dones autòctones i les dones nouvingudes, aquestes últimes tenen la necessitat inicial de fer-se amb la realitat del mercat laboral i de les seves condicions i regles:

<< [...] les dones nouvingudes tenen necessitat econòmica i saben que per aconseguir diners han de treballar, però les limitacions que tenen a nivell personal, social i familiar, li has de fer veure que realment són dificultats per treballar>> (Entrevista a tècnic/a)

Igualment remarquen la necessitat d'aprendre el idioma català en relació al rol matern i com una manera d'ajudar als fills en les activitats escolars:

<< [...] hi ha moltes mares nouvingudes que volen fer català perquè ajuden als nens a fer deures>> (Entrevista a tècnic/a).

- **Associació NADA i Pakistan:** les finalitats orientades a les dones que es marca l'associació estan en fase de projecte de creació d'un centre de culte gestionat per dones, que programaria una festa religiosa de dones i classes de cuina entre d'altres.
- **Secretariado Gitano:** aquesta entitat destaca els itineraris formatius amb dones de col·lectius que formen part dels Plans de renda mínima d'inserció i d'igual manera el treball en l'àmbit de la planificació familiar de les dones gitanes procedents de països de l'Est d'Europa.

5.1.3. Organitzacions educatives

- **Centre de Formació d'Adults:** a l'entrevista realitzada, malgrat aquesta organització no ha identificat finalitats específiques envers les dones, destaquen prioritàriament l'important funció que ofereixen d'aprenentatge de la llengua a les dones nouvingudes, com a vehicle fonamental de comunicació, especifiquen la vessant de recolzament emocional, d'identificació i generadora de vincles que té l'aprenentatge en grup:

<< [...] A aprendre castellà o català, les llengües. També els hi va molt bé perquè es relacionen, fan amistat. Vull dir.. això es normal. Lo que estan les pobres només tancades a casa i no parlen amb ningú, doncs fan amistat i veuen que tu ets igual que jo i que tenim els mateixos problemes, amb el marit o amb el fill... Això està clar, es creen vincles, i s'ajuden molt>> (Entrevista a tècnic/a)

Els aspectes fonamentals que són comuns van des de la **necessitat de conèixer l'idioma** (català i castellà), a les **necessitats de vinculació, suport, d'afiliació**, reconeixement i augment de l'autoestima, donant un pes fonamental a les **situacions especials d'edat** (dona gran) i als **moments d'esdeveniments vitals** de les dones (separacions, malalties, viduïtat).

5.2. Entitats que no tenen funcions i accions específiques de gènere

Pel que fa a les entitats que han contestat que no tenen finalitats específiques vers la dona, descrivim els motius que aporten a partir de les tipologies.

5.2.1. Organitzacions socials

Les organitzacions socials han aportat els següents motius per no tenir funcions i accions específiques de gènere:

- **Biblioteca Sant Roc:** Consideren un fet discriminatori funcions específiques de gènere en un servei adreçat a les persones, encara que destaquen una major assistència de dones a les activitats de tertúlia.
- **CiberCaixa:** No diferencien finalitats específiques ja que els seus objectius estan assentats en una perspectiva transversal de gènere.
- **UNESCOCAT:** Encara que posen en marxa grups de diàleg de dones, aquest no són exclusius a la participació de les dones.
- Les altres organitzacions socials enquestades destaquen en la seva majoria que no compten amb finalitats específiques per ser serveis de caire generalista adreçats a tota la població.

5.2.2. Organitzacions educatives

Dues organitzacions educatives han exposat els seus motius per no comptar amb funcions específiques de gènere:

- Tant el **Centre de Normalització lingüística** com el **Centre de Formació d'adults de Sant Roc** exposen la no especificitat per la seva naturalesa generalista.

5.2.3. Entitats ciutadanes

Els motius que expressen les entitats ciutadanes consultades van des del caràcter general dels seus objectius (Casal de la Gent Gran Congrès, Fundació FIAS, Marenostrom), a la falta de membres dones (AV Sant Roc), la no existència actual però sí en planificacions futures (ASAUPAM, Fundació Secretariado Gitano) i finalment la falta de necessitat i l'absència de plantejament fins ara (Grupo de Amigos del Minusválido i Associació Casal Infantil La Formiga).

5.3. Entitats que no tenen funcions i accions específiques de gènere

Pel que fa als plantejaments futurs sobre la intencionalitat de treballar des d'una perspectiva de gènere, a partir de les entrevistes als tècnics cal destacar els següents aspectes.

De les tretze entrevistes realitzades les entitats que es plantegen reptes futurs en les seves planificacions són sis, Fundació FIAS, Fundació privada Ateneu Sant Roc, CiberCaixa, Club de la Dona Activa, Dones del Congrès i el Punt d'informació per a Persones Nouvingudes. Una entitat (Serveis Personals – Zona 4) expressa la seva adequació futura en qüestió de gènere a les línees que marca la Regidoria de la Dona de l'Ajuntament de Badalona.

- **Fundació FIAS:** proposa en el futur el recolzament de les dones que es volen incorporar al mercat laboral després de dedicar-se a la cura dels fills i planificacions específiques per professionalitzar activitats com la cuina i la neteja per adequar els perfils a les demandes del mercat laboral.
- **Fundació Privada Ateneu Sant Roc:** aquesta, obriria línees de treball d'inserció laboral de la dona gitana jove; marquen el repte de la incorporació al mercat de treball de les dones en general. Un altre repte es centraria en l'àmbit educatiu, amb objectius de permanència en els estudis de secundària i batxillerat del nois i especialment de les noies. Aporten per la creació d'espais de trobada, *<<on anant cercant la manera d'anar fent coses conjuntes, perquè la gent comenci a tenir nom i no sigui la "mora del quart" o la "gitana del tercer", si no l'Antonia i la Maria>>* (Entrevista a tècnic/a)
- **CiberCaixa:** la meta futura és el treball per la igualtat d'homes i dones.
- **Club de la Dona Activa:** degut a les especials característiques de la conformació per edat que descriuen (membres jubilades o a prop de la jubilació), el repte futur és la continuïtat com a grup durant uns anys més.

- **Dones del Congrés.** Entre els seus objectius futurs està la convocatòria per celebrar els 30 anys de l'agrupació mitjançant una ampla trobada de grups de dones.
- **Punt d'informació per a Persones Nouvingudes:** la formació específica en qüestions de gènere es el repte de futur destacat.

6. Les dones que arriben a les entitats

En aquest apartat es pretén descriure quina és la presència de la dona a les entitats estudiades i les característiques de les dones que els arriben, per tal de poder determinar quins són els perfils tipus amb més visibilitat dins del territori i les seves especificitats, d'acord amb les necessitats i demandes específiques que tenen aquests perfils, quan ha estat possible determinar-ho. Algunes entitats no disposaven de les dades numèriques, altres entitats amb molta heterogeneïtat de perfils, els ha estat difícil fer una aproximació

6.1. Presència de dones a les entitats

Per fer l'anàlisi de la presència de la dona en les 37 entitats estudiades s'han creat 3 dimensions, que recullen els rangs proposats inicialment al qüestionari:

- **Alta:** la participació de les dones es situa entre el 76% i el 100% respecte el total de participant.
- **Moderada:** Dins d'aquesta distingiríem: **moderada - alta**, quan les entitats tenen una presència entre el 51- 75% i **moderada - baixa**, quan la presència de la dona és entre el 26-50%.
- **Baixa:** quan és del 0-25%.

Globalment de les 32 entitats que han respost aquest ítem,²⁶ s'observa que la presència de la dona és moderada (17 entitats), amb tendència cap a l'alta participació, donat que hi ha 9 entitats amb una alta participació, dins de les quals, n'hi ha 4, que són grups de dones on el 100% de les seves participants són dones. I a l'altre extrem amb baixa participació de dones hi ha 6 entitats, 5 de les quals tenen mes d'un 10% de participació de dones i coincideix que són ciutadanes.

²⁶ Biblioteca Sant Roc, UNESCOCAT i la Fundació Secretariado Gitano, Centre de Salut Mental II, Fundació Ateneu Sant Roc, per les característiques del seu servei, heterogeneïtat de perfils, no han pogut respondre o no disposaven de dades.

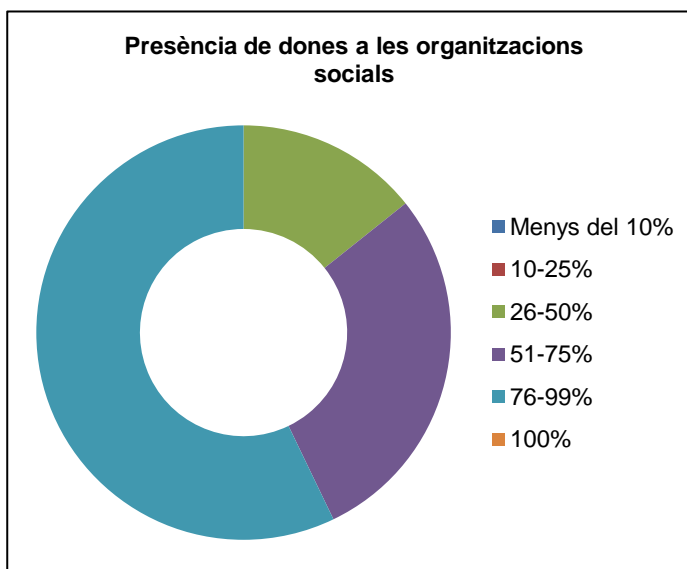
		PRESENCIA DE DONES A LES ENTITATS						Total
		Baixa		Moderada		Alta		
		Menys de 10%	10%-25%	26% - 50%	51% - 75%	76% - 99%	100%	Menys del 10%
TIPOLOGIA DEL SERVEI	Organització social	0	0	1	2	4	0	7
	Centres educatius	0	1	0	1	1	0	3
	Entitats ciutadanes	5	0	8	5	0	4	22
Total		5	1	9	8	5	4	32

Taula XX. Presència de dones a les entitats.

6.1.1. Presència de dones a les organitzacions socials

Les organitzacions socials estudiades (7) mostren un alt predomini de la presència de la dona (4), amb tendència a ser moderada- alta (2), i no consta cap organització amb una presència de dones inferior al 25%.

Algunes organitzacions socials, veuen com la presència de la dona, va més enllà de la dona participant que utilitza el servei, i el propi servei es caracteritza com a *femení*.

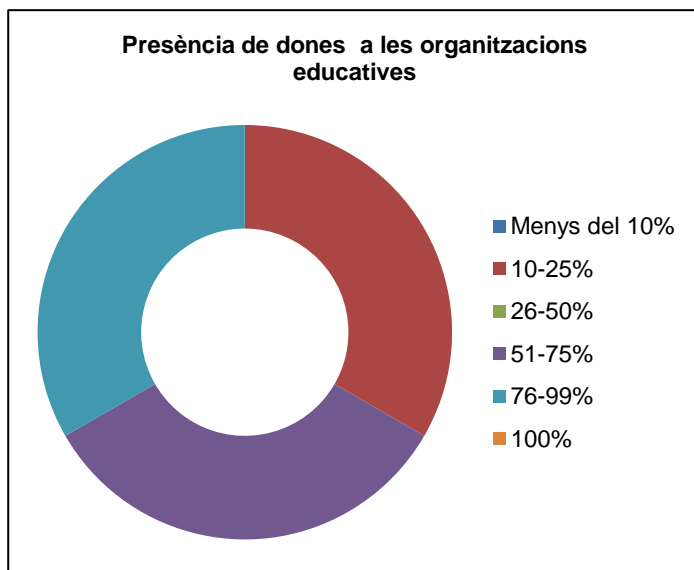

Gràfic XXIX. Presència de dones a les organitzacions socials.

<<La dona dins dels serveis socials és un món: la majoria de treballadors som dones [...] És un món femení. La persona de les unitats familiars que venen a demanar ajuda, la immensa majoria és dona>> (Entrevista a Serveis Personals - Ajuntament Badalona).

6.1.2. La presència de dones a les organitzacions educatives

Pel què fa a les 3 organitzacions educatives que han respost aquest ítem, observem que no es dibuixa una tendència clara de la presència de la dona, perquè les 3 respostes obtingudes són equitatives entre les tres dimensions estudiades.

Gràfic XXX. Presència de dones a les organitzacions educatives.

Hi ha una entitat amb una presència alta de dones (Centre Normalització Lingüística); una moderada (Escola Oficial d'idiomes) i baixa (Centre Formació Adults). Malgrat la presència d'aquesta igualtat en els resultats semblaria que aquest tipus de centres tendeixen a una alta presència de dones, tot i que no seria el cas.

6.1.3. Presència de dones a les entitats ciutadanes

Pel què fa a les 22 entitats ciutadanes que han respost, es destaca que les entitats ciutadanes es caracteritzen per una presència moderada de dones (17) que es troben entre un 26% i un 75% amb una marcada tendència a ser més alta. Ja que n'hi ha 9 amb una alta participació, dins de les quals 4 són grups de dones i, per tant la seva configuració és absolutament femenina.

També, cal destacar que hi ha 5 entitats ciutadanes, amb una presència de dones molt baixa (inferior 10%), la majoria de les quals són de caràcter veïnal.

Gràfic XXXI. Presència de dones a les entitats ciutadanes.

6.2. Presència de dones a les entitats

Les 29 respostes²⁷ obtingudes en el creuament entre la variable presència de dones i el barri on estan ubicades les entitats indiquen que el barri de Sant Roc, és el que aglutina una presència més important de dones, seguit de les entitats del Congrés. Més allunyat d'aquests dos barris trobem el d'Artigues, que compte amb un nombre més petit d'entitats que han respost (4), de les quals 3 tenen una presència inferior al 10% de dones (Centro Andaluz de Tertulia Flamenca, AV Artigues, Nada i Pakistan) i 1 hi ha una entitat (Club Dona Activa) on tot el col·lectiu és dona (100%).

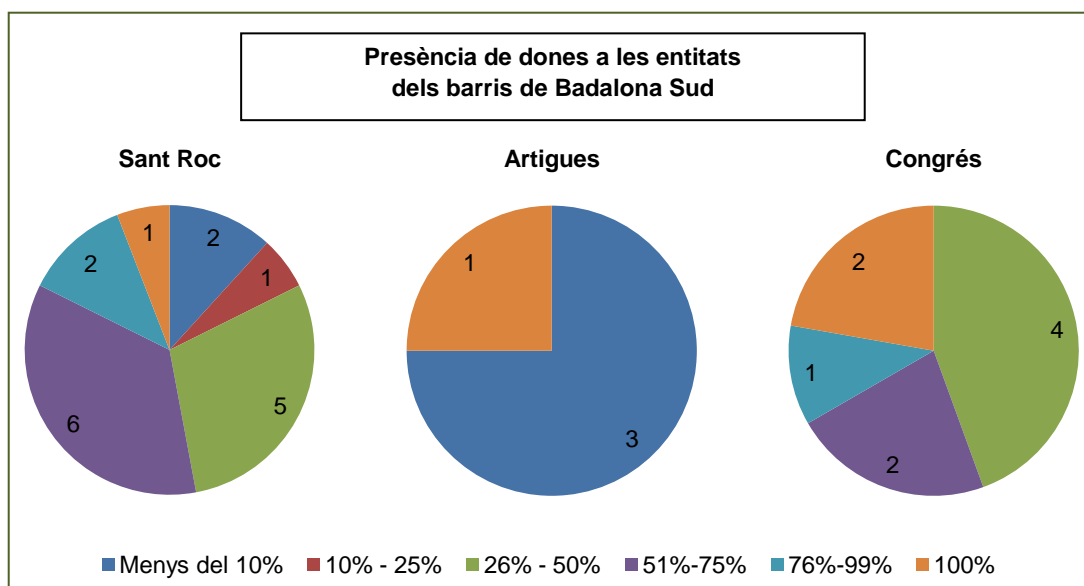
		Barri on actua l'entitat			Total
		Sant Roc	Artigues	Congrés	
QUIN ÉS EL-PERCENTATGE DE DONES QUE ACUT AL SERVEI?	Menys del 10%	2	3	0	5
	10% - 25%	1	0	0	1
	26% - 50%	5	0	4	9
	51%-75%	6	0	2	8
	76%-99%	1	0	1	2
	100%	1	1	2	4
Total		16	4	9	29

Taula XXI. Relació de dones que acudeixen al servei i barris.

Pel què fa a Sant Roc, hi ha 2 entitats amb una alta presència de dones (76% -100%) que són CiberCaixa, Servei de Dinamització AMPAs; Dones Mil·leni, i 11 que la descriuen com a moderada, dins de les quals 6 són moderadament altes i 5 moderadament baixes. També destacar que n' hi ha 3 on la presència de la dona és baixa (AV Sant Roc; Club Petanca Sport Sant Roc; Centre de Formació d'Adults).

²⁷ Malgrat són 32 les entitats que han respost a l'ítem sobre la presència de dones a les seves entitats, cal tenir present que hi ha 3 entitats que no han respost el barri on actuen, donat que les seves finalitats no es troben delimitades territorialment i tenen un caràcter global per a tota Badalona.

En relació al Congrés, les 9 entitats que actuen en aquest barri tenen un percentatge d'entitats amb una alta presència de dones (3), inclús més alta a la de Sant Roc, però un gruix d'entitats amb una presència moderada de dones (6) amb tendència a ser més baixa perquè en 4 d'elles la presència de la dona està entre el 26% i el 50%.

Gràfic XXXII. Presència de dones a les entitats dels barris de Badalona Sud.

6.3. Barris de pertinença de les dones que participen a les entitats

En aquest punt pretenem observar l'origen i la pertinença de les dones que participen en les entitats estudiades i, indirectament observar la capacitat d'atracció o influència que aquestes tenen dins del territori. Les dimensions estudiades han estat: el propi barri on estan ubicades; els 5 barris de Badalona sud; la resta de Badalona; i de fora de Badalona. En aquest apartat tenim quatre entitats que no han pogut precisar els barris de procedència.

- Entitats amb dones del mateix barri:** Dels 37 qüestionaris, hi ha 6 entitats (16,22%) que han respost que les dones que participen en la seva entitat són "només" del barri on l'entitat es troba ubicada. Coincideix que totes elles, amb independència de la seva tipologia són entitats amb un caràcter marcadament local d'actuació. Dins de les organitzacions socials hi ha només una organització relacionada amb la remodelació dels habitatges, que afecta només un barri (REURSA-INCASOL-Oficina de remodelació de barris). Dins de les educatives hi ha aquelles vinculades als centres educatius d'educació infantil i primària (AMPA CP Baldomer Solà). Pel que fa a les entitats ciutadanes hi ha les associacions de veïns adscrites a cada barri (AV Sant Roc; AV Barri Maresme), juntament amb un grup de dones, Grup de dones Venus (Congrés) i la Fundació Carles Blanch, encara que la participació no és exclusiva de noies del propi barri, compte amb una participació molt destacada d'aquest.

- **Entitats amb dones d'altres barris.** Un 81% (30 de 37) responen que en les seves entitats hi participen dones d'altres barris. No coneixem amb precisió quins són els percentatges d'aquesta participació. En canvi si coneixem que el Centro Andaluz Tertulia Flamenca i Dones del Mil·leni, totes les membres són de barris de fora del Districte VI. Per una anàlisi adequada d'aquestes dades de permeabilitat seria necessari complementar l'estudi de les xarxes socials de la resta d'entitats de Badalona, en sentit invers, i veure quina és la presència i pes de la dona dels barris de Badalona Sud a la resta de barris de Badalona o ciutats limítrofs.

Si fem una anàlisi de **quins són els barris de Badalona amb més presència de dones en entitats de Badalona Sud** sobre les respostes de 28 entitats tenim per aquest ordre: Llefia i Gorg (5 entitats en cadascú); Centre; Artigues, Salut (4 entitats a cadascú); La morera (3 entitats); Bufalà, Montigalà i Lloreda (1 entitat cadascú).

A part, tenim a 8 entitats que responen "tota Badalona" i de manera aïllada però paradoxal tenim a 1 entitat,(Centro Andaluz Tertulia Flamenca) que està ubicada a Badalona sud i acull a dones d'altres poblacions. Probablement és l'entitat de Badalona Sud que més es destaca per tenir connexions amb altres ciutats de Catalunya com: Mataró, Hospitalet, Sant Cugat; Manlleu, etc; característica que s'explica per l'especificitat de la seva temàtica.

- **Els barris de les dones que participen en els grups de dones.** De manera específica s'han volgut destacar les connexions territorials dels grups de dones ubicats a Badalona Sud que han respost aquest ítem:

Dones Venus (Congrés): Només hi participen dones del barri on estan ubicades.

Dones del Congrés(Congrés): Principalment hi participen dones del propi barri i també de tota Badalona.

Club Dona Activa (Artigues): Hi participen dones principalment del barri d'Artigues, Gorg, la Morera i de la ciutat veïna de Sant Adrià del Besòs.

Dones Mil·leni (Sant Roc): No hi participa cap dona dels barris de Badalona sud. Hi participen dones d'altres barris de Badalona (la Salut) i de Sant Adrià del Besòs.

6.4. Heterogeneïtat dels perfils a les entitats

A destacar que la majoria d'entitats, incloses les organitzacions socials, mai s'havien plantejat pensar en temes de gènere, i encara menys, en els diferents perfils de dona. Els ha suposat esforç, reflexionar sobre el tema. Amb tot, hi ha 35 entitats que han fet una aproximació dels perfils de dona que participa, a excepció de la Biblioteca Sant Roc i el Club de Petanca, la primera perquè per la seva naturalesa no diferencia perfils i la segona no té cap dona participant. Per fer aquesta descripció han utilitzat bàsicament 4 criteris per aquest ordre:

- a) edat (29)
- b) el fet de ser autòctona (12) respecte ser gitana (8) o nouvinguda (3)
- c) el país d'origen de les dones (9)
- d) el fet de la maternitat i filiació (4), entre altres.

6.4.1. La dona segons l'edat²⁸

Aquest criteri ha estat el més utilitzat per descriure les dones que participen: 29 entitats (5 organitzacions socials; 3 educatives i 21 ciutadanes). S'han respectat les franges descrites per a cada entitat, malgrat per facilitar-ne l'anàlisi s'han recategoritzat d'acord als rangs indicats en la taula següent, respectant la precisió d'algunes o sentit "genèric" que utilitzaven quan definien les dones joves, grans, adolescents, etc.

---

²⁸ Sota el criteri d'edat. S'ha optat per incloure la forma utilitzada per a cada entitat, malgrat en alguns casos que no es precisa la franja d'edat i pot conduir a una certa confusió.

ELS PERFILS DE LES ENTITATS SEGONS EDAT	
< 16 anys	Menors de 16 anys (Fundació Pere Closa; Fundació Carles Blanch; Fundació Privada Ateneu Sant Roc)
16-20 anys	Joves de 16 anys (Fundació Carles Blanch; Fundació Secretariado Gitano; Nada i Pakistan; Fundació Privada Ateneu Sant Roc; Escola oficial d'Idiomes; Centre de Normalització Lingüística; De 18 anys(Centre Formació Adults Sant Roc)
>20-30 anys	Joves 20 a 30 anys (Centro Andaluz de Tertúlia Flamenca; Maresnostrum- Associació Pro Persones amb retard Mental. De 22 anys (Càritas); De 30 anys (CiberCaixa; AMPA CP Baldomer Solà; Centre de Salut Mental II; Centre de Normalització Lingüística). Joves sense especificar rang d'edat: Fundació Secretariado Gitano; Nada i Pakistan; Fundació Privada Ateneu Sant Roc; Escola Oficial d'Idiomes; Centre de Formació d'Adults Sant Roc; Grupo de Amigos del Minusvalido; Centre de Salut Sant Roc.
>30-40 Anys	Més de 30 anys (Associació Casal La formiga); De 35 anys (Associació Venedors i Autònoms del Mercat de Sant Roc), Maresnostrum- Associació Pro Persones amb retard Mental; AV Artigues); De 38 anys (ASAUPAM); De 30 a 40 (Càritas; Fundació Privada Ateneu Sant Roc ; AV Barri Maresme; Escola Oficial d'idiomes)
>40-60 Anys	40-60 anys Servei Dinamització AMPA's; al voltant dels 50 anys (AMPA CP Baldomer Solà), 40-50 anys (REURSA-INCASOL; Centre de Salut Sant Roc) al voltant dels 50 anys (Centre de salut mental II); més de 42 anys (Grup de Dones Venus); AV Artigues; AV. Barri Maresme; > 40 anys (Centro Andaluz de Tertúlia Flamenca); fins a 42 anys (ASAUPAM); fins a 50 anys Maresnostrum; De 45 anys (Dones del Congrés); De 50 anys (Club Dona Activa) De 40 a 50 anys (Dones Mil·leni); fins a 45 Càritas; Fundació Privada Ateneu Sant Roc; Escola Oficial d'Idiomes
> 60 anys	Menors 60 anys Jubilades o properes a la jubilació (CiberCaixa); dones grans (REURSA-INCASOL); menors 60 anys (Associació Casal la Formiga); de 60 a 80 anys (Casal gent gran del Congrés); més de 63 anys (Grup de Dones Venus) Fins a 70 anys (Club Dona Activa; Dones del Congrés) Fins a 90 anys (AV barri Maresme)

Taula XXII. Els perfils de les entitats segons edat.

6.4.2. Dona autòctona / gitana / nouvinguda

Es destacable que 11 entitats amb independència de la seva tipologia defineixen a la dona autòctona. Aquest perfil és descrit en 2 organitzacions socials, i 9 ciutadanes, dins de les quals, 3 són grups de dones.

Les entitats identifiquen la dona autòctona de forma diferenciada de la dona gitana. La primera la trobem identificada per 8 entitats, de les quals 2 són organitzacions socials, 1 és educativa i la resta ciutadanes. En aquest sentit, semblaria que les dones gitanes no formarien part de l'univers de significat que les entitats atorguen al concepte autòcton, que inclou només a les dones migrants espanyoles dels anys 60. Semblaria que les entitats atorguen a les dones gitanes la característica de foranies, fet que podria està relacionat amb la important presència del col·lectiu a Badalona Sud i algunes característiques de fragilitat social i complexitat que històricament han acompanyat aquest col·lectiu²⁹ i les connotacions socials estigmatitzadores associades amb ell.

Dona autòctona	12 entitats 3 organitzacions socials i 9 ciutadanes: Serveis Personals Ajuntament Badalona; Centre de Salut Sant Roc; CiberCaixa Associació Casal La Formiga; AMPA CP Baldomer Solà; AV Sant Roc; Casal de gent gran del Congrés; Associació Venedors i Autònoms del Mercat de Sant Roc; Càritas; Grup de Dones Venus; Club Dona Activa; Dones Mil·leni.
Dona gitana	8 entitats: 2 organitzacions socials, 1 educativa i 5 ciutadanes: REURSA-INCASOL; Serveis Personals Ajuntament Badalona; Centre de Normalització Lingüística; UNESCOCAT; Fundació Pere Closa. Fundació Carles Blanch; Fundació Privada Ateneu Sant Roc; Fundació Secretariado Gitano (específicament fa referència a la Dona Gitana dels països de l'est)
Dona nouvinguda	3 entitats: 1 organització social, 2 ciutadanes: Centre de Salut Sant Roc; Càritas; Fundació Privada Ateneu Sant Roc

²⁹ Malgrat no ens consten dades del total de població gitana estimada a Badalona Sud. Podem fer referència a dades que indiquen que la població gitana de Badalona s'estima en 3.080 persones en tota la ciutat, dels quals 2.138 es troben en el barri de San Roc (70%) a URL: http://www.urbal-espaciospublicos.cl/2008/wp-content/uploads/2008/12/badalona_02_san-roque.pdf (Consultat el 14/Jul/02).

6.4.3. Dona segons el país d'origen

Hi ha 9 entitats que han optat per descriure els perfils de les seves dones distingint-los per països d'origen. De les quals 4 són organitzacions socials, 3 educatives i 3 ciutadanes. És destaca que totes les tres organitzacions educatives que han optat per aquest criteri es dediquen a la formació i aprenentatge de la llengua. Probablement les experiències culturals i lingüístiques de cada país condicionen de manera important l'aprenentatge d'una nova llengua.

Pakistan	Punt d'Informació Nouvingudes; Serveis Personals Ajuntament; Centre de Formació Adults Sant Roc; Fundació Privada Ateneu Popular; Nada i Pakistan
Amèrica Llatina	Serveis Personals- Ajuntament Badalona; Centre de Normalització Lingüística; Centre de Formació d'Adults Sant Roc; Punt Nouvinguts; AMPA CP Baldomer Solà (específicament Equador)
Marroc	Centre de Formació d'Adults i Punt d'Informació Nouvinguts; Fundació Privada Ateneu Sant Roc
Índia	Centre de Normalització Lingüística; Centre de Formació d'Adults Sant Roc
Països de l'est	Serveis Personals Ajuntament Badalona

6.4.4. Dona mare - àvia

El criteri matern-filial ha estat utilitzat per 5 entitats, per descriure com els compromisos familiars de "ser mare" o "ser àvia" incideixen en la participació. Aquesta situació incideix en les possibilitats de participar d'aquestes.

Algunes entitats comenten l'evolució que han fet per adaptar-se als canvis d'aquesta situació. Acceptant o no, la presència de nens petits a les activitats o creant serveis educatius per a la petita infància de forma simultània a l'activitat per mares. També utilitzen aquest criteri les entitats que tenen com a funció principal l'atenció a la infància, i per tant les famílies en si mateixes constitueixen una finalitat de treball. A través d'elles es pot incidir en els nens.

Dona – mare - àvia	5 entitats. (1 organització educativa i 3 ciutadanes). Centre de Normalització Lingüística; Fundació Pere Closa; ASAUPAM ; AMPA CP Baldomer Solà.; Fundació Privada Ateneu Sant Roc.
---------------------------	--

6.4.5. Altres criteris

De manera més esporàdica, les entitats han utilitzats altres criteris per a la caracterització dels perfils de dones participants, d'utilitat en el context de les finalitats i àmbit de treball de les entitats com són: el grau de discapacitat; treball remunerat fora de casa; escolarització o absentisme; sòcies o acompanyants; amb càrregues familiars- cuidadores o sense; Amb experiències laborals/sense; situació legal (amb permís de treball/sense); amb necessitats de recolzament social i emocional/descoberta d'interessos: (emocionals,intel·lectuals,socials,etc); rol dins l'entitat: usuàries- voluntàries; creences i pràctiques religioses (Sikhs; Mormons; Pakistanesos i gitanes).

6.5. Tipus de perfils

D'acord amb en el punt anterior, observem que les entitats combinen els criteris descrits, juntament amb altres característiques per caracteritzar els perfils de dones que participen en les seves entitats.

Pel que fa a la seva tipologia s'observa que les entitats, en general tenen més o menys perfils en funció de la seva capacitat, i el caràcter específic de les seves finalitats. En general s'observa que les organitzacions socials, en primer lloc, i les educatives en segon, es caracteritzen per tenir més capacitat per poder abraçar 3 perfils de dones diferenciats o més de tres dins de la seva entitat.

En canvi, les entitats ciutadanes es caracteritzen per ser les entitats on més predomina un sol perfil de dona (13 entitats) o dos màxim (9 entitats), a excepció de dues entitats (Fundació Privada Ateneu Sant Roc i Càritas) on hi participen més de tres perfils diferents. Es tracte d'entitats grans amb més capacitat per aglutinar una heterogeneïtat de perfils de dones diferenciat. Destacar que també els grups de dones tenen aquest comportament, i utilitzen el criteri d'edat per diferenciar entre un sol perfil de dona o dos.

1 perfil	14 entitats: 1 organització social i 13 entitats ciutadanes. Serveis Personals Ajuntament Badalona; Servei Dinamització AMPA's; Casal Gent Gran Congrés; Associació de venedors i Autònoms del Mercat de Sant Roc; Fundació FIAS; AV Congrés; AV Artigues; AV Barri Maresme; AV Sant Roc; Centro Andaluz de Tertulia Flamenca; Marenostrum-Associació Pro-Persones amb Retard Mental, Club Dona Activa; Dones del Mil·leni, Associació Nada i Pakistan
2 perfils	12 entitats: 3 organitzacions socials i 9 entitats ciutadanes. Centre de Formació d'adults Sant Roc; Regidoria de la dona; Centre de salut Sant Roc; A. Casal infantil La Formiga; AMPA CP Baldomer Solà; Grupo Amigos del Minusvalido; Fundació Carles Blanch; Fundació Pere Closa; ASAUPAM; Fundació Secretariado Gitano. Grup de Dones del Congrés; Grup Dones Venus.
3 perfils	4 entitats: 2 organitzacions socials i 2 educatives. CiberCaixa; Punt d'Informació Nouvinguts; Escola Oficial d'Idiomes; Centre de Normalització Lingüística
Més de 3 perfils	4 entitats: 2 organitzacions socials i 2 ciutadanes. Centre de Salut Mental II; UNESCOCAT; Càritas, Fundació Privada Ateneu Sant Roc

7. Els grups informals

Aquest capítol aborda la dimensió de les formes de participació de les dones que “no participen de manera formal” en les entitats identificades en l'estudi, o que la seva participació ha estat en altres moments. Es tracta de copsar les seves vivències e interpretacions que sobre el fet de les característiques, la qualitat, i els factors que possibiliten i / o dificulten la participació, es formulen elles mateixes, així com també donar comte dels teixits relacionals i els vincles socials que formen part del repertori relacional d'aquestes dones. Per això s'han portat a terme 5 entrevistes grupals i 4 entrevistes informals amb els tècnics que han facilitat el contacte als membres del grup de recerca. En dos grups s'ha gravat l'entrevista i posteriorment s'han transcrit per facilitar la seva anàlisi, en les altres tres entrevistes de grup i les entrevistes a tècnics no ha estat possible la gravació i el procediment de recollida de dades ha estat la presa de notes i la realització d'un registre resum posterior.

La recerca no inclou un treball de camp perllongat en el territori objecte de l'estudi, per tant, la forma d'establir les connexions necessàries per fer possible una aproximació al coneixement dels interessos i motivacions d'aquestes dones esdevé complex. Per això s'han elaborat dues estratègies per accedir a aquestes xarxes: en primer lloc, el contacte i l'observació del treball de camp en alguns espais d'espera i, per l'altra, la col·laboració valuosa que els professionals d'algunes entitats ens han ofert per implicar algunes dones a convidar a les seves “amigues”, que no participen de manera formal en cap entitat, a formar part de les entrevistes grupals.

7.1. Dinàmica i característiques dels grups

Es detallen a continuació allò referents a les característiques del grup i la dinàmica de la trobada:

- **Grup de dones primeres ciutadanes de Sant Roc A³⁰**

El diàleg amb el grup es realitza a una gran sala que es troba al Centre Cívic, assisteixen 11 dones, l'entrevistadora i una observadora. La sessió ha estat gravada. Les edats d'aquestes dones van de 62 a 83 anys, 4 són viudes, 2 estan separades i les dones restants estan casades. Pel que fa als seus vincles previs, 5 dones coincideixen en activitats de formació de l'escola d'adults, 4 dones coincideixen en un grup de caminants, 4 són veïnes i 3 d'elles estan unides per relacions de parentiu (cunyades). Totes són residents a Sant Roc des de fa més de 40 anys.

---

³⁰ Amb la nominació *Dones primeres ciutadanes de Sant Roc* ens referim al fet de que aquestes dones van arribar a viure a Sant Roc en els primers moments de la seva construcció (any 1962). Per a elles, aquest fet és un tret identitari important tal i com es reflexa en la seva conversa.

- **Grup de dones primeres ciutadanes de Sant Roc B**

L'espai de diàleg de grup es realitza a un banc de l'espai públic, situat davant del Ci-berCaixa, el contacte amb les dones ha estat facilitat per un tècnic d'aquesta entitat. L'entrevista s'inicia amb 6 dones, l'entrevistadora i un observador, però es important ressaltar que la configuració es va modificant al llarg de l'entrevista, marxant unes dones e incorporant-se altres que passaven per allà. El perfil de les dones amb més alta permanència a l'entrevista és el següent: 1 dona de 80 anys, 2 dones de aproximada-ment 60 anys i 3 dones d'uns 50 anys aproximadament.

- **Grup de dones gitanes³¹**

Aquesta entrevista es va realitzar a una sala cedida per la Fundació Privada Ateneu Sant Roc, la vinculació de les dones amb l'entitat ve donada per l'assistència dels seus fills i germans al projecte Centre Obert Infantil³², el grup està format per 5 dones, l'entrevistadora i una observadora, les edats van des dels 40 anys de la major a 13 de la dona més jove. Dos dones estan separades i tenen 6 i 4 fills al seu càrrec, una altre que no expressa el seu estat civil té 1 fill i les altre dos dones restants són menors d'edat (15 i 13 anys). L'entrevista es va gravar.

- **Grup de dones Marroquines i Paquistaneses**

El contacte que ha possibilitat aquesta entrevista de grup es un tècnic d'alfabetització i llengua per a persones nouvingudes³³, de la Fundació Privada Ateneu Sant Roc, on es formen dues de les dones, les altres són amigues i conegudes d'aquestes. El grup està format per 6 dones de diferents edats (de 18 a 61 anys), amb nivells educatius diferents

---

³¹ La comunitat gitana es present als barris estudiats, amb una major incidència al barri de Sant Roc, les dades de l'any 2001 mostren què dels 12476 habitants del barri de Sant Roc, entre 4000 i 6000 són d'ètnia gitana. La comunitat gitana, històricament es troba associada a situacions estructurals de exclusió i de vulnerabilitat social.

³² El centre obert infantil, de la fundació Ateneu Sant Roc, segons consta en els documents de l'entitat es un *Projecte dirigit a nens/es d'edats compreses entre 5 i 12 anys (la majoria d'ètnia gitana) que formen part de famílies amb greus dificultats econòmiques, problemes de convivència familiar i altres formes d'inadaptació, deficiències en qüestió de salut, etc.*

Les components d'aquesta entrevista de grup no són representatives del conjunt de les ciutadanes d'ètnia gitana dels cinc barris estudiats , però si que representen una petita mostra de l'expressió de la vulnerabilitat social de moltes de les dones gitanes que són susceptibles de rebre una atenció social continuada des de els serveis socials i des de entitats com la Fundació esmentada i d'altres que hi consten en aquest estudi, degut a continuades situacions estructurals de desavantatge a les que es sumen altres factors de risc social de pobresa i exclusió a els de ètnia i gènere. El grup de recerca en desenvolupament humà, intervenció social i interculturalitat (DEHISI)de la Universitat Autònoma de Barcelona, va realitzar a l'any 2001 l'estudi *Avaluació de necessitats del barri de Sant Roc (Badalona)*, en les conclusions destaquen la presència en el barri d'un ingent sector de la població que pateix importants carències socials i formatives, de les quals es desprenen experiències de marginalitat continuades al llarg de la vida, que influeixen en gran mesura en les experiències viscudes i en la representació subjectivada d'aquestes, com mostra el recull de l'entrevista de grup de aquestes dones .

³³ Es tracta d'un projecte dirigit a dones a partir de 18 anys de diferents cultures i procedències. Actualment hi ha dos grups de 15 dones. L'objectiu del projecte és facilitar l'aprenentatge de les llengües catalana i castellana com a element integrador.

(d'alfabetització fins a estudis superiors). Una de les dones té set fills, una altra tres, una altra un fill, una està embarassada, una altra està casada sense fills i l'última és soltera. En totes les situacions el procés migratori és inferior a 5 anys. Es realitza l'entrevista en una sala cedida per la Fundació Privada Ateneu Sant Roc.

- **Grup de dones Marroquines³⁴**

L'entrevista grupal va estar portada a terme per una entrevistadora i una observadora. Les dones que conformen aquest grup són 3, més la dona que ha facilitat el contacte, les edats van des dels 40 anys de la més gran, fins els 20 de la més jove; les dones venen acompanyades dels seus fills, des d'un nadó d'uns mesos fins el més gran de 6 anys, els nens berenen i dibuixen mentre l'entrevista transcorre. Totes elles procedeixen de zones rurals del Marroc.

7.2. Anàlisi de les percepcions i vivències de les dones participants en les entrevistes grupals

Per apropar-nos a la complexitat de trobar nexes comuns, interessos compartits i / o diferencials i identificar algunes de les característiques de les xarxes informals en les que estan connectades algunes de les dones que han estat identificades com agents no actius de participació de les entitats d'aquests territoris hem diferenciat quatre dimensions d'anàlisi a partir de les que treballar el material fruit de les entrevistes i conèixer les seves pautes de relacions.

7.2.1. Pertinença a nuclis relacionals

Les relacions inicials que s'estableixen en el cas de les dones novingudes s'inicien per un reconeixement comú de les seves representacions com a immigrants, els encontres es produeixen en la porta de l'escola principalment i, és a partir d'aquest primer reconeixement quan s'inicien unes relacions basades ja en la complicitat del reconeixement mutu que porta a l'amistat.

<< [...] ¿cómo te llamas?, ¿de dónde eres...? "Nos dimos cuenta que las dos éramos de Paquistán y no nos entendíamos, una habla panjabi y la otra..." Finalmente nos entendimos hablando en urdú, la lengua oficial>>. (Entrevista Grup dones Marroquines i Paquistaneses)

<<[...] es fácil conocerse", As-salaam-alaykum y después empezar a hablar, ¿de dónde eres?>> (Entrevista Grup Dones Marroquines)

---

³⁴ La representativitat del ampli perfil de dones que componen la ciutadania d'aquest cinc barris no està present en la configuració i composició d'aquestes entrevistes de grup, ja que han estat estructurats en funció de les relacions establertes amb agents dones fonamentals. D'altra banda la limitació temporal de la recerca ha fet als investigadors prendre la decisió d'aturar-se en aquests quatre grups.

Destacar que el punt d'inflexió estaria en la necessitat d'ajut en els primer moments d' arribada, informacions sobre els serveis mèdics, les compres... el que genera posteriorment les relacions d'ajuda mútua que s'estableixen entre aquestes dones, per cobrir les eventualitats que en el seu país d'origen es solucionaven en els seus nuclis familiars.

<< [...] *Cuando yo llegué me pasó lo mismo, me ayudaron explicándome las cosas que necesitaba saber, la ayuda es lo más importante para nosotras, al principio, no sabes nada, la compra... los primeros días quieres llorar...>> (Entrevista Grup Dones Marroquines)*

Es troben similituds en les dones gitanes entrevistades amb les dones nouvingudes, per el que respecte a l'establiment inicial dels vincles que posteriorment esdevenen veritables relacions de suport:

<< [...] *Antes no tenía yo la PIRMI me dedicaba a vender, llevaba los niños al colegio y me iba, iba corriendo y esta mujer siempre estaba con mi niña y entonces un día me dieron la PIRMI y ya no me acuerdo más de cómo fue.... me dio la carta para que se la leyera y yo le dije "bueno como te la he leído me tienes que pagar un café con leche y una pasta">> (Entrevista Grup de Dones gitanes)*

Les dones que han estat veïnes del barri des de la seva creació, expressen igualment, la seva situació amb característiques semblants que mostren unes pautes de coneixença i relació a través de la cura dels fills i del suport mutu en moments de necessitats, en aquest cas es remarquen les relacions properes que ofereix el veïnat, viure al mateix carrer o al mateix edifici.

<< [...] *Entonces cuando estás en casa criando los críos no participas en nada, con los niños con la escuela, vas a la escuela y haces amistades con las madres tienes otras amigas>>. (Entrevista Grup de Dones primeres ciutadanes de Sant Roc A)*

<<[...] *Todas somos vecinas de siempre. Baja la que quiere>>. (Entrevista Grup de Dones primeres ciutadanes de Sant Roc B).*

Pel que fa a la pertinença a grups relacionals diferenciats, és comú en tots els grups entrevistats no relacionar-se amb dones que no formen part del seu grup identitari, és en aquest punt on es poden observar les percepcions que tenen en relació a les dificultats d'entendre a altres dones que senten com diferents i, malgrat les expressions reiterades de "bones intencions", aquestes semblarien més una forma de preservar les diferències.

<< [...] *Había participado bía participado en un curso con mujeres latinoamericanas y la cultura es muy diferente y nos cuesta compartir*>> (Entrevista Grup Dones Marroquines i Paquistaneses)

<< [...] *Aquí cuando hacen la fiesta para fin de curso hay una que trae su té moro sus pastitas moras, muy buenas y está ahí en la clase con nosotros porque ha estado en nuestro curso*>>. (Entrevista Grup Dones primeres ciutadanes de Sant Roc A)

En el cas de les dones marroquines del grup conformat per dones marroquines i paquistaneses, quan es parla de la possibilitat d' incloure a d'altres dones dins el seu mateix grup, malgrat reconeixen els beneficis que els ha proporcionat comptar amb aquests nuclis relacionals, sembla que quan aquests es constitueixen i es cohesionen, davant de l' incorporació d'altres dones novingudes, s'actua oferint una ajuda de caire instrumental, però l'ajut no significa la inclusió dins del seu grup relacional.

<< [...] *se les puede ayudar, si preguntan, tenemos que ofrecernos porque son personas que vienen de Marruecos y no hablan el idioma* [...] *¿ayudarlas? sí, pero para entrar dentro del grupo no, porque entre nosotras hablamos de cosas personales* [...] *para hablar de cosas personales tiene que haber confianza, y si no conoces como es la persona... [...] Si los grupos son grandes empiezan los problemas.*>> (Entrevista Grup Dones Marroquines i Paquistaneses).

Ens donen al·lusions clares a certes dificultats en l'entesa:

<< [...] *Es difícil por la cultura*” *la religión*“, *se critica más, que se entiende*“, *siempre nos hacen muchas preguntas: ¿por qué llevamos el pañuelo?, ¿porqué rezamos?, ¿porqué no comemos cerdo?* [...] *Nosotros muchas veces no lo sabemos, es así, porque es nuestra religión*“. *Nosotras entre nosotras no preguntamos mucho. La gente pregunta mucho y aunque les expliques no cambian las cosas, siguen insistiendo.*>> (Entrevista Grup dones Marroquines i Paquistaneses)

En el mateix sentit, les xarxes relacionals són reduïdes en tots els grups estudiats, la connectivitat amb altres nuclis de relació és feble, els nuclis de relació es redueixen als membres del nucli familiar, altres familiars propers i a relacions de veïnatge; la participació social està circumscrita a l'àmbit familiar, a les celebracions familiars motivades per esdeveniments que afecten a les famílies: casaments, naixements, aniversaris i festes religioses.

Les relacions de veïnatge per les dones primeres ciutadanes de Sant Roc són fonamentals com a factor de protecció i de recolzament en les diferents etapes de la vida.

<< [...] Yo tengo una vecina en mi escalera que para mí siempre ha sido mi hermana y yo lo mismo para ella, hemos criado los niños juntos>>. (Entrevista Grup Dones primeres ciutadanes de Sant Roc A)

<< [...] Yo en mi rellano que está ella y otra señora y yo me he puesto mala y tanto ella como la otra me han venido a echarme una mano>>. (Entrevista Grup Dones primeres ciutadanes de Sant Roc A)

<< [...] Las relaciones... las relaciones de los vecinos no son iguales que hace 40 años porque yo ahora la veo mal porque estamos en los pisos y nos podemos morir que nadie nos ayuda>>. (Entrevista Grup Dones primeres ciutadanes de Sant Roc A)

7.2.2. Substància relacional i funcions

En ocuparem de l'anàlisi de la "matèria prima" que flueix endins les relacions que s'estableixen entre les dones, de com s'estableixen els canals de relació i quins sn els components interpersonals: on es troben? que fan juntes quan es troben? quins són els seus interessos?, quines són les satisfaccions que els hi proporciona?

Per aquest motiu destaquem en primer terme que els espais freqüents per trobar-se són els espais públics, aquests que des de sempre han estat generadors de relacions en les comunitats: els parcs, el mercat, els cafès i en un segon terme els espais que transiten fruit del seu rol matern, les sortides i entrades de l'escola, els parcs amb activitats infantils, etc i finalment els espais proporcionats per les necessitats formatives de les dones, o d'aprenentatge de la llengua, de formació d'adults i de formació per la incorporació al mercat laboral.

En aquest sentit les dones ho expressen així:

<< [...] Nos vemos en la puerta del colegio, o en el parque, a veces cada una se va para un lado después del colegio, o casa, o al parque...depende de lo que tenga que hacer cada una...>> (Entrevista Grup Dones Marroquines)

<< [...] No quedamos, nos encontramos", "no se hacen grupos de mujeres, el viernes por la tarde cuando cogemos a los niños a las 5>> (Entrevista contacte de Grup Dones Marroquines)

<< [...] *Hablamos en el parque. No quedamos, nos encontramos. Cuando los niños van al cole, aprovechamos para hacer cosas. No encontramos tiempo para salir y cuando llegan las vacaciones todos tenemos billetes para irnos*>>. (Entrevista Grup Dones Marroquines)

<< [...] *Salir, salir no, a lo mejor cuando metemos los niños en el colegio pues nos vamos esta mujer y yo (señala a C) y si ella tiene o yo tengo pues nos vamos a tomar un café”, O por la tarde si no nos vemos por la mañana a lo mejor por la tarde, dejamos los críos aquí nos vamos a tomar café, si tenemos que comprar la merienda o los almuerzos de los críos para la mañana pues nos vamos juntas*>> (Entrevista Grup Dones Gitanes)

Els interessos i les motivacions que les vinculen en relacions d'amistat i reconeixement mutu presenten també expressades similituds en tots cinc grups entrevistats, la cura dels fills i els avenços escolars d'aquests, les tasques derivades de la funció de mestresses de casa, àpats, ofertes, etc.

<< [...] *Problemas con los maridos, comidas, como aprender a cocina [...] Problemas de casa: los hijos, las compras, las ofertas, comidas, los hijos o la familia de Paquistán*>>. (Entrevista Grup Dones Marroquines i Paquistaneses).

Destacar la singularitat que presenten les dones gitanes, que informen en un nivell que podríem anomenar *del contingut emocional de les converses i de la seva naturalesa* en relació als seus estats anímics per els fets que els hi afecten en la seva quotidianitat on es pot observar una connexió emocional compartida fruit d'experiències comuns.

<< [...] *Pues muchas veces hablamos de mira tengo esto para comer, como lo voy a hacer o qué vamos a comprar. A lo mejor yo tengo un hermano que estaba en la cárcel de Valencia lo trajeron para aquí, “han metido a mi hermano preso” o “mi hermana está mala” o “me he peleado con el que era mi marido” o los niños se han pegado con otro niño...cosas así....no tenemos secretos. Pues no sé del día a día, nos contamos las cosas, los problemas, a veces nos peleamos [...]: no sé, yo creo que es la confianza, el estar siempre juntas en clase, el respeto que se tiene la una a la otra y todo eso...>> (Entrevista Grup de Dones Gitanes)*

Pel que respecte a les funcions que aquestes pertinences els hi aporten, es destaca el paper fonamental com a substitut de les relacions filials i fraternals que les dones de Marroc tenen en el seu país amb les seves mares i germanes, de la funció reparadora i promotora de salut mental en el cas de les dones primeres ciutadanes de Sant Roc i del valor com a element facilitador de l'estima d'un mateix en sentir-se valorat per un altre.

<< [...] La ayuda entre las mujeres es muy importante, las amigas son como hermanas, dice C, si una está enferma vamos a visitarla, cuando se tiene un hijo vamos al hospital, a su casa, cuando yo tuve a mi último hijo, que era el tercero, B me ayudó mucho, luego en la celebración ella cocinó y recogió. Tener una amiga es como una hermana, como la madre, nosotras en Marruecos cuando tenemos un hijo no salimos de casa en 40 días, nos cuidan nuestras madres y las hermanas, entonces aquí, las amigas son como la madre, te ayudan y te cuidan>> (Entrevista Grup de Dones Marroquines)

<< [...] Yo he atendido a mi marido muchos años enfermo, y lo he tenido 10 años con oxígeno y sólo salía para llevarlo al médico y para comprar. Y entonces no tenía ni amistad ni conocía a nadie, a nadie y de 6 años para acá es cuando he empezado a salir, y bendita la hora que empecé a salir, porque si sigo más así me muero>> (Entrevista Grup de Dones primeres ciutadanes de Sant Roc A)

<< [...] Me empujó que se murió mi marido y entonces ¡no se qué cogí que me moría, que me moría de pena y de tristeza y entonces las vecinas me empezaron a decir “ven-te con nosotras de excursión” y yo no quería ir porque me acordaba de mi marido y no quería ir a ningún sitio. Entonces empecé a salir de excursión y me animé un poquito>>. (Entrevista Grup de Dones primeres ciutadanes de Sant Roc A)

<< [...] Sí salen (temas de hombres) pero mucho y nos reímos con toda el alma>>. (Entrevista Grup de Dones primeres ciutadanes de Sant Roc A)

<< [...] Yo le digo a la señora H que se venga a la gimnasia un montón de veces, porque ella dice que le duele todo, yo le digo que venga, porque cuando venga no se quejará tanto>>. (Entrevista Grup de Dones primeres ciutadanes de Sant Roc A)

<< [...] Claro que sí que te ayuda, a reírte a llorar... ¡claro que sí!. El tema es que tú no te quedas en tu casa, a esperar, a esperar ¿qué? ¿Que vas a esperar en tu casa sola?>> (Entrevista Grup Dones primeres ciutadanes de Sant Roc A)

<< [...] He sido solitaria toda mi vida, desde que nací entonces me ha costado mucho siempre hacer amigos entonces una vecina mía que es de mi pueblo y vive enfrente de mi casa me dijo “¿por qué no te vienes al colegio?” yo no sabía ni leer ni escribir, nada de nada, cero y digo “no, señora X que a mí me da vergüenza yo nunca he ido al colegio” ¡pero qué vergüenza! Si hay muchas como tú, anda vente, vente conmigo y te apuntas” por ella vine, me apunté...>> (Entrevista Grup de Dones primeres ciutadanes de Sant Roc A)

<< [...] yo ahora me siento muy valorada porque he aprendido mucho y vengo porque me siento que hago lo que a mi me gusta, me llena, es lo que me llena, yo aquello de salir y eso...yo tengo en mi casa a mi hija conmigo un nieto...>> (Entrevista Grup de Dones primeres ciutadanes de Sant Roc A)

7.2.3. Substància relacional i funcions

Ens trobem davant de la identificació dels components intrapersonals, externs, familiars, estructurals, etc. que possibiliten o dificulten les interaccions entre les dones i les d' aquestes amb les entitats i serveis de la comunitat.

D'entrada convé aturar-nos en posar de relleu les diferències d'edat que apareixen entre les dones estudiades, ja que alguns dels elements identificats com per exemple els que corresponen a estats de salut són propis d'una etapa del cicle vital de les persones.

<< [...] A mí me gustaría hacer gimnasia pero yo no me veo... ¿cómo es eso? capacitada para hacerla, porque ya tengo los huesos muy mal...>> (Entrevista Grup Dones primeres ciutadanes de Sant Roc A).

Un factor que reiteradament apareix en tots els grups és la característica d'elements amb propietats duals, es tracte d'elements que en sí mateix són obstacles a la vegada que alimenten en la seva carència el fet de la participació, estem parlant per exemple de les dificultats produïdes per el desconeixement de la llengua que impedeixen la comunicació, però que a la vegada són motor que empenyen cap a ella, en el cas de les dones nouvingudes. En els cas de les dones gitanes, les seves necessitats de recolzament social són un impediment i a la vegada la base a partir de la qual s'inicia la seva participació.

Volem senyalar que un dels elements facilitadors a la participació, són les dones en sí mateixes: amb l'expressió de la satisfacció de l'experiència viscuda motiven a altres dones en moments especialment difícils.

<< [...] yo tengo una vecina que tiene mucha depresión porque en trece meses se le murieron dos hijos y el marido y yo soy una de las que le achucho y digo "vámonos para la calle" ahora tiene un hijo que está enfermo (...) yo la animo a salir y yo le digo "aunque tú tienes pena yo también tengo pena, vámonos, venga, vámonos se quitan todas las penas en la calle" y me la llevo por ahí y la llevo a andar y nos sentamos>>. (Entrevista Grup de Dones primeres ciutadanes de Sant Roc A)

En els diàlegs amb els grups de dones marroquines i paquistaneses, així com també en les entrevistes dels tècnics facilitadors del contacte sorgeix que un dels elements que obstaculitzen la participació de les dones són les configuracions de parentiu, que incideixen en les pràctiques socials d'aquestes dones³⁵.

<< [...] *Tenemos maridos machistas, cambian un poco porque cuando llegamos aquí tienen que dejar que la mujer vaya a la escuela.*>> (Entrevista Grup de Dones Marroquines i Paquistaneses)

<< [...] *No salgo mucho de casa porque a mi marido no le gusta que salga. Ahora me deja salir a la escuela porque tengo una hija y para ir al médico no puede dejar de ir al trabajo.*>> (Entrevista Grup de Dones Marroquines i Paquistaneses)

<< [...] *El marido tiene mucha autoridad, no deja ir a la mujer a casa de la otra. Muchas chicas no salen. El marido no quiere que la mujer trabaje.*>> (Entrevista contacte de Grup de Dones Marroquines i Paquistaneses)

Per acabar, destaquen com element facilitador dels lligams d'amistat i relació, certes característiques psicològiques intrapersonals de les persones en general, exposades per les dones.

<< [...] *Si eres una persona que te adaptas a la gente encuentras compañeras...*>> (Entrevista Grup de primeres Dones ciutadanes del Sant Roc B)

7.2.4. Coneixement de les entitats socials

Es tracta d'analitzar el grau de coneixement de les entitats socials presents en el territori, quins són els serveis que utilitzen o han utilitzat, en quines circumstàncies han estat vinculades amb ells, què els ha ofert aquests serveis i quines serien els seus desitjos.

En primer lloc detectem una forta necessitat de conèixer i utilitzar, per part de les dones novingudes, els serveis que tenen a veure amb la situació de regularització dels documents de

---

³⁵ La pretensió de l'equip de recerca no es tractar simplifcament un tema amb un alt nivell de complexitat, ni reduir la diversitat de la dona magrebí, en aquest cas, sometent-la a una homogeneïtzació que es sumi als múltiples estereotips que impregnen les representacions socials que sobre aquestes dones i les seves relacions de parentiu es donen en les diferents esferes socials. En aquest sentit recordem una de les propostes de Edward Said (2002) quan explica el procés de construcció identitària occidental; definim als altres en funció de nosaltres mateixos, reduint i deformant una complexitat cultural, ètnica, religiosa i de relacions familiars, a elements que són significatius per a nosaltres, "en unas ocasiones por elevarlos al rango "de ilusión exótica" y en otras, por las diferencias; construimos nuestra identidad occidental".

ciutadania, de serveis d'ajut social com els Serveis socials, Càritas, etc, així com també d'aprenentatge de la llengua; després, en un segon lloc anomenen el centre de salut i l'escola.

La relació d'entitats que coneixen les dones primeres ciutadanes de Sant Roc és la següent: les associacions de veïns, les classes de pintura, els centres de sevillanes i el Casal de gent gran.

D'altra banda, les dones gitanes i les dones primeres ciutadanes de Sant Roc B, expressen certa insatisfacció quan argumenten que no hi ha serveis, que el barri té carència de quelcom que pugui facilitar la participació, en aquest sentit, no es pot oblidar els efectes de l'estigmatització històrica d'aquest territori; les respostes d'aquestes dones són fruit de la seva percepció de ciutadanes d'un barri marginat; donant-se una relació entre la percepció de la degradació física de l'espai i la auto percepció de vulnerabilitat social.

Les respostes envers als avantatges i compensacions que troben en realitzar activitats proporcionen elements per apropar-se als continguts que motiven a les dones:

<< [...] *Aprender, me gusta estar con otras mujeres...*>>. (Entrevista Grup de Dones marroquines)

<< [...] *¡Energía!*>> (Entrevista Grup de Dones marroquines)

<< [...] *Me gusta, porque te quitas el chip, lo cambias, porque aquí es la casa, que si dar de comer que si los niños, en cambio cuando entras allí cambias, [...] Hablas con una, hablas con otra...*>> (Entrevista Grup de Dones gitanes)

Aquestes expressions dels elements de satisfacció ens situen davant de la interdependència de la naturalesa de les motivacions amb les demandes de les dones per cobrir les seves necessitats: la necessitat d'espais generadors de vincles relacionals i de condicions d'aprenentatge que els hi proporcionin un sentit de competència major, com podem veure en les argumentacions que acompanyen les seves respostes:

<< [...] *Un centro de gitanas para que nos "aprendieran", mira muchas de las que estamos aquí hablamos mal y a nuestra manera, "pa "saber hablar, porque muchas veces hablamos y.... para que nos hagan hacer funcionar un ordenador, "pa "que nos aprendan a cómo hacer las cosas, a enviar un currículo. Que yo me pierdo en un metro, tú me llevas a Barcelona y me pierdo y me llevas a Badalona y me pierdo, me sacas de este contorno y me pierdo*>>. (Entrevista Grup de Dones gitanes)

<< [...] *Tener reuniones así para charlar de las cosas nuestras...>> (Entrevista Grup de Dones primeres ciutadanes de Sant Roc A)*

<< [...] *Cursos de cosas de casa (coser, cocina, idiomas) [...] y para hablar, sin hablar no hay actividad>>. (Entrevista Grup de Dones marroquines i paquistaneses)*

<< [...] *Para nosotras no nos ponen nada. Es que aquí no hay nada. Nos gustaría un lugar para hablar. A mí me gustaría aprender a coser. Ella hace muñecos. Yo hago muñecos de ganchillo>>. (Entrevistes primeres ciutadanes de Sant Roc B)*

<< [...] *A mi sabes que me gustaría hacer? Cuidar a la gente mayor, a los que están en silla de ruedas, darles de comer, cogerles no porque estoy mala del corazón y no puedo. Aquí mismo me gustaría, estar con ellos, hablarles...>> (Entrevista Grup de Dones primeres ciutadanes de Sant Roc A)*

8. Les xarxes entre entitats

Aquest capítol aborda quines són les xarxes de connexions i/o de treball que tenen entre sí les entitats de Badalona Sud. En una primera part d'aquest capítol es presentarà una anàlisi descriptiva de la *xarxa individual de relacions* de les entitats de Badalona Sud de les què es va obtenir el qüestionari de xarxes. La segona part del capítol es dedica a una aproximació analítica de *l'estructura i forma de les xarxes globals entre entitats* tenint en compte les seves *tipologies*.

8.1. Una aproximació a les xarxes individuals de les entitats de Badalona Sud

A partir dels 28 qüestionaris de xarxes que disposem, presentem en aquest apartat una aproximació **descriptiva de forma individual**³⁶ per a cada entitat, del nombre i tipus de relacions que estableix amb d'altres entitats, la finalitat de les mateixes, la intensitat i periodicitat.³⁷

- **AMPA BALDOMER SOLÀ**

Un únic contacte per a aquesta entitat: el Consorci, amb el qual sostenen una forta relació per al desenvolupament d'accions (xerrades, classes de català, ball, reforç escolar...), sent de dos cops l'any les seves trobades. Actualment, també disposen del Ser-

³⁶ La informació que s'aporta pot ajudar a la interpretació de les xarxes globals entre entitats que apareixerà en els apartats posteriors.

³⁷ Presentem les entitats seguint ordre alfabètic.

vei de la tècnica dinamitzadora d'AMPAs que ajuda en les diferents activitats que es programen.

- **APRENDRE A APRENDRE**

Relació de derivació amb la majoria de les entitats amb les que té contacte, Serveis Socials, Càritas, Oficina d'Acció Social, Creu Roja, Casal, Centre de Salut Mental II, Punt d'Informació per a Persones Nouvingudes, Fundació Carles Blanch, Institut Municipal de Promoció de l'Ocupació, Centres educatius Joan Peiró i Joan Maragall, i la Regidoria de la dona. Amb l'Estonnac i el Consorci té relacions per projectes col·lectius amb els primers i d'intercanvi d'informació amb els segons. Amb totes les entitats indistintivament del seu tipus de relació, utilitzen la via telefònica, la via telemàtica i la presencial per posar-se en contacte. Les relacions són altes amb la gran majoria de les entitats. Destaquen la relació amb Serveis Socials, Càritas, l'Escola d'Adults, l'IMPO, i el Punt d'Informació i Assessorament per a Persones Nouvingudes. Consideren que amb totes elles es podria treballar el tema de gènere, però especialment la inserció laboral de dones i la millora del seu perfil laboral.

- **ASSOCIACIÓ DE COMERCIANTS DEL MERCAT DE SANT ROC**

Les seves relacions es centren específicament en contactes amb altres mercats. Mantenen un grau de relació mitjà amb la Federació de Mercats de Badalona per a la realització i/o gestió d'accions col·lectives (caramels, calendaris de festes, regals en els sortejors, estat de comptes, etc.).

- **ASSOCIACIÓ VEÏNS CONGRÉS**

Estableix una relació regular de caràcter informal per a la realització de festes, compartir què fan, etc., fonamentalment amb altres associacions com ara: AV Joaquin Ruyra i AV Gorg (Gorg), amb la Federació d'Associacions de Veïns de Badalona (El Raval) i també mantenen relació amb l'Institut Baldomer Solà (Sant Roc).

- **ASSOCIACIÓ DE VEÏNS MARESME**

Pocs contactes i molt febles. Intercanvien informació general de forma esporàdica i puntualment per a algunes demandes o activitats, amb l'Associació de Veïns Artigas i es posen puntualment en contacte amb d'altres Associacions de Veïns per organitzar alguna activitat però majoritàriament cadascú ho fa de forma independent.

- **ASSOCIACIÓ DE VEÏNS SANT ROC**

La seva xarxa de relacions és pràcticament nul·la. Com a entitats amb les quals es relacionen han identificat únicament dos: l'Oficina de remodelació amb la qual sostenen un grau de relació alt per un seguiment de les deficiències i/o obres a les vivendes; i amb el Consorci Badalona Sud amb el que perceben un grau de relació molt baix. No ubiquen cap altre contacte més de l'Associació i afirmen que <<*quan fem festes al barri ho fem tot nosaltres sols*>>. Defensen la seva independència i autosuficiència per abastir les seves pròpies activitats.

- **ASSOCIACIÓ TERTULIA FLAMENCA**

Entitat ciutadana amb cinc vincles forts i estables basats en el desenvolupament de projectes o accions col·lectius. Cal remarcar però que les seves relacions es donen amb associacions de fora de Badalona (Manlleu, Hospitalet, Cerdanyola, Santa Coloma, Barcelona). Dins de les seves activitats volen donar un relleu especial i promoció a la figura de la dona flamenca.

- **FUNDACIÓ PRIVADA ATENEU SANT ROC**

Entitat que té un alt grau de relació amb moltes entitats del barri i de fora del barri, concretament amb onze: amb serveis relacionats amb salut, amb diferents escoles i espais i entitats ciutadanes. Amb moltes d'aquestes entitats tenen programes conjunts, on cal destacar el programa matern-infantil que comparteix amb Càritas, la coordinació existent amb Serveis Socials per a poder realitzar programes conjunts per infants, joves i dones, i els programes amb les escoles on realitza un treball conjunt, per intentar donar reforç en temes educatius a molts joves que assisteixen a la Fundació Privada Ateneu Sant Roc. Finalment, el Grup Dones i Barri en Xarxa; són dones que animen a participar a d'altres dones en diferents activitats. Amb tots aquests grups, tenen reunions de treball freqüentment.

Amb altres entitats, com són La Formiga, el Punt d'Informació Nouvinguts, l'Ambulatori i Drom Kotar, mantenen relacions però més puntuals. Cal destacar que amb aquesta última entitat treballen molt temes de gènere.

- **BIBLIOTECA**

La Biblioteca és una organització social que es relaciona amb diferents entitats que es dirigeixen a les seves instal·lacions i en fan ús, alhora que ofereix cursos. Amb les entitats que mantenen relació, és amb el Consorci, La Fundació Privada Ateneu Sant Roc, La Formiga, COINRE (Cooperativa Industrial de Recuperació), el CiberCaixa, el Centre

de dia Bétula i el Centre de Normalització Lingüística. La seva forma de relació prioritza les reunions conjuntes de forma esporàdica i els projectes conjunts.

- **CÀRITAS**

Aquesta organització social té una xarxa de relació amb set entitats; amb la majoria té una vinculació de millora de qualitat de les persones a través de la derivació dels usuaris i dels intercanvis d'informació. Els seus contactes es realitzen a través de reunions esporàdiques amb la Parròquia, Serveis Socials, l'Àrea Bàsica de Salut, Can Ruti, Aprendre a Aprendre, les diverses escoles del barri i el servei d'atenció familiar, exceptuant el cas de la Fundació Privada Ateneu Sant Roc amb els que tenen un grup de treball estable per el seu projecte comú matern-infantil.

- **CASAL DE GENT GRAN CONGRÉS**

El nombre de vincles amb altres entitats no és gaire gran. Mencionen cinc: AV Congrès, La Formiga, Consorci Badalona Sud, Casals de Gent Gran, Generalitat de Catalunya.

Els seus vincles més forts s'estableixen amb una entitat ciutadana, l'Associació de Veïns del Congrès, amb els que van néixer conjuntament i que cedeix espais al Casal; amb La Formiga a través de la qual la gent gran rep cursos d'informàtica, i amb els Casals de gent gran amb els que es reuneixen un cop al mes per valorar les necessitats de la gent gran .

El grau de relació amb el Consorci és mitjà i parlen de gestió conjunta d'accions (tai-chi, sardanes, ajut amb equips de so...) amb reunions cada tres mesos.

- **CENTRE DE FORMACIÓ D'ADULTS**

El Centre manté un alt grau de relació per a projectes comuns amb el Consorci i el Pla de l'Entorn. La forma del contacte és a través de reunions per a activitats puntuals i mitjançant el correu electrònic. Pel que fa a la relació per al treball en accions o projectes amb l'Ajuntament indiquen un grau baix. Sobre la qüestió de gènere cal destacar que el centre diu mantenir un alt grau de connexió amb grups de dones dels barris de Sant Roc, Artigas i Congrès per a projectes col·lectius o accions específiques. Comenten

treballar amb aquests grups el Dia de la dona. Les relacions varien depenent l'acte, però amb totes les que es contacta arriben a ser profitoses.

- **CIBERCAIXA**

El CiberCaixa manté relació amb totes aquelles entitats que treballen amb joventut com és la Biblioteca amb els que tenen una relació de derivació, La Formiga d'on provenen nois i noies per fer classes de informàtica, amb la Creu Roja que fan treballs conjunts, la Fundació Privada Ateneu Sant Roc que aprofiten els seus espais i amb el Punt Òmia amb qui es coordinen. Amb totes les entitats tenen espais de treball conjunt, exceptuant la Biblioteca i la Fundació Privada Ateneu Sant Roc amb els que tenen trobades esporàdiques. Les relacions són profitoses amb totes les entitats que es treballen, en tot cas es podrien diferenciar per quantitat, però no per qualitat.

- **CLUB DE LA DONA ACTIVA**

Aquesta entitat ciutadana treballa independentment, tot i relacionar-se anteriorment amb altres entitats especialment pel Dia de la dona, actualment no tenen relació amb ningú.

- **ESCOLA OFICIAL D'IDIOMES**

Aquesta entitat només té relació amb el Consorci, de forma puntual, especialment per activitats festives.

- **FUNDACIÓ PERE CLOSA**

La derivació d'usuaris es realitza amb els Serveis Socials (alt grau de relació) i amb l'Equip d'Atenció Primària (en aquest cas, el grau de relació és més feble, i es produeix a demanda de l'EAP o la família); mantenen reunions o trobades puntuals. Els vincles forts de la Fundació s'estableixen amb el Consorci a través de comissions, amb les escoles de Sant Roc i Congrés –és la base del projecte de la Fundació Pere Closa- i amb La Formiga. Amb tots tres hi existeix una relació / projecte estable. Com a més profitosa, degut al tarannà de l'entitat, és la relació amb les escoles, però no es pot oblidar que és una feina de coordinació entre diferents ens.

- **GRUP D'AMICS DEL MINUSVÀLID**

El conegut com el GAM, té relació amb quatre entitats: Marenostrum, Aspanin, Federació ECOM i "No somos invisibles". Al Marenostrum els hi cedeix espais; amb Aspanin

tenen projectes conjunts i fan els contactes per telèfon; amb la Federació ECOM tenen una relació diària d'intercanvi d'informació i amb "No somos invisibles" es dediquen a intentar eliminar les diferents barreres arquitectòniques i per això tenen un grup de treball estable.

- **GRUP DE DONES CONGRÉS**

Manifesten tenir un alt grau de relació amb diverses entitats, serveis i grups, tant de Badalona com d'altres localitats. L'Associació de veïns del Congrés i l'AV San Jaime els cedeixen espais per a diversos esdeveniments (balls, per exemple). Tenen trobades per a activitats o demandes puntuals amb la Federación de Asociaciones de Vecinos de Badalona, amb la Regidoria de la dona (concreten que tenen espais de treball / reflexió), i amb el Grup de Dones de Santa Coloma (especifiquen un grau mitjà de relació). Tenen un alt grau de relació amb l' Institut Català de la Dona (trobades amb altres dones, subvencions) i participen en actes de la Asociación de Amigos del Epiléptico. Assenyalen que treballen molt temes relacionats amb la dona específicament amb les següents entitats: Grup de Dones de Santa Coloma, Regidoria de la Dona, Institut Català de la Dona.

- **LA FORMIGA**

Estableix diversos contactes amb un grau de relació alt per al desenvolupament de projectes formatius - educatius. És el cas de: AMPA CP Josep Boada (ludoteca, pati obert), CEIP Baldomer Solà (projecte d'estudi assistit, reforçament escolar, pati obert), CiberCaixa (Projecte Plug-in; cursos d'informàtica a joves i grans), Casal d'Avis del Congrés (Projecte Plug-in; nens donen classes d'informàtica). D'altra banda manifesten tenir més de 30 reunions l'any amb el Consorci, i moltes d'altres entitats per la desenvolupament del Pla de lleure.

- **NADA I PAKISTAN**

Relació de derivació d'usuaris amb un grau de relació mitjà amb els Serveis Socials. Amb l'Ajuntament es manté un fort vincle donat que el president és mediador-interlocutor del Departament de Convivència. La Casa de Córdoba (Artigues) els cedeix espais de forma puntual. Tenen una alta relació amb els Mossos i la Guàrdia Urbana per a intercanvi d'informació. Mencionen un alt grau de relació amb el Consorci a través d'un grup de treball estable que treballa accions en relació a la convivència i la integració.

- **OFICINA DELEGADA DE REMODELACIÓ**

Aquesta oficina està en connexió de forma estable i constant amb l'Associació de Veïns Sant Roc i amb els Serveis Socials. El tipus de relació amb aquests últims es fonamenta en espais de treball, reflexió per a coordinar-se sobre la base d'una informació sobre necessitats compartida. La treballadora social manifesta desplaçar-s'hi a Serveis Socials quan necessita quelcom donat que el contacte telefònic és difícil, i el seu coneixement personal amb treballadors de Serveis Socials faciliten el contacte.

Es manté una relació molt puntual i esporàdica amb el Grupo de Amigos del Minúsvalido en relació als pisos adaptats, per poder superar les barreres arquitectòniques que limiten l'accés a persones amb mobilitat reduïda. També s'ha parlat de derivació d'usuaris amb l'entitat Vincles de Barcelona amb qui es manté una coordinació de forma puntual però amb un grau de relació molt alt.

- **PUNT D'INFORMACIÓ I ASSESSORAMENT A PERSONES NOUINGUDES**

Aquesta és una entitat que té una gran relació amb d'altres entitats de diferents caires. Té una grau de relació alt amb diferents departaments de l'Ajuntament de Badalona, amb AV Congrés, AV Artigues, Secretariado Gitano, Regidoria de la Dona, IMPO (Institut Municipal de Promoció de l'Ocupació), l'INEM (Instituto Nacional de Empleo), les Àrees Bàsiques de Salut amb els que existeix una derivació d'usuaris, amb Serveis Socials i Aprendre a Aprendre, amb els que té un grau alt de relació en la creació de projectes comuns. Hi ha un grau de relació mig amb SAIER, Dones Acollidores, el Centre de Formació d'Adults, el Centre de Normalització Lingüística, la Fundació Privada Ateneu Sant Roc, el SURT de Barcelona, el Registre Civil, l'Escola Oficial d'Idiomes, Càritas, el Servei de Mediació i les AMPAs i diferents col·legits amb els que també hi ha derivació d'usuaris. Amb totes aquestes entitats s'utilitza el telèfon i el correu electrònic per posar-se en contacte amb el servei del Punt d'Informació i Assessorament a Persones Nouvingudes.

Destaquen totes les relacions existents amb les diferents entitats, ja que la coordinació amb altres serveis és profitosa, doncs els usuaris fan una demanda i el Punt d'Informació i Assessorament a Persones Nouvingudes fa una derivació a diferents entitats depenent la necessitat expressada.

- **REGIDORIA DE LA DONA**

Manté un alt grau de relació amb tots els grups de dones de Badalona. A través de trobades i reunions conjuntes busquen incentivar la participació de la dona. Amb l'Associació de veïns Artigues hi ha una comunicació diària per al Programa de Dones Acolloïdores. També indiquen un grau de relació alt amb el Consorci, amb trobades mensuals; com a actuacions conjuntes es mencionen el Punt de la dona i Jornades. Igualment expressen treballar molt els temes de gènere amb el Consorci. Es menciona relació amb tots els Serveis de l'Ajuntament tot i que <<depenent de les dinàmiques que es generen és més difícil establir contacte>>. La seva relació amb algunes escoles en les que fan classes, espais de trobada... és puntual i treballen sobre demanda.

▪ **SALUT MENTAL II**

Té una relació amb moltes entitats vinculades en l'àmbit de la salut. Existeix una coordinació amb les Àrees Bàsiques de Salut dels diferents barris, el Centre de Salut i la Clínica mental, amb els que té un grau de relació alt. Mantenen derivacions amb el Centre de Salut i la Clínica mental. Amb l'entitat coneguda anteriorment com Benestar Social té un grau de relació mig i fan una derivació d'usuaris entre ells. El grau de relació és més baix amb Càritas i el Consorci. Amb els primers fan projectes conjunts i amb el Consorci mantenen una relació d'intercanvi d'informació. No cal oblidar l'IMPO amb els que tenen un alt grau de relació i treballen de forma conjunta per una derivació d'usuaris.

▪ **SECRETARIADO GITANO**

Es poden diferenciar dos tipus de relacions: aquelles que suposen un espai de treball, reflexió i anàlisi de necessitats, i les que impliquen acció en projectes. Les primeres (que han anomenat com a "Comissions de treball") s'estableixen amb el Consorci, amb un grau de connexió alt, i amb els Serveis Socials, amb un contacte més esporàdic o puntual per abordar demandes o casos concrets. Per l'altre part, les accions estan lligades amb el seu contacte amb escoles de Badalona (Sant Roc i Congrés) doncs la insertora social està a les diferents comissions educatives dels centres, i amb l'IMPO a través de la seva cartera de serveis. S'indica relació amb la Fundació Privada Ateneu Sant Roc per intercanvi d'informació de manera esporàdica.

▪ **SERVEIS PERSONALS- ZONA 4- AJUNTAMENT DE BADALONA**

Els Serveis Socials tenen una relació puntual amb totes les associacions de veïns del barri, ja que aquestes s'encarreguen d'anar a explicar algun cas, quan detecten una necessitat al barri. També existeix relació amb la Fundació Privada Ateneu Sant Roc, que tot i considerar-se freqüent, tot depèn dels professionals de Serveis socials. Amb

l'Àrea Bàsica de Salut tenen projectes conjunts, ja que, es dirigeixen a realitzar reunions o xerrades informatives a les seves instal·lacions. Mensualment tenen relacions amb totes les escoles o instituts, perquè una treballadora social va allà per cobrir les necessitats que es puguin crear als centres educatius. També realitzen cursos, tant a l'IMPO i a l'Aprenre Aprenre, amb els qui fins i tot han arribat a treballar amb tallers per a dones. També tenen relacions amb d'altres entitats, però de forma més esporàdica i puntual, com és la Oficina de remodelació, el Casal cívic i la Oficina d'Acció Social. Consideren que podria ser necessari tractar el tema del gènere amb altres entitats, en tot cas amb Salut Mental II. Les relacions més profitoses poden variar segons l'època de l'any, però també influeix molt els valors humans, ja que depenent de les relacions humanes existents entre les diferents entitats, les comunicacions poden ser més o menys fluides, tot i que ara es troben més institucionalitzades.

- **TÈCNICA DINAMITZADORA D'AMPAS**

Aquest és un servei encara molt nou com per poder mencionar la quantitat i qualitat de relacions que es tenen, però inicialment està tenint contacte amb les diferents AMPAS existents a Badalona Sud i amb el Consorci que és qui ha engegat aquest projecte.

- **UNESCOCAT**

UNESCOCAT té molta relació amb associacions de veïns de tots els barris de Badalona Sud, com és la d'Artigues, la del Remei, la del Maresme, la de Gent de Sant Roc i també d'altres barris de Badalona, com l'associació Joan Varela, amb les que tenen intercanvis d'informació i treballen quan existeixen conflictes a través de la mediació. El seu grau de relació és molt alt, amb aquelles entitats religioses com són Camí de la Pau, Nada i Pakistan, la Parròquia de Sant Roc, els Sikhs, Catpuja i els mormons als que intenten vincular al barri, de la mateixa manera que treballen amb Testimonis de Jehovà tot i que acaben d'arribar al barri. FACCAT, també acaba d'arribar al barri i volen donar-se a conèixer, per això UNESCOCAT els ajuda ja que s'encarreguen de presentar els valors positius de cadascú dels col·lectius religiosos. També tenen relació amb la Fundació Privada Ateneu Sant Roc amb els que tenen un grup de diàleg de la mateixa manera que amb els Sikhs. Els contactes que s'estableixen amb aquesta entitat és a través del telèfon, correus electrònics i algun grup de treball mencionat anteriorment com són els grups de diàleg. Són partidaris de treballar conjuntament, en grup o xarxa amb d'altres entitats casos concrets de la dona, tot i que saben la dificultat de coordinació entre diverses entitats treballant alhora.

8.2. La xarxa completa de relacions de les entitats de Badalona Sud

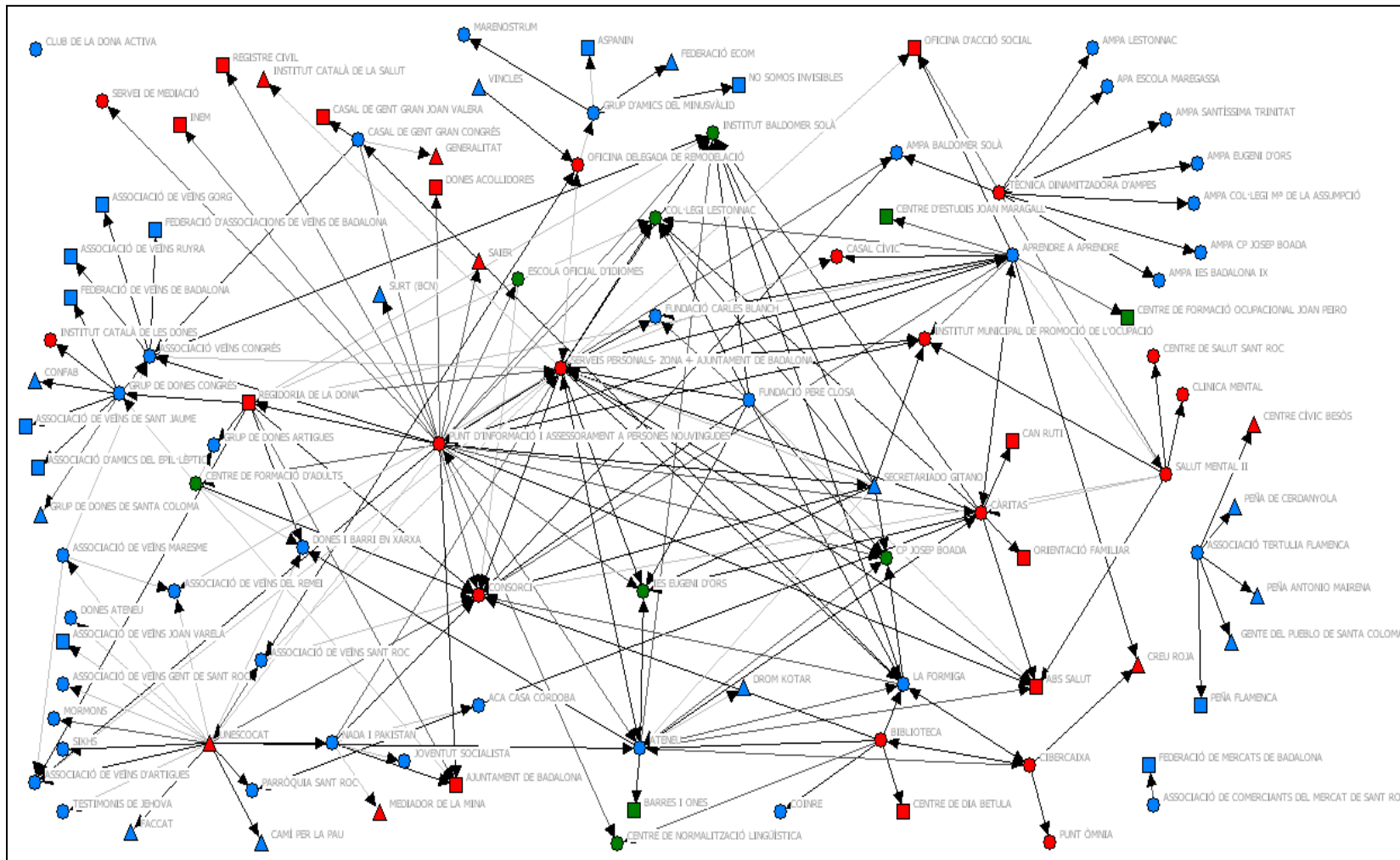
Ja hem comentat que partíem de 28 qüestionaris de xarxes a les entitats. L'equip de recerca es va animar a construir una xarxa amb totes les relacions per tenir una visió general de l'estructura global d'interaccions entre entitats. S'ha elaborat una matriu de relacions que incloïa totes les organitzacions socials, educatives i entitats ciutadanes que havien estat mencionades per les entitats a les què es va passar el qüestionari de xarxes. D'aquesta forma, vam passar de tenir 20 entitats a 104.³⁸ Detallem el procés seguit a continuació.

Per a l'elaboració del mapa de xarxes i la seva anàlisi s'ha utilitzat UCINET com a programari d'anàlisi de xarxes socials, acompanyat de l'eina NETDRAW per a la representació gràfica. En primer lloc, es van enregistrar les 28 entitats estudiades en una matriu, i una a una s'anaven detallant les relacions que les entitats tenien amb d'altres, tal i com cada entitat havia esmentat al qüestionari de xarxes, ja fossin del propi territori de Badalona Sud, de Badalona o de fora, a nivell comarcal, autonòmic o estatal. A través d'una escala numèrica de relació (1 – baix, 2 – mig, 3 - alt) es reflectia la intensitat de relació entre l'entitat estudiada i l'entitat amb la que tenia relació. Un cop completa la matriu trobàvem que el número de les 28 entitats estudiades augmentava a 104. Cal dir que el volum d'entitats que vam detectar a la xarxa va superar les nostres expectatives. Una vegada completada aquesta primera matriu, que recull el grau de relació entre les entitats, es confeccionaren dos matrius més. En una s'establia una escala numèrica segons la tipologia (organització social – 1, organització educativa – 2, entitat ciutadana – 3), aplicant-la a les 104 entitats de la xarxa detectades. A l'altre matriu es recollia la situació geogràfica de cada entitat, segons si pertany a Badalona Sud (1), a la resta de Badalona (2) o a qualsevol lloc fora del termini municipal (3). Aquestes tres matrius han estat combinades amb el programa NETDRAW, per a poder oferir una imatge visual de totes les relacions amb els atributs corresponents.

Aquesta feina ha permès obtenir la següent xarxa en la què apareixen els nodes (entitats), i el grau de la relació entre ells (si és que n'hi ha) s'expressa pel diferent gruix de la línia que les connecta. Per altre part, la forma dels nodes indiquen la seva situació (amb forma rodona per a entitats amb seu a Badalona Sud, un quadrat per les que es troben a Badalona, i un triangle per la resta). A més, la diferenciació pel que fa a la tipologia s'ha establert a partir dels colors vermell, verd i blau, que indiquen si l'entitat és una organització social, organització educativa o entitat ciutadana, respectivament.

---

³⁸ S'ha de tenir en compte que la xarxa es construeix sobre *la visió de les entitats contactades*. És a dir, molt sovint hem tingut respostes d'entitats, per exemple, "entitat A", que deia tenir "relació amb B", però no teníem l'opinió de "B, en relació a A". Hem construït relacions recíproques a partir de les entitats disponibles.

Ubicació Territorial

- Badalona Sud
- Badalona
- △ Fora de Badalona

Tipologia

- ORGANITZACIÓ SOCIAL
- ORGANIZACIO EDUCATIVA
- ENTITAT CIUTADANA

Gràfic XXXIII. Xarxa de relacions de les entitats a Badalona Sud.

L'anàlisi del gràfic anterior és força complex degut al gran nombre d'entitats que el componen, recordem, de Badalona i externes. De fet, s'han hagut de posicionar a ma alguns nodes per permetre una millor visualització de la xarxa. L'anàlisi visual de la representació gràfica ens indica l'existència de diversos nivells a l'estructura; en parlarem de cinc nivells, partint de la seva posició central i articuladora, fins a les connexions més allunyades.

Primer nivell de xarxa. Trobem Serveis Personals, Consorci, Punt d'Informació i Assessorament per a persones Nouvingudes, totes tres, organitzacions socials amb seu al territori i amb un gran nombre de connexions. Són nodes centrals a l'estructura. Cal destacar però que aquestes connexions són bidireccionals respecte dos nodes (Serveis Personals i Consorci), inclús semblaria més gran el seu nombre de connexions d'entrada que de sortida, mentre que el Punt d'Informació es mostra com un node amb un major nombre de connexions de sortida que d'entrada. Això reflecteix que moltes entitats ens han dit estar en contacte amb el Consorci o Serveis Personals, mentre que poques han estat les entitats que hagin mencionat el seu contacte amb el Punt d'Informació i Assessorament a Persones Nouvingudes.

Segon nivell de xarxa. Si avancem de dins cap enfora del centre de la xarxa, hi trobem:

- 4 organitzacions educatives: Institut Baldomer Solà, Centre Públic Josep Boada, Institut Eugeni d'Ors, Col·legi Lestonnac.
- 5 entitats ciutadanes: Fundació FIAS (Aprendre a Aprendre), Càritas, La Formiga, Fundació Privada Ateneu Sant Roc i Dones i Barri en Xarxa.
- 1 organització social: Àrea Bàsica de Salut.

En aquest segon nivell hi ha 4 organitzacions educatives, centrades totes elles en la infància. Aquest àmbit d'actuació també el trobem a l'entitat ciutadana La Formiga i, en part, a la Fundació Privada Ateneu Sant Roc.

En aquest segon nivell de xarxa prenent rellevància les entitats educatives i ciutadanes davant de les organitzacions socials.

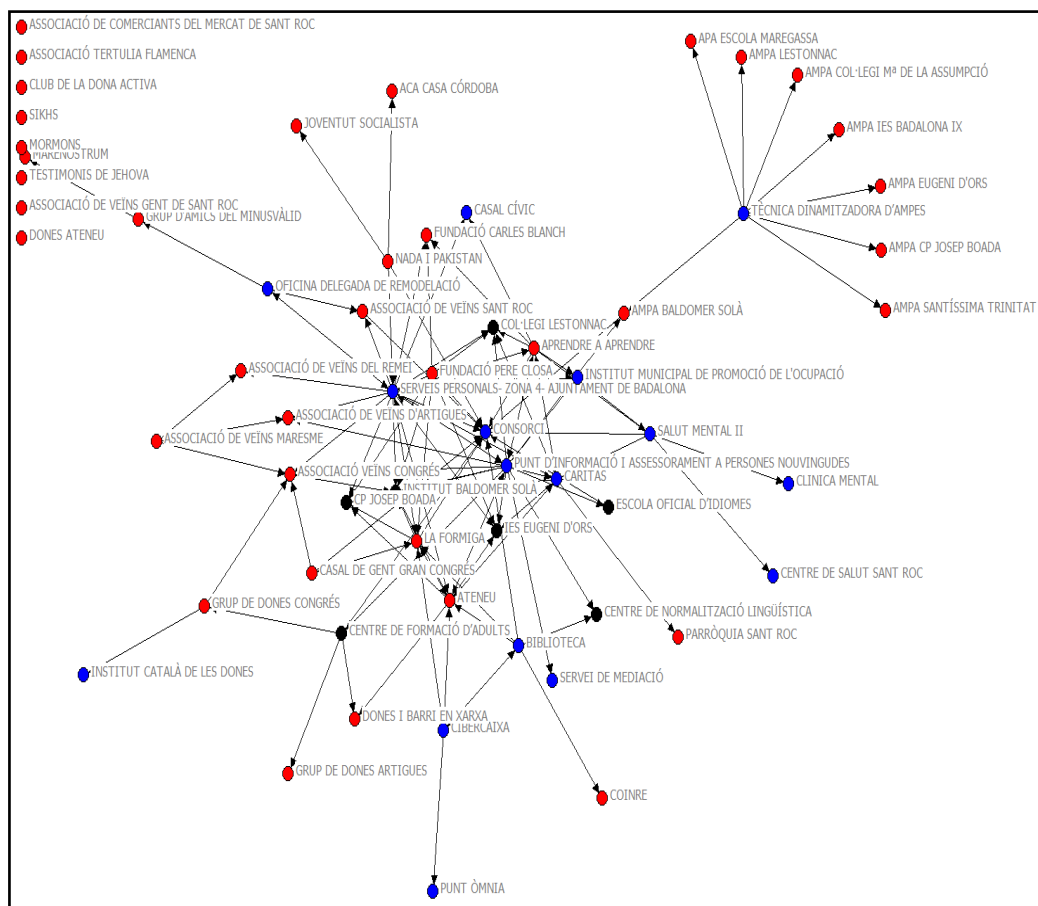
Tercer nivell de xarxa. En aquest tercer nivell trobem nodes que si bé poden tenir un bon número de connexions queden enfora de la xarxa. Això pot tenir relació amb l'especificitat del seu àmbit d'actuació. Trobem així entitats com UNESCOCAT, que té com a principal actuació al territori el Grup de Diàleg Interreligiós, i mostrant connexions amb grups religiosos i associacions de veïns especialment. Un altre exemple es el Grup de Dones Congrés, amb connexions especialment amb altres entitats ciutadanes, com són associacions de veïns i altres grups de dones, i amb dues organitzacions socials que tenen a la dona com a àmbit d'actuació, que són

la Regidoria de la Dona i el Institut Català de les Dones. Seguint amb aquesta lògica d'especificitat, podem trobar el Servei de Dinamització d'AMPAs, que si bé es connecta amb totes les associacions de mares i pares, no mostra connexions amb altre tipus d'entitats.

Quart nivell de xarxa. Entitats fora de la xarxa, però amb connexió amb altres entitats, totes elles de fora de Badalona Sud: Associació Tertúlia Flamenca i Associació de Comerciants del Mercat Sant Roc. Per les característiques de les entitats es pot pensar que no troben altres entitats amb les mateixes funcions o bé que siguin complementàries.

Cinquè nivell de xarxa. Com a nodes totalment aïllats apareix el Club de la Dona Activa. No té cap connexió amb cap entitat.

Hem vist que el fet d'haver de treballar amb xarxes de més de 100 nodes dificulta la seva visualització gràfica. A continuació es mostra quina és l'estructura global de relacions entre **totes les tipologies d'entitats però centrada exclusivament al territori de Badalona Sud** (s'han exclòs doncs les relacions amb entitats de la resta de Badalona o fora).

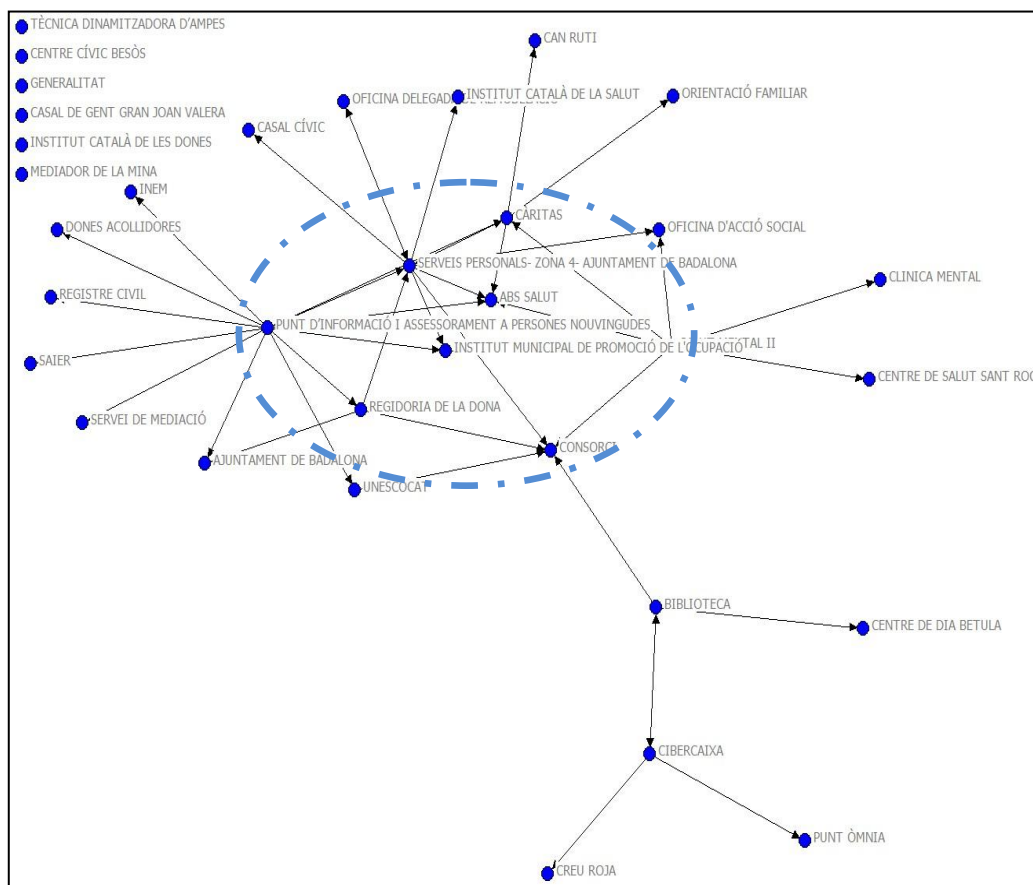

Gràfic XXXIV. Xarxa de relacions d'entitats de Badalona Sud.

Efectivament tal i com hem vist abans, la part central de la xarxa està configurada per entitats com el Consorci, el Punt d'Informació i Assessorament a Persones Nouvingudes, Serveis Personals, etc. però envoltades de seguida tant per entitats educatives com ciutadanes. En aquest segon nivell de la xarxa es pot intuir la seva relativa proximitat en funció de les seves activitats i finalitats (com ara, el nucli creat per entitats com La Formiga, Fundació Privada Ateneu Sant Roc, Centre de formació d'adults, Centre de Normalització Lingüística, la Biblioteca i el Ciber-Caixa). Algunes associacions de veïns i de grups de dones, tot i no mantenir un grau molt alt de connexions estan contribuint a una xarxa més cohesionada, generant petits vincles amb altres associacions i entitats. Ressalta la posició de la tècnica dinamitzadora d'AMPAs que es vincula amb entitats que entre sí no tenen relació. A la part superior esquerra de la imatge apareixen les entitats ciutadanes de Badalona Sud que no tenen cap relació amb cap altre node.

8.3. La xarxa completa de relacions de les entitats de Badalona Sud

Podem visualitzar com és l'**estructura específica de les relacions entre les organitzacions socials** de Badalona Sud. A la figura següent es pot observar que el nucli més ampli de la xarxa s'articula al voltant del Consorci, el Punt d'Informació i Assessorament a persones nouvingudes, Serveis Personals, Càritas i el Centre de Salut.

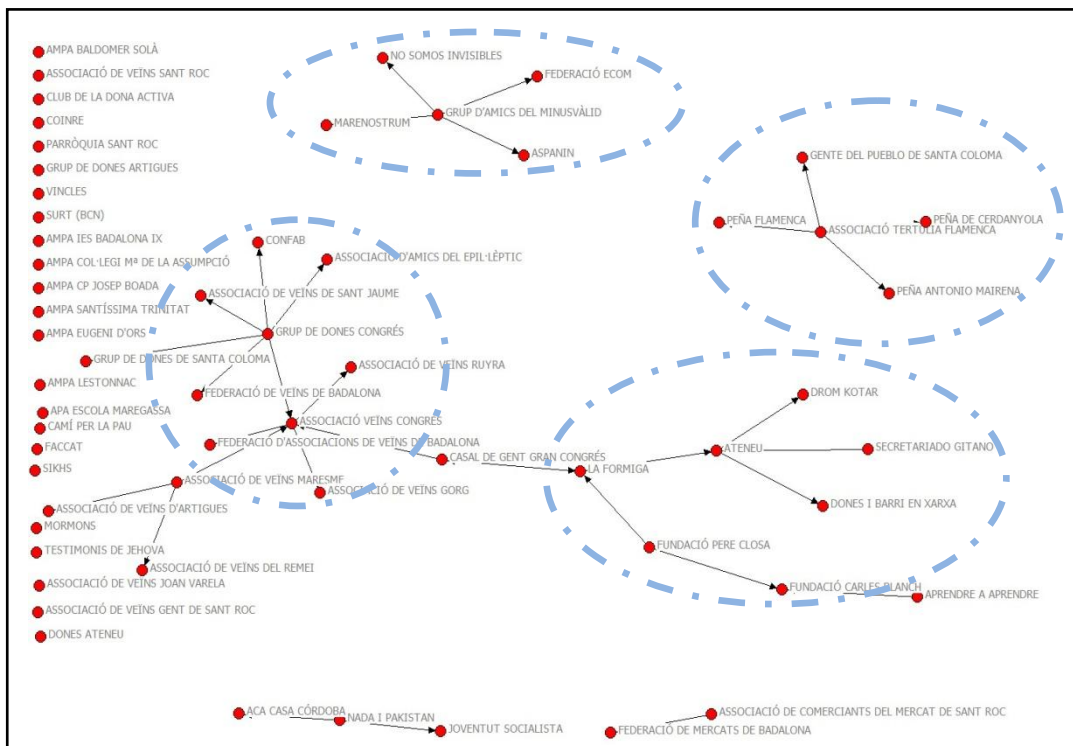

Gràfic XXXV. Xarxa de relacions entre les organitzacions socials a Badalona Sud.

La densitat de la xarxa és baixa, és a dir, el nombre de relacions reals establertes és molt més baix del possible, apareixent molts nodes que només tenen relació amb una entitat. És així que es donen força relacions tipus “estel” (com per exemple, la que mostra el Punt d’Informació i Assessorament per a Persones Nouvingudes) que suposen que si el node que articula les connexions desapareix per algun motiu, els nodes resten desconnectats entre sí i amb la resta de la xarxa). El Consorci té un paper de connector entre la xarxa central i la que esdevé dels vincles entre la Biblioteca i el CiberCaixa. Els nodes a la part superior esquerra de la figura no tenen relacions establertes.

8.4. El grau de vitalitat de les xarxes ciutadanes

El nombre d’entitats ciutadanes a Badalona Sud és molt alt. Malgrat això, la seva articulació en xarxes ciutadanes és incipient i s’articula al voltant d’interessos comunitaris o personals.

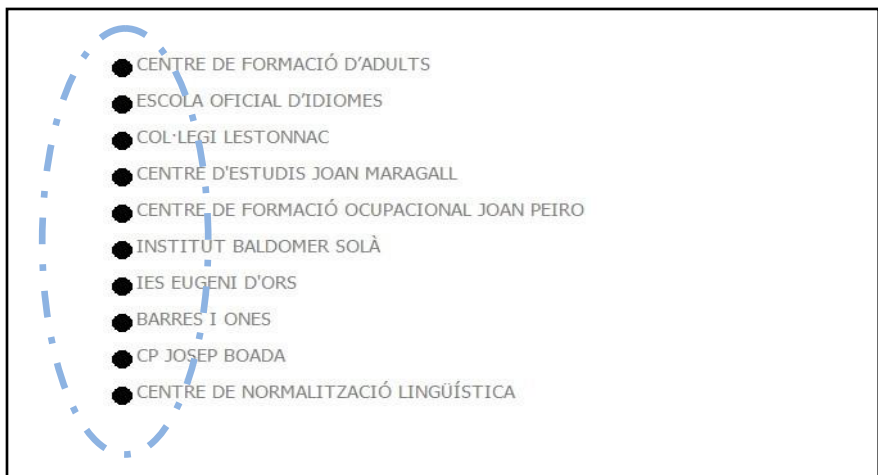

Gràfic XXXVI. Xarxa de relacions entre les entitats ciutadanes a Badalona Sud.

Apareix també aquí la forma “estel” on un node central fa la connexió amb la resta d’entitats impulsant la creació o possible desenvolupament d’una estructura més cohesionada. Aquestes estructures reticulars són força febles (depenen d’un node) però són el primer pas cap a una articulació posterior més forta. Tenim petites xarxes al voltant de nodes com Grup d’amics del minusvàlid, Grup de dones Congrés, Associació de Veïns Congrés, Associació Tertúlia Flamenca. Hi ha moltes entitats ciutadanes que no tenen cap relació amb d’altres entitats ciutadanes.

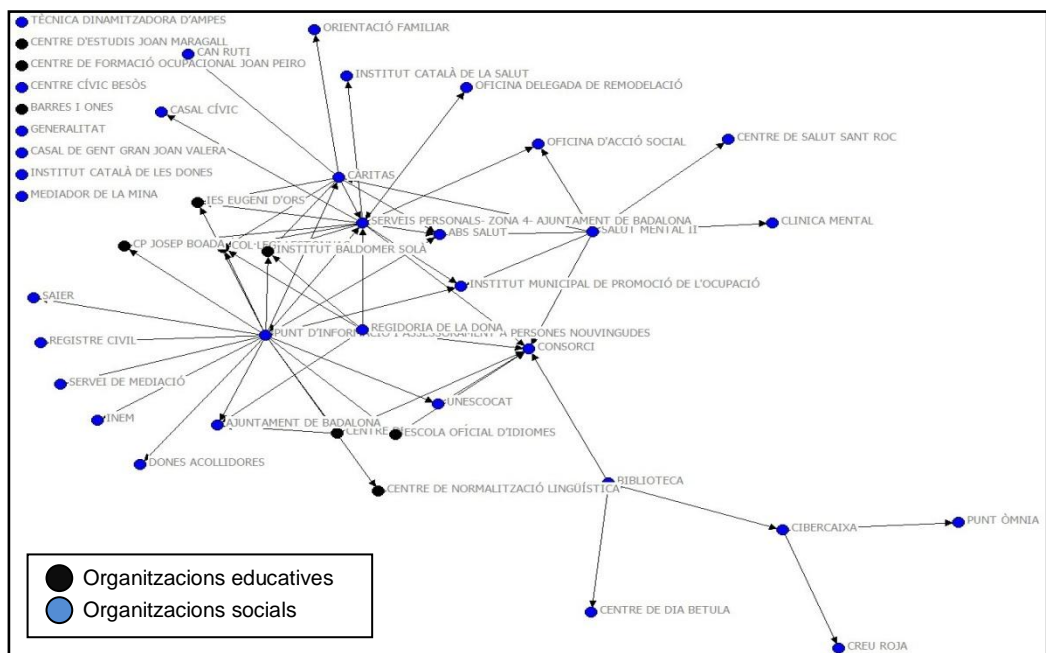
8.5. Les vinculacions de les organitzacions educatives

Les organitzacions educatives no tenen cap relació entre elles. En fer la xarxa de les seves relacions van aparèixer tots els nodes sueltos a la part esquerra del gràfic de xarxes.

Gràfic XXXVII. Xarxa de relacions entre les organitzacions educatives a Badalona Sud.

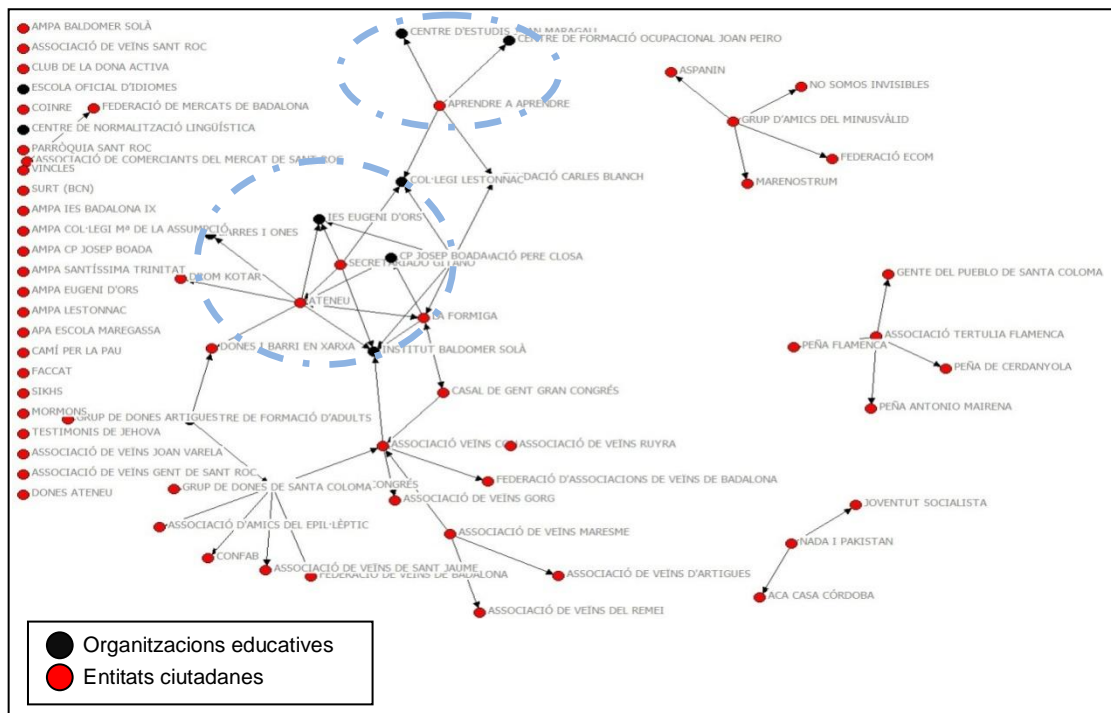
Però sabem que mantenen relacions tant amb les organitzacions socials com amb les entitats ciutadanes. Per tant, seria interessant esbrinar perquè no hi ha contacte entre aquests nodes i quina podria ser la forma d'impulsar la seva interacció. Segur que el paper que està desenvolupant la tècnica dinamitzadora d'AMPAs és un bon punt d'inici, però s'hauria d'arribar a la interrelació a partir de les entitats formals educatives.

Gràfic XXXVIII. Xarxa de relacions entre organitzacions educatives i organitzacions socials a Badalona Sud.

Respecte a la seva vinculació amb organitzacions socials encara que no totes tenen relació, podem veure al següent gràfic la seva ubicació relacional. Veiem que la majoria estan vinculades al Punt d'informació i Assessorament per a Persones Nouvingudes.

I pel que fa a la seva vinculació amb les entitats ciutadanes, aquestes es formulen al voltant d'associacions, grups i entitats variades, però podem remarcar les relacionades amb qüestions formatives como ara Aprendre a Aprendre, La Formiga o la Fundació Privada Ateneu Sant Roc, aquest últim amb una oferta més àmplia de les seves funcions quant a continguts i edats a cobrir.

Gràfic XXXIX. Xarxa de relacions entre organitzacions educatives i entitats ciutadanes a Badalona Sud.

QUARTA PART

Conclusions

Aproximació diagnòstica
a la participació social de la dona
a Badalona Sud

QUARTA PART

Conclusions

9. Reflexions finals i propostes entorn la participació de la dona

En aquest apartat recollim les principals tendències detectades en la investigació presentades en els diferents capítols de la recerca sobre quina és la panoràmica general de l'estat de les formes i característiques de la participació de les dones en les organitzacions formals de Badalona sud, aportant idees i suggeriments per a la intervenció en aquest àmbit.

9.1. Sobre les entitats a Badalona Sud

Sobre el **nombre d'entitats** identificades, apreciem que es tracta d'un nombre important d'entitats, malgrat no disposem de criteris comparatius respecte la resta de barris de Badalona. Pel que fa a la seva distribució per barris, aquestes les trobem concentrades majoritàriament al Barri de Sant Roc. Juntament a aquest fet, s'hi afegeix el caràcter local predominant en la majoria d'entitats i les barreres físiques presents al territori. Aquests podrien ser elements que afecten a l'accés i la circulació de dones, dins dels propis barris i entre barris diferents. Alguns dels factors que faciliten la participació de les dones són la disponibilitat de temps per compaginar la vida laboral amb la personal, i que les dones busquen espais relacionals que permetin l'ajut mutu. Per tant entenem que la proximitat física i descentralitzada de les entitats en tot el territori ajudaria a una major vinculació de les dones cap a les entitats.

Pel que fa als **àmbits d'actuació** es destaca la riquesa i diversitat dins del conjunt global de totes les entitats. Els d'infància i família i dona són els més rellevants. Aquest fet mostra com les pròpies dones s'organitzen per a donar resposta a les seves necessitats de gènere, enfront la inexistència d'entitats que contempen aquest àmbit d'actuació. També són minoritàries les entitats relacionades amb la immigració, malgrat es destaca la presència d'una entitat formada per persones del mateix grup d'origen. S'intueix que aquesta és una tendència en creixement necessària degut a la importància que té el recolzament social per les persones nouvingudes, quedant condicionada a les seves situacions d'estabilitat.

Aquests resultats ens fan pensar en la necessitat d'implementar actuacions que incideixin en augmentar el coneixement mutu entre les entitats en dues dimensions: la territorial (dins del propi barri i entre barris) i la específica per àmbits. Les entitats saben de la seva existència i l'àmbit amb què treballen, però desconeixen els perfils que hi arriben, les activitats que ofereixen, i els seus plantejaments futurs. Aquesta mesura no només repercutiria positivament a les entitats, sinó que permetria un millor coneixement dels recursos que les dones tenen al seu abast i permetria un coneixement mutu entre dones de diferents perfils.

En aquest punt és on volem remarcar la importància de la coordinació entre entitats de cara a avançar cap a nivells de treball més compartit. Aquest fet contribuiria a millorar el *desbordament* que expressen quan han d'atendre perfils de dones, que presenten demandes no ajustades a un diagnòstic real de les seves necessitats, i que no són pròpies de les seves funcions. Per tant, remarcuem la necessitat d'una dinamització per activar aquests processos de coordinació.

Concretament en l'àmbit de la dona hi ha un aïllament absolut entre entitats d'aquest àmbit. Raó que podria explicar-se perquè en la majoria d'elles, excepte els grups de dones, no contemplen específicament les funcions de gènere i probablement per les característiques socials del territori es prioritzen altres línies de treball com l'àmbit d'infància. Volem ressaltar que aquest fet pot ser una oportunitat de treball de gènere, si les entitats amplien l'esfera de la intervenció a altres nivells com són les mares i les germanes joves dels infants.

Pel què fa a **la tipologia** es constata una major presència d'entitats ciutadanes, respecte les organitzacions socials i educatives, explicada per raons històriques relacionades amb la configuració dels barris i per les característiques de les organitzacions socials i educatives, que per les seves dimensions, competències i dinàmiques internes els fa més difícil respondre a les noves necessitats amb agilitat, proximitat i flexibilitat.

9.2. El gènere com a intencionalitat d'acció

En el camp de la planificació d'accions adreçades a un àmbit d'actuació específic que tingui en compte les necessitats de les dones, es planteja la necessitat d'enllaçar les diferents visions dels actors que estam implicats en la seva execució. Hem comprovat com els reptes de futur formulats per les entitats del territori concorden tant amb algunes de les necessitats expressades per les dones com amb la conjuntura socioeconòmica present en el territori. Les entitats es plantegen en avançar el treball per la incorporació plena al mercat laboral de les dones que pertanyen als col·lectius socials considerats amb més necessitats en aquest sentit: les dones gitanes joves, les dones que volen tornar al mercat laboral després d'haver dedicat el seu temps de manera completa a la cura dels fills i també les dones novingudes. L'inclusiu laboral de les dones ha estat un dels eixos de les polítiques encaminades a l'assoliment de la igualtat entre homes i dones

Tots tres grups de població presenten característiques per pensar en una formació diferenciada i particular. Per una banda està el treball formatiu per adequar les competències professionals de les dones a la realitat laboral actual, i per altra banda la necessitat d'assegurar la continuïtat i finalització del procés d'ensenyament de les dones gitanes i per últim, l'aprenentatge de les

llengües oficials, que en el cas de les dones procedents d'altres països esdevé prioritària per fer efectiu aquest desafiament.

Entre els aspectes específics que recullen les entitats de la mostra veiem que són aquells que tenen a veure amb la consecució del sentit de pertinença de les persones, els que fan possible la promoció social, ens referim als espais propiciadors de cooperació, solidaritat i ajuda mútua. Espais generadors de suport i de reconeixement mutu. Les entitats donen importància a aquests aspectes, tot sabent que la seva absència dificulta la capacitat social i concretament, la necessària en les dones, per assumir funcions d'autonomia i de control de les seves pròpies vides. Aquesta manifesta sensibilitat és garantia per continuar treballant en una línia conjunta, propiciadora de noves formes de participació en la comunitat local de Badalona sud, participació comunitària en la que els ciutadans, les ciutadanes i els tècnics socials estan ja implicats com agents actius.

Malgrat aquestes consideracions per part d'algunes de les entitats contactades en l'estudi, no podem obviar que la gran majoria han rebut amb "sorpresa" les qüestions referides al gènere, la qual cosa ha posat de manifest la falta de reflexió a moltes institucions sobre com abordar, orientar i planificar les seves accions i programes des d'un èmfasi en les característiques i necessitats de les dones que atenen. Potser s'obre aquí una possible via d'assessorament, formació, i coordinació entre institucions de cara a optimitzar i enfortir la seva visió de gènere.

9.3. Els perfils de les dones que participen a les entitats

Existeix una certa homogeneïtat interna dels atributs utilitzats per les entitats a l'hora de descriure les dones, que ens permet constatar la presència de 5 perfils de dona dominants en el territori, malgrat en el si de cada entitat es podrien matisar alguns trets específics. És important destacar que les entitats semblen coneixedores dels seus perfils, pel què fa als aspectes generals, però desconeixen altres aspectes específics i quines són les altres entitats del territori amb qui comparteixen poblacions similars. Sembla que els manquen elements per saber si la dona que participa en la seva entitat participa simultàniament en altres, o estem parlant de dones diferents.

9.3.1. Perfils per edats

Tal i com es mostra a la taula següent, la selecció dels perfils dominants posa de manifest tan els perfils més visibles (1 i 3) amb una presència notable dins les entitats estudiades, com els perfils (2,4,5) que per les seves peculiaritats d'exclusió, resten més ocults e invisibles. Fet que podria relacionar-se, d'una banda, amb les característiques d'identitat cultural per les quals les dones tendeixen a prioritzar la vinculació en els espais informals de relació; i per l'altra banda, les dificultats de les pròpies entitats per accedir a elles i respondre a les seves necessitats. Les

entitats reconeixen tenir limitacions en el cas de les noies joves menors de 18 anys i específicament la noia gitana amb orígens als països de l'est.

PERFILS DE DONES PREDOMINANTS A LES ENTITATS		ENTITATS
Perfil 1	Dona, 40-60 anys d'edat, provinent de la immigració espanyola, mestresses de casa o jubilades. Situació social estable. Cuidadora de persones dependents o néts, però amb poc suport. Mostra diversitat d'interessos per descobrir: artístics, reivindicatius, socials, i té necessitat de cercar espais relacionals.	Organitzacions socials: S. Personals Ajuntament Badalona; Regidoria de la Dona; CiberCaixa; Reursa-Incasol, Centre de Salut; Centre de salut Mental Organitzacions educatives: Escola Oficial d'Idiomes; Centre de Formació d'Adults Sant Roc. Entitats ciutadanes: Servei de Dinamització AMPA's; Associació Casal Infantil La Formiga; AMPA CP Baldomer Solà; Grupo de Amigos del Minusválido; AV. Sant Roc; AV. Congrés; AV Artigues; AV Barri Maresme; Casal Gent Gran Congrés; Associació de Venedors i Autònoms del Mercat de Sant Roc; Fundació FIAS; Centro Andalúz de Tertulia Flamenca; Fundació Ateneu Sant Roc; Càritas; Grup de dones Venus; Club Dona activa; Dones Mil.leni; Grup de Dones del Congrés.
Perfil 2	Dona gitana 30-50 anys, majoritàriament mares, caps de famílies visibles, amb poca formació i amb moltes necessitats de recolzament social per les situacions de vulnerabilitat social que viu. Desmotivada per la participació, la seva vinculació és feble, malgrat cerca espais relacionals.	Organització Social: Serveis Personals Ajuntament Badalona; REURSA- Incasol Organització Educativa: Centre Normalització Lingüística Entitats ciutadanes: Fundació FIAS; Fundació Ateneu Sant Roc; Càritas.
Perfil 3	Dona amb orígens en altres països principalment: -Marroc i Pakistà: en context de reagrupament familiar, amb necessitat de participar en entitats vinculades, en primer lloc, a l'aprenentatge de la llengua, en segon, a la cerca activa de feina, cerca la vinculació a espais de relació social, que potenciïn els seus vincles amb altres dones. -Països de Amèrica Llatina: dones soles, víctimes de situacions de crisi i violència intrafamiliar. Cerca espais relacionals per suport emocional i de recolzament social.	Organització Social: Serveis. Personals Ajuntament Badalona; Regidoria de la Dona; UnescoCat; Punt d'Informació Nouvinguts Organització Educativa: Centre Normalització Lingüística; Centre de Formació d'Adults Sant Roc. Entitats ciutadanes: Fundació FIAS; Fundació Ateneu Sant Roc; Centre de Salut; Servei de Dinamització AMPA's; Associació Casal Infantil La Formiga; AMPA Baldomer Solà; Fundació Secretariado Gitano; Assoaciación Nada i Pakistan.
Perfil 4	Noia < 18 anys, gitana o no, amb càrregues familiars i sense expectatives de continuïtat educativa. Desvinculació de les entitats en la franja 13-18 anys.	Organitzacions educatives: Escola Oficial d'Idiomes Entitats ciutadanes: Fundació Carles Blanch; Fundació Pere Closa; Fundació Ateneu Sant Roc.
Perfil 5	Noies < 20 anys, gitanes de països de l'est, que són el cap visible de la família, tenen càrregues familiars i estan aïllades de qualsevol vinculació social amb les entitats.	Entitats ciutadanes: Fundació Secretariado Gitano; Fundació Ateneu Sant Roc

Taula XXIII. Perfils de dones predominants a les entitats.³⁹

³⁹ Les entitats Mare nostrum-Associació Pro-persones amb Retard Mental i ASAUPAM no estan incloses dins d'aquests perfils perquè la seva especificitat fa que puguin atendre qualsevol perfil de dona, si hi ha discapacitat o drogodependència, en el segon cas.

Es posa de manifest que el perfil de la dona migrant dels anys 60 és el perfil més present en totes les entitats i en les diverses tipologies, dins de les quals podem destacar que tots els grups de dones són homogenis pel què respecte al perfil i les activitats que realitzen. En el moment actual no semblen disposar de característiques permeables cap a una inclusió de nous perfils presents als barris, malgrat en tots ens consta que han tingut algunes experiències. Trobaríem algunes raons que ho expliquen dins del context social i polític de la seva emergència, les necessitats de les pròpies dones per visibilitzar-se específicament dins d'un grup de dones, com una forma de construir la seva identitat diferenciada, la qual amb el pas del temps s'ha anat consolidant i amb l'emergència de diferents dinàmiques, de més a menys permeabilitat per incorporar nous membres i nous perfils dependent dels grups. En sentit contrari, cal destacar el paper d'algunes poques entitats amb característiques d'entitat "paraigües",⁴⁰ que indiquen les seves capacitats per incorporar gairebé tota la heterogeneïtat de perfils presents en el territori, malgrat no ser sinònim de treball conjunt entre els diferents perfils. Sense cap dubte aquestes entitats poden esdevenir petits laboratoris de pràctiques d'interculturalitat i responsabilitat social entre dones de perfils diversos perquè des dels territoris es faci un pas més, vers el coneixement i l'apropament dels diferents perfils, des de cadascuna de les entitats.

9.3.2. Altres característiques sociopersonals de les dones

Els cinc perfils anteriors no poden aplicar-se en el seu estat pur sense tenir en compte l'ample espectre de matisos personals i socials que envolten a cada dona en particular, i que tindran una incidència directa en els nivells i formes de participació desitjades modulades per les circumstàncies vitals, familiars, de crisi, formatives i laborals que acompanyaran els diferents moments de la vida de la dona.

- El Cicle vital i situacions socials associades a la salut

Es confirma que determinats moments vitals tenen importants implicacions socials, econòmiques i efectes en la seva salut i la dels seus nuclis de convivència. Aquestes circumstàncies provoquen solitud, aïllament i patiment i és precisament la vinculació de la dona a espais relacionals propis o en entitats formals la que possibilita un millor benestar emocional, entre altres. Les dones i els referents de les entitats reconeixen els beneficis de la participació en aquestes circumstàncies i el valor per cuidar i fomentar aquests vincles.

---

⁴⁰ El terme "organització paraigües" fa referència específicament a les entitats amb capacitat per oferir espai i altres suports a entitats més petites (o grups) per desenvolupar les seves funcions. Es caracteritzen perquè en un mateix espai físic hi conflueixen una gran diversitat de perfils de població segons quins siguin els grups o projectes que s'hi aglutinen. A Badalona Sud tindríem el Casal Cívic i La Fundació Ateneu Sant Roc, com exemple.

Els moments vitals més destacats són, d'una banda, **la monoparentalitat, separació/divorci o les pèrdues** com a circumstàncies vitals desestabilitzadores. I per l'altra, el **procés migratori**. En els primers, les dones tendeixen a fer-se càrrec de les situacions de salut fràgils dels seus nuclis de convivència. Sigui, per les circumstàncies econòmiques que les envolten, que no els permeten altres alternatives. O bé, perquè la dona adopta el rol de curadora, sense ser conscient dels lligams existents entre "el seu" valor de "cura" i els valors socials dominants, marcats socialment com a valors femenins, que ella viu com a propis, perquè han estat interioritzats a través dels processos de socialització com a nena.

El cas del procés migratori és considerat també un procés de separació, trencament i pèrdua, que adopta diferents formes depenent de l'origen de les dones. Les intervencions amb dones migrants han de tenir molt present que aquestes són especialment vulnerables a les situacions d'aïllament social, solitud i dol, malgrat les divergències en les formes i processos d'uns col·lectius envers altres. Per exemple, mentre les marroquines i paquisteses emigren dels seus països d'origen a través del procés de reagrupament, la dona d' Amèrica Llatina, ho fa sola, mentre els fills i la parella (si s'escau) resten en el país d'origen.

- **Les responsabilitats familiars**

Si les situacions socials de viduïtat, monoparentalitat, separació, migració, es troben sovint acompanyades de la presència de fills a càrrec, les dones es converteixen en el membre visible de les famílies, al capdavant de les responsabilitats econòmiques i educatives per la seva cura. De nou, la dona, queda situada en un context social fràgil com a cap visible de les economies familiars. Probablement aquest fet explica perquè la dona és més present que els homes en les mesures de recolzament social com la Renda Mínima d'Inserció (RMI). Dins d'aquest perfil es destacarien elements de "multiproblemàtica" que afegixen més complexitat a les situacions quotidianes d'algunes d'aquestes dones. No són moltes les dones amb aquest perfil vinculades a les entitats, precisament per les dificultats personals i socials que les acompanyen i que les fa resistents a una participació, per elles mateixes.

En aquest moments podríem dir que es tracte d'una forma de participació condicionada per contraprestacions, malgrat des d'un punt de vista conceptual no podria ser compresa com a tal, per vulnerar-se el principi bàsic de la voluntarietat. Les capacitats dels professionals de les entitats per crear vincles afectius de suport tant des de les relacions individuals o com a través de les relacions que elles mateixes creen dins dels propis grups són una eina valuosa per donar la volta a les circumstàncies de la participació condicionada, i una forma de garantir un acompanyament proper des de la quotidianitat, mesurant dia a dia, els petits canvis i progressos que la dona és capaç de fer dins el seu progrés personal. Però, encara que les entitats afronten amb esforç l'atenció d'aquests perfils, expressen un cert "desbordament" per les importants necessitats d'acompanyament que aquestes presenten.

Dins d'aquest perfil s'adverteix de manera especial, una presència notable de noies joves (13-16 anys) que assumeixen responsabilitats domèstiques i familiars, relacionades amb les situacions fràgils de les seves famílies, les quals tenen a veure amb la construcció social del gènere, els seus estereotips i les transmissions malenteses com a culturals que es fan per diferenciar els rols de les nenes, especialment gitanes, respecte dels nens. Els quals tenen serioses repercussions en el dibuix que la noia adolescent fa del seu futur com a dona.

- **La recerca activa de feina implica domini de la llengua i accés a les noves tecnologies**

La situació de crisi econòmica del moment actual, ha situat a les dones del perfil 2 (nascudes en altres països) en una situació d'especial dificultat. La dona nouvinguda, que ha pogut retrobar-se amb la seva família, es troba sense documentació per poder accedir a un treball reglat i sense ingressos dins de la unitat familiar. L'home, és l'únic membre de la parella amb permís de treball i ara es troba a l'atur, amb els subsidis esgotats. Aquesta situació, aboca a la dona a un context de molta pressió i estrès, que la porten a tenir una forta motivació per la recerca activa de feina, i que la predispone favorablement a la participació social cap a les entitats que li ofereixen eines instrumentals per assolir-la. En aquest sentit es constata que les entitats (educatives i ciutadanes) relacionades amb l'aprenentatge de la llengua, les noves tecnologies i l'orientació laboral per trobar feina tenen unes altes capacitats vinculadores per a la població nouvinguda.

- **Situacions emocionals de crisi i necessitat d'ajuda emocional**

En tots els perfils, encara que amb variacions i intensitats diferents, es presenten, les necessitats d'ajuda emocional com a una de les més rellevants perquè les dones puguin afrontar, tan els aspectes associats als seus moments vitals (pèrdues, violència, responsabilitats cuidadores vers els fills o pares) com els moments d'estrès que actualment viuen tots els perfils de manera generalitzada, per la situació de crisi econòmica actual. Per tant, les dones queden abocades de nou, a una situació d'elevat risc d'exclusió, sobretot per la pèrdua d'habitatge i el sosteniment de la família. Fins i tot, les mateixes dones del perfil 1, que per la seva estabilitat, podríem pensar que queden fora d'aquesta inèrcia, expressen el seu malestar per les situacions dels seus fills al haver de fer-se càrrec de despeses o cures familiars amb una alta dedicació per facilitar que les seves filles i fills conservin la feina.

- **Interessos per descobrir, experimentar al voltant dels temes artístics**

Certament es constata que les dones de les entitats en general tenen un interès focalitzat i força homogeni per qüestions de formació i oci en temes d'informàtica i llengua i per qüestions artístiques (dansa, balls, manualitats, etc.). Aquest aspecte és especialment rellevant en el cas dels grups de dones. Ja que salvant algunes variacions, gairebé tots fan el mateix tipus

d'activitat. I malgrat alguns grups han manifestat que cada tipus d'activitat interessa a un perfil de dona específic, no observariem diferències importants entre ells. Sí que s'han detectat algunes variacions sobre els interessos entre els perfils d'edat. Mentre les més joves tendeixen a acudir-hi motivades pel propi contingut de l'activitat, les de més edat, valoren l'aspecte relacional i els beneficis de compartir l'activitat en grup. En general podem concloure que aquest factor motivador més rellevant per a tots els perfils de dones és el calor relacional per sobre del tipus d'activitat.

9.4. Què impulsa a les dones a participar?

A continuació es presenten els factors personals moduladors i barrera de les pròpies entitats que influeixen en la participació de les dones en les organitzacions formals.

9.4.1. Les variables que impulsen a les dones a participar

S'ha fet una aproximació sobre quines són les variables personals que empenyen a les dones a participar en les organitzacions formals.

Específicament dins els factors personals s'ha posat èmfasi en els aspectes motivacionals. I entre les raons donades per les entitats s'observa que es valora: "el fet de trobar-se amb altres dones" (9 entitats), les motivacions per "aprendre" en 5 entitats. Però apareix de forma destacada que són "altres necessitats" (17 entitats) les que impulsen a les dones a participar.

	Organitzacions socials	Centres educatius	Entitats ciutadanes	TOTAL
Trobar-se amb altres dones	2	1	6	9
Aprendre	2	2	1	5
Satisfer altres necessitats	5	0	12	17
TOTAL	9	3	19	31

Taula XXIV. Variable que impulsa a les dones a participar.

ALTRES MOTIVACIONS PER LA PARTICIPACIÓ

- Motivació i desig de participar, la voluntat personal de “voler”⁴¹ o no.
- Millorar en el seu benestar emocional: participar en activitats que les ajudin a sentir-se bé.
- Millorar i progressar econòmicament (formar-se i aconseguir treball per cobrir les necessitats bàsiques per atendre els seus fills).
- Millorar social de l'entorn i del barri on viuen.

El coneixement dels aspectes motivacionals que porten a la dona que actualment participa a fer-ho, ens indica pistes de com hem de treballar amb la que no participa. Els resultats constaten que cal posar més èmfasi en les bases motivacionals de la dona, que no amb el tipus d'activitat o oferta. Aquestes bases, a la vegada estan relacionades amb altres factors de caràcter personal, que a sota indiquem i que podrien guiar als referents de les entitats per apropar la dona “no vinculada” .

---

⁴¹ Entenent per voluntat de participar, com aquell acte personal de voler ser membre i/o estar vinculat en una entitat, amb independència del rol i el nivell de vinculació, que hom pot voler dins aquesta. Recordem que algunes entitats associen el concepte d'usuari a “no participació”. Concepte que la nostra recerca sí recull com a participació. Entenent que sí és una forma de participació, específica d'un tipus de vinculació i un rol.

FACTORS PERSONALS MODULADORS DE LA PARTICIPACIÓ

- Disponibilitat de temps.
- Els moments vitals i les situacions socials vinculades. Les situacions de separació, migració, viduïtat i els factors que poden estar associats: les situacions de salut, violència de gènere, solitud, desorientació, etc.
- Autoconeixement de les pròpies necessitats i capacitat per expressar-les. Aquestes capacitats de la dona influeixen en l'expressió de les necessitats sota formes més llatents o expressades a través d'altres demandes.
- Característiques individuals de sociabilitat i motivació.
- La qualitat de les xarxes informals. Els grups de pertinença naturals de la dona: família, amigues, veïns, etc. poden ser nuclis connectors cap a entitats. La coneixença prèvia d'algun membre facilita la inclusió a entitats que la dona desconeix.
- L'alfabetització prèvia de la dona en la seva llengua materna atorga a la dona novin-guda més eines per al domini de la llengua del país d'acollida amb un temps més curt.
- El temps d'arrelament de les dones en els barris pot influir en el grau de coneixement i informació que la dona té al seu abast.
- Disposar d'informació de les entitats del barri i les seves finalitats.

Taula XXV. Factors personals moduladors de la participació.

Pel què fa a les **formes d'accés** de les dones a les organitzacions formals, la xarxa informal representa un 59%. Desconeixem si són altres dones (de les seves xarxes naturals) que les conviden a vincular-se a les entitats o són els professionals o referents.

Però malgrat aquests resultats quantitius, les fonts qualitatives ens aporten que efectivament les xarxes informals tenen un paper important en la connectivitat de les dones cap a les organitzacions formals. A més, es constata que els tècnics o referents de les entitats tenen un coneixement de les xarxes informals força feble, l'identifiquen però no el coneixen a fons. Però, si bé, en la seva majoria la desconeixen, saben aprofitar la vinculació afectiva que estableixen amb elles, per convidar-les a vincular-se a la pròpia entitat o a altres, segons el cas. Probablement les xarxes informals i les formals tenen canals de comunicació diferenciats amb funcionaments paral·lels. Però un coneixement més profund de les primeres, probablement, optimitzaria els esforços dels referents de les entitats per acompanyar les dones cap a una participació més visible dins les xarxes socials formals.

9.4.2. Barreres a la participació

D'acord amb el punt anterior, els factors activadors de la participació, no només estan situats en les dones, sinó que hi ha altres obstacles relacionats amb les organitzacions que es presenten a continuació.

FACTORS BARRERES DE LES ENTITATS
<ul style="list-style-type: none">
• Prioritats de les entitats . Les entitats en què la participació de la dona és una prioritat o té un paper secundari. En el cas de les organitzacions educatives la prioritat és el/la nen/a, i els esforços per implicar les mares i pares es situen en un segon ordre de prioritats.
• La manca d'espais propis i accessibles invisibilitza l'accés a les entitats i dificulta la tasca dels tècnics o referents de les entitats per garantir la confidencialitat.
• Les característiques de les organitzacions socials i educatives només fan possible la vinculació com a usuaris.
• La capacitat del servei per absorbir les demandes i la manca de recursos genera la falta de temps per vehicular la participació.
• Les diverses concepcions sobre la participació produeixen diferències en el tipus de vinculació (des del rol d'usuari fins al rol de ciutadania).
• Presència d'estigmes socials i prejudicis.
• Els horaris de les activitats impliquen la inclusió d'un perfil de dona, mentre altres queden descoberts.
• Les entitats de l'àmbit d'infància s'ocupen de manera prioritària dels infants, sense treballar amb la mateixa intensitat el nucli familiar.

Taula XXVI. Demandes i necessitats de les dones no cobertes per les entitats.

9.5. Demandes i necessitats de les dones no cobertes per les entitats

En aquest apartat es recullen quines són les necessitats o demandes detectades a través de l'opinió de les entitats i que queden descobertes, bé per falta de mitjans humans, materials, o per tractar-se de necessitats que depassen les seves funcions i competències, s'identifiquen de manera transversal qüestions relacionades amb la salut de les dones, l'educació i l'accés al món laboral i social.

Les necessitats no cobertes que s'han indicat per part de les entitats fan referència a aspectes de salut, socials, educatius i laborals.

NECESSITATS NO COBERTES PER LES ENTITATS	
SALUT	<ul style="list-style-type: none"> a. Suport i tractament de les situacions de violència de gènere i de convivència entre la parella. b. Atenció a la salut mental de les dones. Carències relacionades amb el dol, soledat. c. Seguiment dels períodes d'embaràs i control ginecològic. Específicament les dones gitanes de l'est. d. Prevenició dental infantil. Donat que falten espais per implementar-ho.
SOCIALS	<ul style="list-style-type: none"> e. Accedir a la franja de les noies joves 13-18 anys (deixen d'estudiar, no troben feina i no es vinculen a les entitats). f. Treball social de les situacions socials multiproblemàtiques. g. Espais i locals. D'una banda on les dones es puguin trobar-se i parlar Per l'altra, específicament manquen espais per a duu a terme algunes activitats concretes de ball o ioga.
EDUCATIVES	<ul style="list-style-type: none"> h. L'aprenentatge de la llengua catalana i castellana. Els actuals espais de conversa i cursos no cobreixen la demanda per aprendre idiomes. i. Aprenentatge en informàtica. Aprenentatges bàsics a nivell d'usuari.
LABORALS	<ul style="list-style-type: none"> j. Inserció laboral i formació pre-laboral per augmentar l'ocupabilitat. k. Recursos de suport i conciliació laboral i familiar. Com places d'escoles bressol; menjador escolar, etc. l. Millorar l'accés a prestacions socials. Relacionades amb disfuncions en l'aplicació de la llei dependència i els retards en les llistes d'espera.

Taula XXVII. Principals necessitats no cobertes.

9.6. Reptes de les entitats

En aquest apartat es descriuen els reptes assenyalats per les entitats per tal incrementar la participació social de les dones. Aquest fet constitueix en si mateix un important punt de partida per millorar les seves intervencions cap a la comunitat. També es destaquen que algunes organitzacions socials i ciutadanes han començat a implementar algunes iniciatives de treball grupal i intergrupals que afavoreixen un treball transversal de coneixement mutu entre perfils de dones diferents al voltant de temes d'interculturalitat o de salut.

PROPOSTES PER AUGMENTAR LA PARTICIPACIÓ

- Implementar activitats on la dona pugui desenvolupar els seus interessos per elles mateixes o amb finalitats que reverteixen en la comunitat .
- Projectes que vinculin diferents perfils de dones .
- Continuar impulsant els espais de grup dins de qualsevol tipus d'entitat amb temàtiques relacionades amb la promoció de la salut (menopàusia; manteniment físic, dones curadores) , formació i socials.
- Accions encaminades a millorar la identificació de les dones amb els seus barris i contextos quotidians .
- Crear una vinculació afectiva amb les dones per part dels referents de les entitats.
- Difusió de les entitats entre els nous col·lectius de ciutadans.
- Ampliació dels recursos que facilitin la conciliació entre la vida laboral i familiar de les dones .
- Un treball continuat en la perspectiva de la responsabilitat social, dels valors de la interculturalitat i de gènere i de manera simultània el respecte per les diferències en les formes de participar i els nivells de vinculació desitjats per la dona.

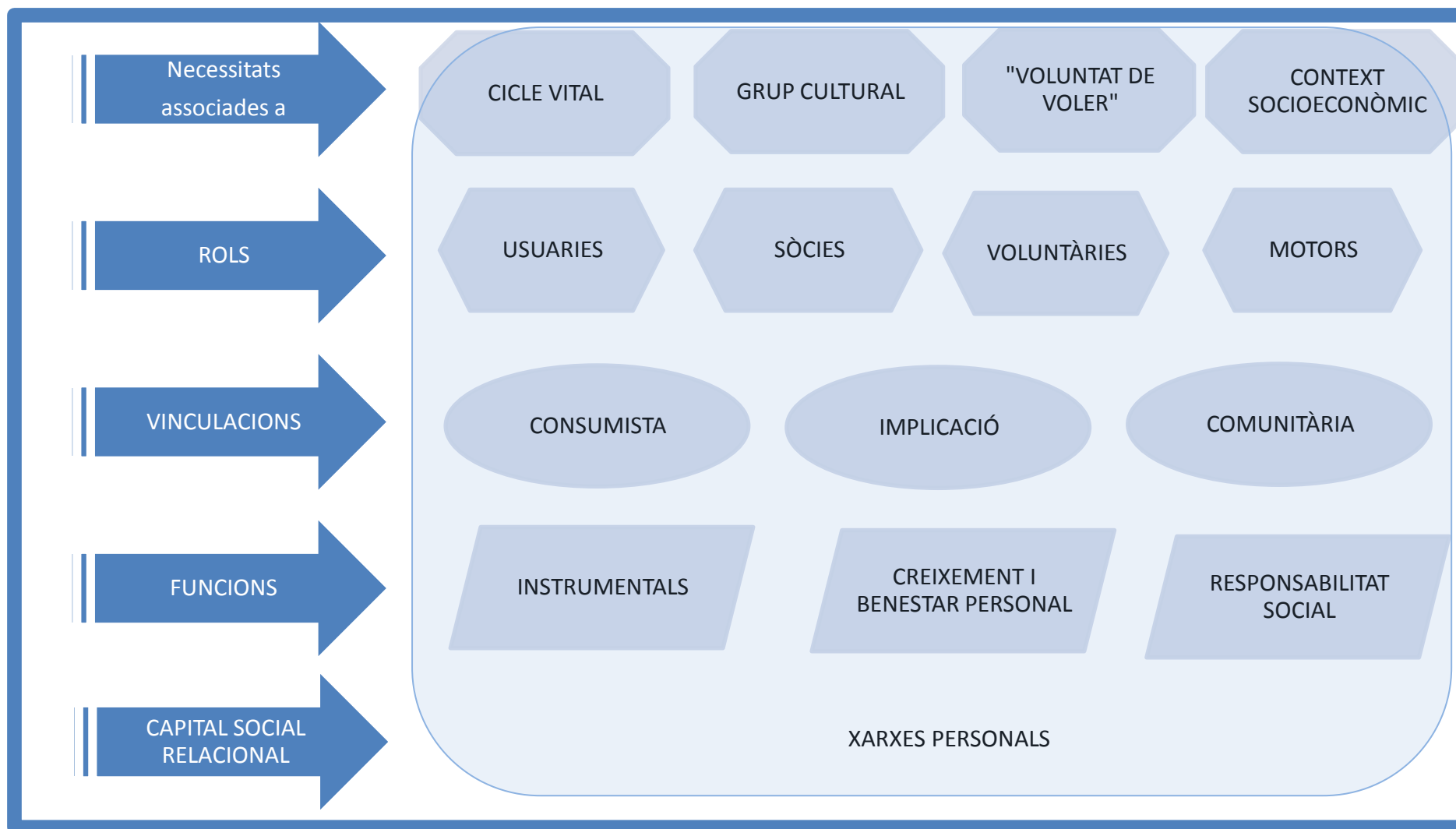
9.7. Dimensions i elements que hi intervenen en les formes de participació. Aproximació a un model

Possiblement el concepte de *participació* ha estat el nus gordià de la nostra recerca. Des de l'inici d'aquest treball l'equip ha dedicat moltes hores a la reflexió sobre el seu significat en el context que emmarca l'estudi. Què entenem per "participació"?; com podem arribar a conèixer el grau de participació de les dones a les entitats?; entenem "participació" com la mera "presència" de les dones a les diverses organitzacions?; quines implicacions derivades de la parti-

cipació social ens interessien prioritàriament?: la participació entesa com a una satisfacció de necessitats personals?, el sentit de “responsabilitat social” que podria suposar?, la participació com a una dimensió de la identitat cívica de la persona, de l’acció col·lectiva?, com a element d’empoderament de les dones, com a un element potenciador de l’acció comunitària?... Aquestes i moltes d’altres qüestions s’han anat debatent al llarg de la recerca, prenent decisions sobre la visió que adoptaríem, que s’han traduït empíricament en els diversos instruments de recollida de dades, les dimensions d’anàlisi i interpretació adoptades, i expressada a través de les dones, grups de dones i tècnics que han participat en l’estudi i que hem presentat a les pàgines d’aquest informe. A més, s’hi afegia el repte de “com les entitats” desferien aquest nus: com entendrien els tècnics el concepte de “participació” en parlar d’aquestes qüestions? estaríem en la mateixa sintonia?... nosaltres hi portàvem moltes hores, i ens debatíem molt sovint entre desfer o tallar el nus...; això ens feia pensar que n’és d’important generar espais de reflexió i diàleg entorn a com les institucions i les persones responsables d’organitzacions, serveis, programes i/o activitats introdueixen les qüestions de gènere en la filosofia de les seves intervencions; importància que es va afermar, en constatar que moltes entitats no s’ho havien plantejat mai, inclús desconeixen els perfils de les dones que els hi arriben.

Com dèiem, paral·lelament al treball de camp desenvolupat, també hem recorregut un camí conceptual que ens ha portat a intentar sistematitzar quins serien els elements més destacables que configuren el terme “participació”. Segurament, hi ha d’altres qüestions implicades que no hem recollit, i de fet, desenvolupar en profunditat el model que a continuació presentem, desborda les nostres possibilitats i tampoc és la finalitat d’aquest projecte. Malgrat això, hem volgut plasmar els elements essencials entorn al concepte de participació que han anat apareixent en el nostre estudi, valoracions i interpretacions, per oferir una base que pugui orientar a aprofundir en aquest tema i orientar noves preguntes.

D’aquesta forma, a la següent pàgina, mostrem un gràfic que recull 5 dimensions, cadascuna d’elles expressades en diversos elements, que poden donar compte de les “Formes de Participació de les Dones”. S’ha de remarcar que aquest model parteix i és “sobre la dona”, és a dir, no hi apareixen qüestions, al menys directament, referides a les entitats.

Gràfic XL. Dimensions i elements que intervenen en les formes de participació.

Igualment, cal assenyalar que és un model multidimensional del qual emergeixen o poden emergir *diverses tipologies de formes de participació* donat que cada element de cada dimensió podria (hipotèticament, doncs és cert que hi ha connexions més reals que d'altres) relacionar-se amb qualsevol dels elements de les altres dimensions, esdevenint "rutes" explicatives de la participació. Així, revisant els elements com si els poguéssim situar en una gràfica amb cinc eixos, apareixerien moltes "constel·lacions" de formes de participació possibles, que denoten la complexitat i variables implicades en l'anàlisi d'aquest procés. Molts dels elements que mostra el gràfic han estat descrits i valorats àmpliament en alguns dels capítols de l'informe, com per exemple, les característiques dels perfils de dones que arriben a les entitats i com aquests estan relacionats amb l'edat, el rol de les mares - àvies cuidadores, l'especificitat dels grups immigrants...; o, per exemple, les necessitats que cobreixen els grups informals de dones, com ara, el recolzament emocional o l'ajuda mútua. Revisem doncs a continuació de forma general els elements identificats al model, i comentem breument alguns d'ells.

Quant a **necessitats de les dones**, apareixen els següents àmbits essencials: necessitats associades al seu **cicle vital**, el **grup cultural**, la "**voluntat de voler**" i el "**context socioeconòmic**". Respecte la "voluntat de voler" s'ha observat com aquest és un punt de partida bàsic per a la participació social. Doncs, si bé d'entrada diríem que la dona que vol participar, ho fa, i la que no vol, no ho fa. Cal ser curós amb tot el què implica el desenvolupament de la voluntat de participació individual, construïda i modulada per molts factors personals i socials del context socioeconòmic que viuen.

Els diversos **rols** que les dones poden adoptar en la seva relació amb les entitats partien d'un nivell d'**usuària**, aquell en que la dona participa del servei rebent els seus programes i activitats o fent ús dels seus recursos; en el nivell de **sòcia**, quan hi ha una contribució material i simbòlica cap als fins de l'entitat; les dones **voluntàries** participen col·laborant en comissions i espais dins d'aquestes; i en l'últim nivell, les dones **motors** o que **lideren** processos i pràctiques, implicant-se de manera activa en les juntes, o nuclis activadors dins d'aquests.

Les **vinculacions** de les dones amb les entitats es poden expressar a través de vincles febles, centrats en la individualitat, donant lloc a un nivell de participació **consumista**; quan parlem d'una vinculació d'**implicació** ens referim a una *participació projectiva*, aquella en la que la dona participa de forma activa en el servei, entitat o grup en el que s'implica podent adoptar aquesta implicació diverses facetes, però que ressalta la consciència de la dona de sentir-se part d'un projecte; amb la vinculació **comunitària**, destacaríem les vinculacions fortes que desenvolupen objectius socials més enllà del marc de l'entitat. En quant a les funcions que les dones busquen amb la participació a les entitats hi ha aquelles de tipus més **instrumentals** que necessita la dona per objectius específics (eines bàsiques per orientar-se en el nou espai, en el cas de la dona nouvinguda i en la recerca de feina); les relacionades amb el seu **benestar emocional i de creixement personal** (una pluralitat d'interessos associats a l'oci) i final-

ment trobaríem les funcions vinculades a la **responsabilitat social** vers la seva comunitat quan la dona es preocupa per la millora del seu entorn social, educatiu, més enllà del seu benefici individual.

Per últim, apuntem la importància del **capital social relacional** i el seu paper en la configuració de les formes de participació. Bàsicament, ens referim a les xarxes personals de les dones (quina és la seva estructura, qui les configura, el nombre i tipus de contactes que té, el seu grau d'homogeneïtat, densitat i obertura, entre d'altres elements); hem vist a l'informe que una de les vies d'accés prioritàries de les dones a les organitzacions és a través de les xarxes informals; molt sovint, la persona s'implica en un moviment o servei, a partir de relacions prèvies; les xarxes personals (i les pertinences organitzacionals) constitueixen un element importantíssim a l'hora d'analitzar les possibilitats de participació i impulsar mesures de promoció, i avui en dia són un tema d'estudi molt rellevant des de la perspectiva de la Teoria de xarxes socials. Des d'aquest enfocament s'emfatitza l'anàlisi dels vincles, de les interaccions entre els actors socials, de la "substància" de les relacions, més que l'estudi dels atributs (variables) que defineixen les persones. L'acció de les persones es troba inserida en un entramat de xarxes de relacions social que li proporcionen accés, o l'impedeixen accedir) a determinats recursos i influeixen en les seves actituds, comportaments i pensaments. Llaços socials i decisió de participar, estan íntimament relacionats.

Bibliografia

Aproximació diagnòstica
a la participació social de la dona
a Badalona Sud

10. Bibliografía

Asociacionismo en acción social dentro de la Comunidad de Castilla y León (1994). Colección Divulgación. Junta de Castilla y León. Consejería de Sanidad y Bienestar Social. Dirección General de Servicios Sociales.

El Asociacionismo de las Mujeres en la Región de Murcia (2005). Informe de Investigación de las Asociaciones de Mujeres en la Comunidad Autónoma de la Región de Murcia. Región de Murcia. Consejería de Presidencia.

Elias,N. (1990). La sociedad de los individuos. Península: Barcelona

Bonder, G (2003). Mujeres y voluntariado: facetas de una realidad historica. Encuentrol Inter-nacional "Movilizando el capital Social y el Voluntariado de América Latina", ORGANIZADO POR LA Iniciativa Interamericana de capital Social, Etica y Desarrollo del banco Interamericano de desarrollo (BID): Santiago de Chile.

Les associacions de Dones a la ciutat de L'Hospitalet. Un estudi de la participació, característiques i motivacions de les associades. Programa Municipal para la mujer.

Requena, J. "La peor casa en el peor barrio". Barrios de inmigración y marginalidad en la periferia urbana de Barcelona. El caso de Badalona. *Scripta Nova. Revista electrónica de geografía y ciencias sociales*. Barcelona: Universidad de Barcelona, 1 de agosto de 2003, vol. VII, núm. 146(058). <[http://www.ub.es/geocrit/sn/sn-146\(058\).htm](http://www.ub.es/geocrit/sn/sn-146(058).htm)> [ISSN: 1138-9788].

Said, E. (2002). *Orientalismo*. Madrid: Debate

Tudela, J. (1995). *Sant Roc: Badalona*. Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social: Barcelona.

Wenger, E (2001). *Comunidades de práctica. Aprendizaje, significado e identidad*, Paidós: Barcelona.